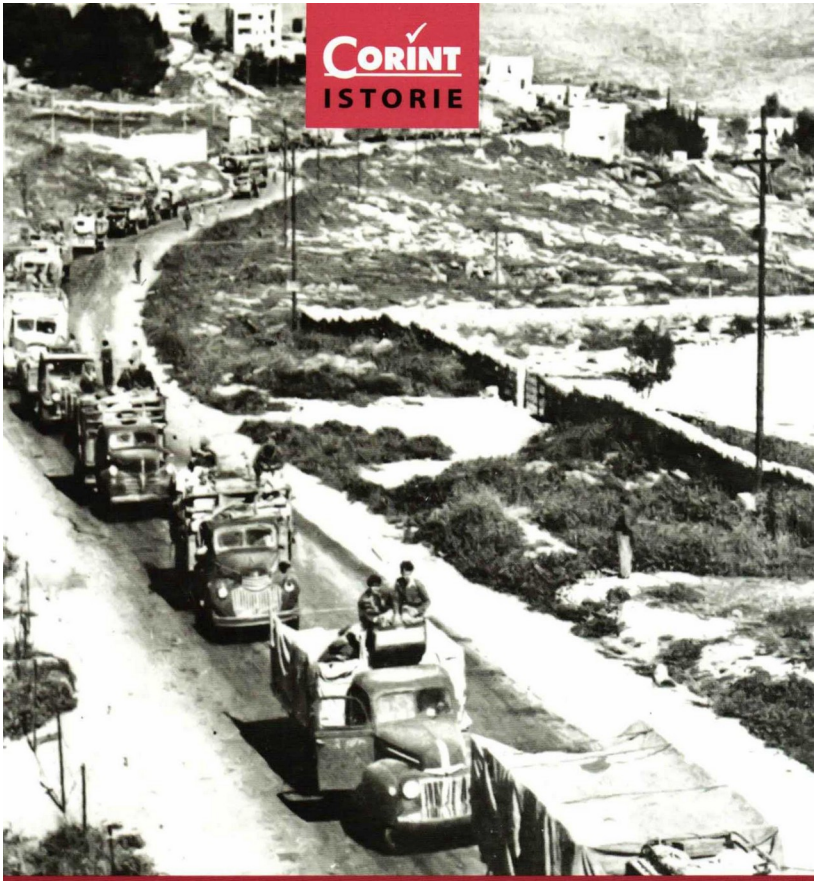

CORINT ISTORIE

Efraim Karsh

RĂZBOIUL ARABO-ISRAELIAN 1948

Războaie care au schimbat lumea
Războiul arabo-israelian
1948

Efraim Karsh
Războiul arabo-israelian
1948
Traducere din limba engleză de Ruxandra Tudor

CORINT
ISTORIE

EFRAIM KARSH (n. 1953) este profesor şi coordonator al Programului de Studii Mediteraneene la King's College, Universitatea din Londra. A absolvit Universitatea Ebraică din Ierusalim şi are un doctorat în relaţii internaţionale la Universitatea din Tel Aviv. A deţinut numeroase posturi academice la Universitatea

Sorbona, Şcoala de Ştiinţe Economice şi Politice din Londra, Universitatea Columbia, Universitatea din Helsinki şi Universitatea din Tel Aviv. Profesorul Karsh a publicat mai multe lucrări despre problemele din Orientul Mijlociu, politica externă a Rusiei şi neutralitatea europeană.

Redactare: Lia De cei
Tehnoredactare computerizată: Simona Bănică
Ilustraţie copertă: Un convoi de aprovizionare soseşte la Ierusalim, aprilie 1948 (Topham Picturepoint).
Design: Ken Vai! Graphic
Selecţia fotografiilor: Image Select International
Cartografie: The Map Studio
Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict. The Palestine War 1948*
First published in Great Britain în 2002, by Osprey Publishing Ltd, Kemp House, Chawley Park, Cumnor Hill.
Oxford, 0X2, 9PH
All rights reserved.
Toate drepturile asupra ediţiei în limba română aparţin GRUPULUI EDITORIAL CORINT.
978 – 606 – 8623 – 78 – 8
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
KARSH, EFRAIM
Războiul arabo-israelian, 1948 / Efraim Karsh; trad.: Ruxandra Tudor.
— Bucureşti: Corint Books, 2015
ISBN 978 – 606 – 8623 – 78 – 8
I. Tudor, Ruxandra (trad.)
94 (569.4): (= 411.21) „1948”.
Cuprins
Introducere 7
Cronologie 9
Contextul istoric
Povara trecutului 13

Forţele beligerante
Punctele forte şi punctele slabe ale arabilor şi evreilor 22
Începutul războiului
„Arabii din Palestina nu vor fi niciodată de acord cu o separare” 29
Luptele
De la neînţelegeri interne la un război interstatal 34
Portretul unui soldat
Prins în capcană pe câmpul de luptă 69
Atitudinea statelor lumii faţă de război
Marea mizã 72
Portretul unui civil
Fuga din Ierusalim 80
Sfârşitul războiului
De la încetarea focului la armistiţiu 82
Concluzii şi consecinţe
Perpetuarea conflictului arabo-israelian 87
Bibliografie 93

Introducere

La 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite a adoptat Rezoluţia cu privire la împărţirea Palestinei în două state independente, unul evreu şi celălalt arab, ambele ghidate după acelaşi sistem economic. Ierusalimul avea să dobândească un regim internaţional, ceea ce însemna că locuitorilor săi li se garanta dreptul de a alege între cetăţenia evreiască sau cea arabă. 33 de membri ONU au votat pentru aprobarea acestei hotărâri, 13 au votat împotrivă, iar 10 s-au abţinut. Printre aceştia din urmă s-a aflat şi Marea Britanie, care administra Palestina de la începutul anilor 1920 conform mandatului încredinţat de Liga Naţiunilor.

Pentru evreii din toată lumea, documentul cu pricina

a însemnat împlinirea unui vis după care tânjeau de mai bine de o mie de ani, anume renaşterea tărâmului strămoşesc. Pentru arabi însă, Rezoluţia ONU a fost un dezastru inacceptabil, un act de trădare al comunităţii internaţionale care, în opinia acestora, nu făcuse altceva decât să le predea invadatorilor străini o parte integrantă a lumii arabe. În timp ce în Tel Aviv mulţimea a dansat pe străzi, în oraşele arabe au avut loc manifestări violente. „Hotărârea noastră este definită şi irevocabilă: vom lupta până la ultima suflare împotriva formării unui stat evreu pe teritoriul ţării noastre, indiferent cât de mare sau de mic va fi acesta”, a declarat Jamal al-Husseini, vicepreşedinte al înaltului Comitet Arab (ICA) – guvernul în exerciţiu al arabilor palestinieni –, în cadrul Adunării Generale, înainte de a-şi exprima votul în privinţa Rezoluţiei de împărţire. „Dacă este dat ca un asemenea stat să ia fiinţă, acest lucru nu se va întâmpla decât peste cadavrele noastre”. Într-o circulară a ICA, opiniile care contestau viitorului stat evreu erau încă şi mai radical exprimate: „Arabii sunt dispuşi să reglementeze singuri problema evreilor, iar acest lucru nu va fi posibil decât cu sânge şi foc. Curând, evreii vor fi alungaţi de pe teritoriul nostru”.

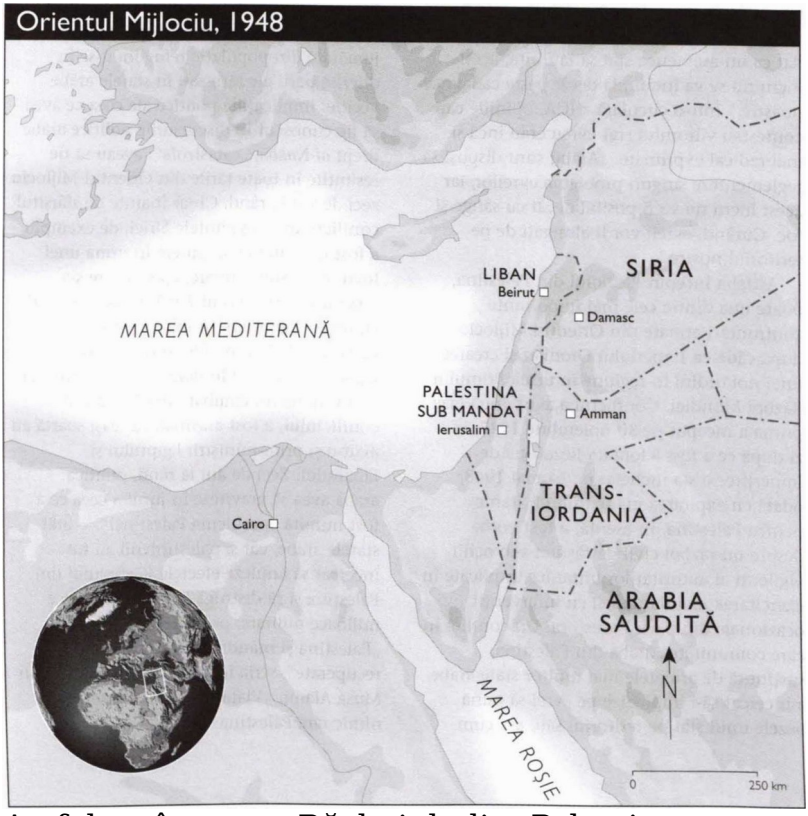

Astfel a început Războiul din Palestina, poate una dintre cele mai importante confruntări armate din Orientul Mijlociu după căderea Imperiului Otoman şi crearea unei noi ordini în regiune în urma Primului Război Mondial. Conflictul a avut două faze: prima a început pe 30 noiembrie 1947, la o zi după ce a fost adoptată Rezoluţia de împărţire, şi s-a încheiat pe 14 mai 1948, odată cu expirarea mandatului britanic pentru Palestina. În esenţă, a fost vorba despre un război civil desfăşurat sub ochii vigilenţi ai autorităţilor britanice implicate în exercitarea mandatului şi cu intervenţii ocazionale din partea acestora. Un conflict în care comunitatea arabă din Palestina, susţinută de armatele mai multor state arabe, a încercat

să-i împiedice pe evrei să pună bazele unui stat pe teritoriul său, aşa cum prevedea Rezoluţia ONU. Cea de-a doua fază a conflictului a început în noaptea de 14 spre 15 mai 1948, la câteva ore după proclamarea Statului Israel, şi a însemnat, practic, un atac comun al armatelor din Egipt, Siria, Irak, Transiordania, Liban şi Arabia Saudită. Armistiţiul semnat între Israel şi vecinii săi arabi la 20 iulie 1949 a reprezentat sfârşitul luptei dintre cele două naţiuni.

Deşi preţul acestui război – pentru israelieni Războiul de independenţă – a fost exorbitant (pierderi de vieţi omeneşti de 1% în rândul populaţiei), Israelul a supravieţuit tentativei arabilor de a-l distruge. În plus, şi-a revendicat dreptul de control asupra unui număr mai mare de teritorii decât cel prevăzut de Planul de împărţire al ONU. Comunitatea arabilor din Palestina a fost distrusă practic în urma acestui conflict, jumătate din populaţie refugiindu-se în diferite părţi ale ţării sau în statele arabe vecine. Implicaţiile politice ale ceea ce avea să fie cunoscut în discursurile politice arabe drept al-*Nakba*, „catastrofa", aveau să fie resimţite în toate ţările din Orientul Mijlociu zeci de ani la rând. Chiar înainte de sfârşitul conflictului, preşedintele Siriei, de exemplu, a fost înlăturat de la putere în urma unei lovituri de stat militare, episod care s-a repetat în vara anului 1952, de această dată cu regele Egiptului. În mai puţin de doi ani de la sfârşitul Războiului din Palestina, regele Abdallah al Iordaniei, unul dintre cei mai vehemenţi combatanţi din timpul conflictului, a fost asasinat. Aceeaşi soartă au avut-o şi prim-miniştrii Egiptului şi Libanului. Zeci de ani la rând, politica arabă avea să graviteze în jurul a ceea ce a fost numită „problema Palestinei" – atât statele arabe, cât şi palestinienii au tot încercat să anuleze efectele Războiului din Palestina şi să distrugă Israelul prin orice mijloace militare, politice şi economice. „Palestina şi mândria

arabilor trebuie recuperate”, scria în 1949 liderul palestinian Musa Alămi. „Viaţa lor nu mai înseamnă nimic fără Palestina”.

Cronologie

1917 2 noiembrie *Declaraţia Balfour*, scrisoarea deschisă a lui Arthur Balfour, ministrul de externe britanic; Marea Britanie arată astfel că susţine „construirea în Palestina a unui cămin naţional pentru poporul evreu”.

1920 martie Marea Britanie primeşte mandatul pentru Palestina într-un cadru oficial, la Conferinţa de la San Remo.

aprilie Revolte arabe la Ierusalim. Sunt ucişi cinci evrei şi alţi 211 sunt răniţi.

1921 martie Guvernul britanic exclude Transiordania din potenţialul teritoriu naţional al evreilor, dar nu şi din mandatul pentru Palestina.

aprilie Hadj Amin al-Husseini este numit muftiu al Ierusalimului, mai Revolte arabe în Palestina. Sunt ucişi 90 de evrei şi sunt răniţi câteva sute.

1922 iunie într-o Carte albă britanică este contestată natura viitorului cămin naţional al evreilor şi se limitează imigrarea acestora în funcţie de „capacitatea economică a ţării”.

1929 august Manifestanţii arabi ucid 133 de evrei şi rănesc alte câteva sute.

1930 octombrie O Carte albă recomandă restricţii severe asupra imigrării evreilor şi a achiziţionării de terenuri.

1936 aprilie Un înalt Comitet Arab, format din 10 membri, este numit la conducerea arabilor palestinieni; arabii pornesc o revoltă generală, octombrie Revolta este suspendată temporar, la cererea liderilor arabi.

1937 iulie o comisie regală de anchetă condusă de lordul Peel recomandă încheierea mandatului britanic şi

împărţirea Palestinei în două state: unul arab unit cu Transiordania, care avea să ocupe 85% din teritoriu, şi unul evreu, care urma să se întindă pe restul de 15%. Ierusalim, Betleem şi un coridor care ducea către Marea Mediterană aveau să rămână sub mandat britanic.

1938 noiembrie Comisia regală Woodhead recomandă renunţarea la Planul de împărţire a Palestinei întocmit de Peel.

1939 mai O Carte albă restricţionează imigrarea evreilor la un mai mult de 15.000 de persoane pe an pentru o perioadă de cinci ani; după expirarea acestei perioade, imigrările aveau să fie făcute numai cu consimţământ arab. Achiziţionarea de terenuri le este interzisă evreilor în unele zone şi limitată în altele.

1942 mai într-o conferinţă organizată de mişcarea sionistă la Hotelul Baltimore din New York se cere ca „Palestina să devină parte a commonwealthului evreiesc şi să fie integrată în structura unei noi lumi democratice”.

1946 1 mai o comisie de anchetă anglo-americană recomandă ca Palestina să primească 100.000 de imigranţi evrei. Recomandarea este respinsă de Ernest Bevin, ministrul de externe britanic, iunie în cadrul unui summit panarab organizat în Bludan (Siria) sunt adoptate o serie de măsuri de prevenire a formării unui stat evreu.

1947 martie Marea Britanie se adresează ONU cu privire la problema Palestinei. 31 august Comitetul special al ONU pentru Palestina (UN Special Committee on Palestine – UNSCOP) propune încetarea neîntârziată a mandatului britanic. Într-un raport majoritar se propune împărţirea Palestinei într-un stat arab, unul evreu şi oraşul independent Ierusalim. Într-un raport minoritar se recomandă un stat federal independent.

16 – 19 septembrie la summitul panarab de la Sofar (Liban), arabii sunt încurajaţi „să-şi deschidă uşile şi să

primească femeile, copiii şi bătrânii şi să-i apere în caz că situaţia din Palestina o va impune”.

29 noiembrie Adunarea Generală a ONU votează recomandările majorităţii UNSCOP cu privire la împărţirea Palestinei.

30 noiembrie încep violenţele arabe. Sunt ucişi opt evrei şi alţii sunt răniţi.

1 decembrie ICA decretează trei zile de grevă pe întreg teritoriul ţării.

2 decembrie Manifestanţii arabi distrug centrul comercial evreiesc din Ierusalim. 4 decembrie Efal este atacat de arabi: prima tentativă de proporţii (eşuată) de a lua cu asalt un cartier evreiesc.

8 decembrie Atacul arabilor asupra cartierului Hatikva din sudul Tel Avivului. Tentativă eşuată; victime.

8 – 17 decembrie Summitul Ligii Arabe de la Cairo. Se decide contribuţia cu un milion de lire egiptene şi cu 10.000 de puşti la eforturile de război palestiniene.

12 decembrie Evreii detonează o maşină cu bombă în Ierusalim, Oraşul Vechi. Sunt ucişi 20 de arabi şi sunt răniţi cinci. 14 decembrie Legiunea arabă atacă un convoi cu provizii care se îndrepta spre Ben Shemen. Mor 12 oameni.

18 decembrie Opt arabi sunt ucişi în represaliile evreilor împotriva satului Khasas din Galileea.

30 decembrie în urma unui atac cu bombă organizat de gruparea militantă sionistă Irgun lângă rafinăria Haifa mor şase muncitori arabi. Muncitorii arabi ucid 39 de muncitori evrei.

1948 4 ianuarie Gruparea militantă sionistă Lehi bombardează sediul Comitetului Naţional Arab din Jaffa. 10 ianuarie Armata Arabă de Eliberare (AAE) atacă kibbutzul Kfar Szold. Tentativă eşuată.

14 ianuarie Atac arab de proporţii asupra coloniilor

din Gush Etzion (Blocul Etzion). Tentativă eşuată; victime.

15 – 16 ianuarie Un pluton de 35 de soldaţi evrei trimis să apere Gush Etzion este anihilat.

20 ianuarie Atacul AAE asupra kibbutzului Vechiam. Tentativă eşuată.

115 februarie Represalii ale evreilor în Haifa, Ierusalim şi Sasa.

16 februarie Ofensiva AAE împotriva kibbutzului Tirat-Zvi. Tentativă eşuată, numeroase victime.

22 februarie o maşină-capcană explodează în Ierusalimul evreiesc. Atac pus la cale de arabi. 50 de morţi şi sute de răniţi.

24 martie Atacuri ale arabilor asupra moshavurilor Magdiel şi Ramot-Naftali. Tentativă eşuată.

11 martie Atac cu maşină-capcană pus la cale de arabi; este distrus sediul cartierului general evreiesc din Ierusalim.

17 martie Un convoi arab care transporta arme este distrus într-un atac de lângă Haifa.

19 martie SUA propune suspendarea Planului de împărţire şi o tutelă internaţională temporară asupra Palestinei. 27 martie Un convoi evreiesc care se deplasa de la Nahariya la Vechiam este atras într-o ambuscadă. 42 de morţi. 27 – 28 martie Un convoi evreiesc care se întorcea de la Gush Etzion la Ierusalim este implicat într-o ambuscadă lângă Nabi Daniel. Luptătorii evrei sunt evacuaţi de armata britanică. Arabii capturează arme şi vehicule.

31 martie Un convoi evreiesc care se îndrepta spre Ierusalim este atras într-o ambuscadă. 17 morţi.

6 – 15 aprilie Operaţia Nachshon: ofensiva evreilor pentru a deschide drumul către Ierusalim.

4 – 12 aprilie Ofensiva AAE împotriva kibbutzului Mishmar-Haemek. Tentativă eşuată, pierderi însemnate.

8 aprilie Comandantul Abd al-Qader al-Husseini este ucis.

9 aprilie Unităţi ale Irgun şi Lehi ocupă satul arab Deir Yasin. Sunt ucişi în jur de 100 de oameni.

10 aprilie Fraţii Musulmani atacă kibbutzul Kfar Darom. Tentativă eşuată. 13 aprilie Arabii atrag într-o ambuscadă un convoi medical evreiesc în Ierusalim. Sunt ucişi 80 de doctori şi asistente.

13 – 16 aprilie Ofensiva druizilor (reprezentanţi ai unei secte religioase monoteiste din Orientul Mijlociu) împotriva kibbutzului Ramat-Yohanan. Tentativă eşuată.

15 – 21 aprilie Operaţia Harel: trei convoaie cu provizii reuşesc să ajungă în Ierusalimul evreiesc.

18 aprilie Oraşul Tiberias este atacat de Hagana (organizaţie paramilitară sionistă creată în 1920 şi integrată în armata israeliană în 1948). Populaţia arabă este evacuată la cerere.

2122 aprilie Oraşul Haifa este cucerit de luptătorii Hagana. Liderii arabi refuză să se predea şi ordonă evacuarea populaţiei arabe.

2230 aprilie Operaţia Yevusi: ofensiva evreiască pentru cucerirea cartierelor mărginaşe ale Ierusalimului. Nabi Samuel nu e ocupat; Sheikh Jarrah este ocupat, dar eliberat la solicitarea englezilor; Qatamon este ocupat.

I12 mai Atacuri ale arabilor asupra kibbutzurilor din Galileea: Dan.

Dafna, Kfar Szold, Ramot-Naftali, Maayan-Baruch. Tentativă eşuată. Operaţia Yiftach: luptătorii Hagana ocupă satele şi oraşele din estul Galileei. 4 – 15 mai Operaţia Barak: în perspectiva invaziei arabe, sunt cucerite satele arabe din sectorul de sud.

8 – 18 mai Operaţia Maccabee: ofensiva evreilor pentru deblocarea drumului către Ierusalim. Tentativă reuşită parţial.

11 mai Trupele evreieşti pun stăpânire pe Safed.

II12 mai Fraţii Musulmani atacă Kfar Darom. Tentativă eşuată.

12 mai Trupele evreieşti ocupă Beisan.

13 mai Jaffa se predă luptătorilor Hagana. Legiunea arabă ocupă Gush

Etzion. Zeci de civili şi de luptători sunt ucişi după ce se predau.

14 mai încetarea mandatului britanic pentru Palestina. Proclamarea Statului Israel.

15 mai Armatele din Egipt, Siria, Transiordania, Liban şi Irak invadează Israelul. Aviaţia egipteană bombardează oraşul Tel Aviv. Atacuri egiptene asupra kibbutzurilor Kfar Darom şi Nirim. Tentativă eşuată.

1522 mai Atacuri irakiene asupra kibbutzului Gesher şi a castelului Belvoir. Tentativă eşuată.

17 mai Trupele egiptene intră în Bersheeba şi se deplasează spre nord, către Ierusalim.

1619 mai Raiduri israeliene asupra unor ţinte militare din Siria şi Liban.

1718 mai Trupele israeliene cuceresc oraşul Acra.

18 mai Trupele siriene ocupă Zemakh, Masada şi Shaar-Hagolan.

20 mai Atac de proporţii al Siriei asupra kibbutzului Degania. Tentativă eşuată; victime. ONU îl numeşte pe contele suedez Folke Bernadotte mediator pentru Palestina.

19 – 24 mai Atac egiptean asupra kibbutzului Yad Mordechai. Colonia este ocupată după retragerea israelienilor.

21 – 25 mai Atac egipteano-transiordanian asupra kibbutzului Ramat-Rahel. Tentativă eşuată.

21 – 27 mai Atac egiptean asupra kibbutzului Negha. Tentativă eşuată.

22 mai Trupele israeliene reuşesc să ocupe vestul Galileei.

24 mai Trupele israeliene pun din nou stăpânire pe Shaar-Hagolan şi Masada.

25 mai Atac irakian pe direcţia Netanya. Tentativă eşuată. Operaţia Ben-Nun A: atac israelian asupra fortăreţei Latrun. Tentativă eşuată; victime.

28 mai Este înfiinţată Armata de Apărare a Israelului (AAI sau *Tzahal*, cunoscută şi sub denumirea de Forţele de Apărare Israeliene). Cartierul evreiesc din Oraşul Vechi (Ierusalim) este cucerit de Legiunea arabă.

30 mai Operaţia Ben-Nun B: cel de-al doilea atac israelian asupra fortăreţei Latrun. Tentativă eşuată.

2 iunie Atac egiptean asupra kibbutzului Negha. Tentativă eşuată.

3 – 4 iunie Trupele israeliene ocupă oraşul Jenin. Irakienii contraatacă.

6 iunie Armatele siriană, libaneză şi AAE se aliază şi cuceresc satul Malkiya.

6 iunie Primul convoi către Ierusalim pe „drumul Burma”.

67 iunie Trupele egiptene ocupă kibbutzul Nitzanim, situat la 30 km sud de Tel Aviv.

78 iunie Operaţia Yitzhak: atac israelian asupra oraşului Isdud. Tentativă eşuată.

9 iunie Armata irakiană ocupă izvoarele râului Yarkon la Ras-el-Ein.

10 iunie Sirienii ocupă moshavul Mishmar-Hayarden, dar nu reuşesc să cucerească şi kibbutzurile Ein-Gev şi Ramot-Naftali.

910 iunie Operaţia Yoram: cel de-al treilea atac israelian asupra fortăreţei Latrun. Tentativă eşuată.

1011 iunie Trupele israeliene cuceresc câteva sate din sectorul sudic, dar nu reuşesc să pună stăpânire şi pe

fortul poliţiei din Iraq Suwaydan.

11 iunie începe armistiţiul de patru săptămâni.

8 iulie Egiptenii reiau luptele. Kfar Darom este eliberat.

9 – 14 iulie Operaţia Brosh: tentativa eşuată a israelienilor de a-i alunga pe sirieni din moshavul Mishmar-Hayarden.

918 iulie Operaţia Dekel: AAI pune stăpânire pe centrul Galileei (Nazaretul este ocupat pe 16 iulie).

10 iulie Irakienii îndepărtează AAI din vecinătatea oraşului Jenin.

1015 iulie Atac egiptean asupra kibbutzurilor Negha, Beerot-Yitzhak.

Julis şi Ibdis. Tentativă eşuată, numeroase victime.

11 – 12 iulie Operaţia Danny: AAI cucereşte Lydda, Ramla şi câteva sate arabe din centrul ţării, inclusiv Ras-el-Ein. Nu reuşeşte să cucerească şi fortăreaţa Latrun.

1617 iulie Operaţia Qedem: tentativa eşuată a israelienilor de a ajunge în Oraşul Vechi.

1718 iulie Operaţia „Moarte invadatorilor”: AAI deschide un coridor către Negev, aflat sub asediu. 18 iulie începe al doilea armistiţiu.

18 iulie-30 noiembrie Lupte intermitente în Ierusalim.

22 iulie Egiptenii întrerup comunicaţiile israelienilor cu Deşertul Negev.

4 – 8 august Egiptenii nu permit convoaielor israeliene să ajungă în Negev, încălcând prevederile armistiţiului.

17 septembrie Contele Bernadotte este asasinat de gruparea militantă sionistă Lehi. Ralph Bunche este numit mediator.

20 septembrie „Planul Bernadotte” este publicat de ONU.

15 octombrie-5 noiembrie Operaţia Yoav: în urma ofensivei israeliene, egiptenii sunt alungaţi de pe coastă şi dealurile din Iudeea şi Hebron. Oraşul Beersheva este cucerit, iar o brigadă egipteană este atrasă într-o ambuscadă în „punga” Faluja.

29 – 31 octombrie Operaţia Hiram: în urma ofensivei israeliene, AAE şi trupele siriene sunt alungate din nordul Galileei. Raiduri în Liban.

5 noiembrie AAI ocupă Majdal şi Yad Mordechai.

9 noiembrie AAI ocupă Iraq Suwaydan. 22 decembrie-2 ianuarie 1949 Operaţia Horev: AAI îi alungă pe egipteni de pe teritoriul israelian şi pătrunde în Peninsula Sinai. Se retrage însă în urma presiunilor internaţionale.

Contextul istoric

Povara trecutului

Războaiele seamănă mult cu accidentele de maşină, remarca eminentul istoric britanic A.J.P. Taylor. *Acestea au o cauză generală, dar şi una particulară deopotrivă. În ultimă instanţă, putem considera că fiecare accident de maşină se produce ca urmare a inventării motorului cu combustie şi a dorinţei omului de a ajunge din*tr-*un loc în altul… Nu este însă recomandabil pentru un şofer acuzat că a condus imprudent să invoce existenţa motoarelor ca unic argument în apărarea sa. Poliţia şi judecătorii nu iau în calcul astfel de argumente. Ei caută o anume cauză pentru fiecare accident în parte – o greşeală a şoferului, viteza neregulamentară, condusul sub influenţa alcoolului, cedarea frânelor sau o suprafaţă de drum alunecoasă. La fel se întâmplă şi în cazul războaielor*.

Taylor se referea la cel de-al Doilea Război Mondial, dar niciun conflict din epoca modernă nu oferă un exemplu mai bun despre ce înseamnă legătura dintre trecut şi prezent decât războiul care a avut loc în Palestina în 1948.

La o analiză mai amănunţită, se observă că acest conflict a început odată cu distrugerea de către romani a statului Israel, aflat pe teritoriul care a început să fie cunoscut drept Palestina. De atunci, exilul şi dispersarea au devenit o marcă a existenţei evreilor pe acest pământ. Nici măcar în patria ancestrală comunitatea evreiască nu a fost altceva decât o minoritate neînsemnată, aflată în permanenţă sub ameninţarea ocupanţilor străini – bizantinii, arabii, turcii selgiucizi, cruciaţii, mamelucii şi turcii otomani – care le-au impus evreilor măsuri represive şi i-au alungat, în secolul al VII-lea, când Palestina a fost ocupată de musulmani, comunitatea evreiască avea în jur de 200.000 de oameni, din care, în anii 1880, mai rămăseseră aproximativ 24.000, adică doar 5% din populaţia ţării.

De parcă această marginalizare nu ar fi fost de ajuns, prezenţa evreilor în Palestina

La 2 noiembrie 1917, Arthur James Balfour, ministrul de externe britanic, l-a informat pe lordul Rothschild despre susţinerea pe care o avea din partea guvernului în privinţa „formării în Palestina a unui cămin naţional pentru poporul evreu”. (Galerie foto, Ann Ronan)

nu a fost niciodată pe deplin recunoscută. În plus, nostalgia evreilor pentru ţara lor natală, Sion, a ocupat un loc de frunte în memoria colectivă a poporului evreu şi a devenit o parte integrantă a ritualurilor religioase ale acestora. Mai mult decât atât, evreii au început să se reîntoarcă în Palestina încă din primele zile ale exilului, atât individual, cât şi în grupuri. Expulzarea evreilor din Spania, în 1492, de exemplu, a creat un adevărat val de imigranţi; la sfârşitul secolului al XIX-lea, a avut loc un aflux de evrei religioşi din estul Europei şi la fel s-a întâmplat 100 de ani mai târziu, numai că de data asta evreii veneau din Yemen.

În anii 1880 însă, a apărut un gen de imigranţi evrei cu totul diferit: este vorba de tineri naţionalişti care nu erau dispuşi să accepte viaţa în diaspora şi care căutau să formeze un stat naţional pe tărâmul strămoşesc. Astfel au apărut pe teritoriul Rusiei şi în estul Europei nenumărate comitete şi societăţi care militau pentru formarea ţării Israelului şi care, nu peste mult timp, s-au transformat într-o adevărată mişcare politică, numită sionism.

Primul Congres sionist a fost organizat în august 1897 la Basel şi a fost prezidat de Theodor Herzl, un jurnalist tânăr şi plin de energie, originar din Austro-Ungaria. În cadrul acestui congres, care avea să devină o pagină importantă în istoria modernă a evreilor şi a Orientului Mijlociu, a fost definit scopul mişcării sioniste, anume acela „de a crea în Palestina o patrie pentru poporul evreu pentru a beneficia astfel de siguranţa pe care o garanta sistemul juridic public”. Cu aceeaşi ocazie,

au fost nominalizate şi instituţiile care aveau să asigure promovarea acelui obiectiv. În momentul izbucnirii Primului Război Mondial, respectiv în 1914, comunitatea evreiască din Palestina (sau Yishuv – în ebraică, acest cuvânt desemnează evreii care trăiau în Palestina înainte de crearea Statului Israel) ajunsese la 85.000 – 100.000 de suflete, adică aproximativ 15% din totalul populaţiei.

Pe vremea aceea, Palestina nu era o entitate geopolitică unificată, ci era divizată între provincia otomană Beirut la nord şi districtul Ierusalim la sud. Locuitorii săi, asemenea celorlalte comunităţi vorbitoare de limbă arabă din zonă, se considerau mai degrabă supuşi ai Imperiului Otoman decât membri ai unei naţiuni arabe cu aceeaşi limbă, religie, istorie şi cultură. Erau total impasibili la mesajul naţionalist al celor câteva societăţi secrete arabe care activau pe teritoriul imperiului înainte de izbucnirea Primului Război Mondial. În schimb, erau loiali clanurilor, triburilor, satelor, oraşelor sau sectelor religioase, respectiv apartenenţei la o parohie, sentiment care coexista alături de cel al supunerii faţă de sultanul-calif în martie 1921, Marea Britanie a exclus Transiordania din teritoriul potenţialului stat evreu şi l-a numit pe emirul Abdallah Ibn Hussein, din familia haşemită, conducătorul acesteia. În deceniile care au urmat, Abdallah a încercat din răsputeri să anexeze Palestina la emiratul său transiordanian. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

otoman în calitatea sa de conducător religios şi laic al lumii musulmane.

În consecinţă, numărul din ce în ce mai mare al evreilor de pe teritoriul Palestinei aproape a fost trecut cu vederea, dată fiind neobişnuita dispută de pe plan local. Nici măcar *Declaraţia Balfour* din noiembrie 1917, în care ministrul britanic propunea „formarea în Palestina a unui

cămin naţional pentru poporul evreu” şi în care îşi luase angajamentul să „facă tot ce-i stă în putinţă pentru a facilita îndeplinirea obiectivului propus, fără a prejudicia însă în vreun fel drepturile civile şi religioase ale comunităţilor de altă etnie decât cea evreiască de pe teritoriul Palestinei”, nu a generat opinii împotrivă. Abia după un an a apărut şi prima manifestare împotriva prevederilor din *Declaraţia Balfour* sub forma unei petiţii întocmite de un grup de demnitari palestinieni naţionalişti, prin care aceştia îşi arătau loialitatea faţă de guvernul arab cu sediul la Damasc la începutul Primului Război Mondial. Pe atunci însă, nici şeful guvernului căruia îi juraseră loialitate, emirul Faisal Ibn Hussein, faimosul erou al „marii revolte arabe” împotriva Imperiului Otoman şi conducătorul noii mişcări naţionale arabe, nu a manifestat vreo opoziţie faţă de *Declaraţia Balfour*. Mai mult, în ianuarie 1919, a semnat o înţelegere cu dr. Chaïm Weizmann, conducătorul mişcării sioniste, prin care oferea toate garanţiile pentru „îndeplinirea tuturor prevederilor declaraţiei din 2 noiembrie 1917” şi „luarea tuturor măsurilor care se impun… pentru încurajarea şi stimularea imigrării în masă a evreilor în Palestina”.

Lucrurile nu au stat însă deloc aşa. Nici nu apucase să se usuce bine cerneala pe acordul semnat că Faisal şi-a încălcat cuvântul dat. Mai mult decât atât, la 8 martie 1920, emirul a fost încoronat şi a devenit regele Faisal I al Siriei, „în limitele graniţelor sale naturale.

Inclusiv Palestina”. În aceste condiţii, noul monarh nu avea niciun interes să permită mişcării naţionale a evreilor să smulgă nici măcar o singură parte din regatul

său. Ca o consecinţă a acestui fapt, pe măsură ce se răspândeau zvonurile despre iminenta anexare a Palestinei la Siria, ceremonia sa de încoronare a fost urmată de demonstraţii violente care au culminat, la începutul lui aprilie 1920, cu un pogrom în Ierusalim în care cinci evrei au fost ucişi şi 211 răniţi.

Deşi Faisal a fost înlăturat de la tron în iulie 1920 de francezi, scurta sa domnie în Siria a dat naştere unui conflict araboisraelian care avea să dureze zeci de ani la rând, prin aceea că a transformat o dispută bilaterală între arabii şi evreii din Palestina într-un conflict multilateral arabo-israelian şi, la fel de important, prin transformarea forţei fizice într-un instrument al discursului politic. În mai 1921, revoltele arabe s-au intensificat faţă de anul precedent, iar numărul victimelor a crescut. 90 de evrei au fost ucişi şi alte câteva sute răniţi. Aceste două episoade au pălit însă în intensitate comparativ cu valul de violenţe care a lovit în vara anului 1929 şi care a început cu incitarea evreilor care se rugau la Zidul Plângerii, un vestigiu al Templului lui Solomon şi locul sfânt al iudaismului. Violenţele arabe s-au răspândit cu repeziciune la nivelul întregii ţări, numărul victimelor fiind unul nemaiîntâlnit: 133 de evrei ucişi şi câteva sute răniţi. Străvechea comunitatea evreiască din Hebron, care data din vremurile biblice, a avut o soartă groaznică: 67 de oameni au fost măcelăriţi de vecinii lor arabi, câteva zeci au fost răniţi şi jefuiţi, iar sinagogile profanate.

Creierul din spatele acestor acte de violenţă a fost tânărul lider religios şi militant Hadj Amin al-Husseini. Membru al unei cunoscute familii din Ierusalim, Husseini a fost militar în armata otomană în timpul războiului, după care a devenit un adept înflăcărat al anexării Palestinei de către Siria. Acuzat că a jucat un rol major în incitarea oamenilor la revoltele care au avut loc în 1920, Husseini a

fost condamnat la 15 ani de închisoare de Curtea Marţială Britanică, dar a reuşit să fugă din ţară şi, în septembrie 1920, a fost graţiat de Sir Herbert Samuel, primul înalt comisar britanic pentru Palestina. Un an mai târziu, după moartea lui Kamil al-Husseini – muftiul Ierusalimului şi fratele său vitreg – Hadj Amin şi-a prezentat candidatura pentru prestigiosul post. Din cauza recomandărilor religioase nesatisfăcătoare, acesta din urmă nu a primit postul, astfel încât familia sa a început să facă mari presiuni asupra înaltului comisar, mai ales că unul dintre ceilalţi trei candidaţi se retrăsese în favoarea sa. Angajându-se să se folosească de prestigiul familiei sale pentru a restabili ordinea în ţară, Hadj Amin al-Husseini a reuşit să-l înduplece pe Samuel şi, în aprilie 1921, a primit cea mai înaltă funcţie islamică din Palestina. În ianuarie 1922, al-Husseini şi-a consolidat puterea prin înfiinţarea Consiliului Suprem Musulman (CSM) care controla toate numirile în funcţie din comunitatea islamică, în anii care au urmat, muftiul a devenit foarte repede cea mai importantă figură politică arabă din Palestina, ignorând vocile timide care militau pentru coexistenţă paşnică şi învăţându-şi permanent adepţii să lupte împotriva mişcării sioniste.

Acest tip de abordare agresivă a părut să dea roade. Deşi au acceptat mandatul pentru Palestina în martie 1920, cu intenţia de a „pune în vigoare prevederile declaraţiei de la 2 noiembrie 1917 adoptată de guvernul britanic şi de statele aliate în favoarea formării în Palestina a unui „cămin naţional pentru poporul evreu”, englezii au exclus repede Transiordania din potenţialul stat evreu (nu însă şi din mandatul pentru Palestina), numindu-l pe emirul Abdallah Ibn Hussein, fratele mai mare al lui Faisal, conducătorul acestui teritoriu. În iunie 1922, englezii au neglijat încă şi mai mult prevederile *Declaraţiei Balfour* în

momentul în care au emis o Carte albă în care se minimaliza natura viitorului teritoriu naţional evreiesc şi prin care căutau să limiteze imigrarea evreilor în funcţie de „capacitatea economică a ţării”. Opt ani mai târziu, ca reacţie la revoltele arabe din 1929, este emisă o a doua Carte albă, în care se recomandau restricţii încă şi mai severe în privinţa imigrării şi a vânzării de pământuri către evrei, restricţii ce au fost contestate de prim-ministrul Ramsay MacDonalds ca răspuns la presiunea mişcării sioniste.

Arabii şi-au menţinut atitudinea sfidătoare, în octombrie 1933, a izbucnit un nou val de violenţe, urmat de o revoltă generală trei ani mai târziu. În acel moment, muftiul îşi consolidase influenţa asupra politicii arabe din Palestina şi îi marginalizase pe liderii mai pacifişti conduşi de clanul Nashashibi. Profitând de temerile din ce în ce mai mari ale arabilor în privinţa valului de imigranţi evrei – în creştere odată cu venirea la putere a naziştilor în Germania şi violentele manifestările antisemite din Polonia – şi manipulând sentimentele naţionaliste ale statelor arabe vecine, Hadj Amin a adus Palestina foarte uşor în pragul unui conflict de proporţii. În aprilie 1936, înaltul Comitet Arab (ICA) format din zece membri a fost numit la conducerea ţării şi s-a decretat grevă naţională pe o perioadă nedeterminată. În plus, pe tot teritoriul ţării au avut loc atacuri împotriva cartierelor evreieşti şi armatei britanice, organizate de trupele de gherilă locale şi de voluntarii arabi din ţările învecinate conduşi de Fawzi al-Qawuqji, fost ofiţer în armata otomană.

În octombrie 1936, revolta a încetat la cererea unor lideri arabi, respectiv emirul Abdallah al Transiordaniei, regele Ghazi al Irakului şi regele Abd al-Aziz Ibn Saud al Arabiei Saudite. În schimb, guvernul britanic a aprobat autorizarea intrării pe teritoriul palestinian a număr de

numai 1 800 de evrei în următoarele şase luni dintr-un total de 11 200 propuşi de mişcarea sionistă. Mai mult decât atât, Comisia regală de anchetă condusă de lordul Peel a fost numită pentru a analiza problema Palestinei şi a propune diferite metode de soluţionare.

Recomandările sale, publicate în iulie 1937, s-au dovedit lipsite de viziune. Considerând aspiraţiile naţionale ale arabilor şi evreilor incompatibile cu mandatul pentru Palestina, comisia a sugerat renunţarea la acesta şi împărţirea Palestinei în două state: unul arab (reprezentând 85% din suprafaţa sa) unit cu Transiordania şi unul evreu în rest. Ierusalimul, Betleemul şi un coridor care ducea la Marea Mediterană aveau să rămână sub administraţia britanică. Pentru a reduce eventualele neînţelegeri între comunităţi, comisia a mai propus un schimb de terenuri şi de populaţie între cele două state, întocmai cum s-a întâmplat între Turcia şi Grecia la începutul Primului Război Mondial.

După dezbateri înflăcărate, conducerea sionistă şi-a dat acordul în privinţa acestui plan. ICA şi guvernele arabe au ignorat însă total propunerile comisiei insistând, în schimb, pe formarea unui stat unitar arab în care evreii să constituie o minoritate.

Singurul lider arab care a aprobat planul comisiei a fost Abdallah, care considera unificarea statului arab cu Transiordania un prim pas către naşterea unui vast imperiu arab pe care se străduise să-l formeze de-a lungul întregii sale cariere.

Astfel revolta a reînceput cu şi mai mare îndârjire, numai că de data aceasta direct vizaţi erau opozanţii arabi interni ai muftiului, în special clanul Nashashibi. Englezii au încercat să calmeze apele purtându-se cu mănuşi. Pe de altă parte însă, au suprimat revolta cu brutalitate – au impus pedepse comune, au bombardat sate şi au executat

trupele de gherilă. ICA a fost scos în afara legii, iar muftiul, înlăturat de la conducerea Consiliului Suprem Musulman, a fugit din ţară împreună cu mai mulţi apropiaţi.

În acelaşi timp, englezii au început să susţină poziţia arabilor, răzgândindu-se în privinţa ideii de împărţire a Palestinei. Mai mult decât atât, pe 17 mai 1939, în timp ce Europa era în prag de război, aceştia au emis încă o Carte albă prin care limitau numărul imigranţilor evrei la numai 15.000 pe an timp de cinci ani; după expirarea acestei perioade, imigrările aveau să fie făcute numai cu consimţământul arabilor. În anumite zone, evreilor le era interzis să cumpere pământuri, în altele, achiziţionarea era limitată. Cartea albă prevedea formarea unui stat arab independent în mai puţin de un an în care evreii să nu însumeze mai mult de o treime din totalul populaţiei.

Evreii din toată lumea au reacţionat cu profundă indignare la ceea ce considerau a fi o tentativă de compromitere a dorinţei poporului evreu de renaştere naţională în Palestina şi de abandonare a evreilor din Europa în faţa persecutorilor nazişti, aşa cum în primăvara anului 1936. arabii din Palestina au pornit o revoltă generală care avea să continue, cu intermitente. În următorii trei ani înainte de a fi înfrântă de autorităţile britanice. În fotografie: soldaţi! britanici impun starea de asediu în Ierusalim, Oraşul Vechi. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

au făcut şi câţiva politicieni englezi, printre care membrii supravieţuitori ai Comisiei Peel şi Winston Churchill, care considera Cartea albă „o ultimă tentativă, disperată şi pesimistă”. Cu toate acestea, arabii nu au fost mulţumiţi de această realizare majoră şi au cerut crearea imediată a statului arab în Palestina, interzicea pătrunderii imigranţilor evrei şi un raport care să conţină date cât mai

exacte despre fiecare evreu intrat în Palestina după 1918.

Din cauza izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial discuţiile au fost amânate, dar disputele generate de cărţile albe au reapărut imediat după război. Spre dezamăgirea evreilor, guvernul laburist instaurat în iulie

1945 nu numai că nu şi-a mai menţinut poziţia în favoarea mişcării sioniste afişată înainte de alegeri, dar s-a dovedit un duşman îndârjit al cauzei naţionale evreieşti. Restricţiile prevăzute în cărţile albe au fost puse aşadar în aplicare, iar

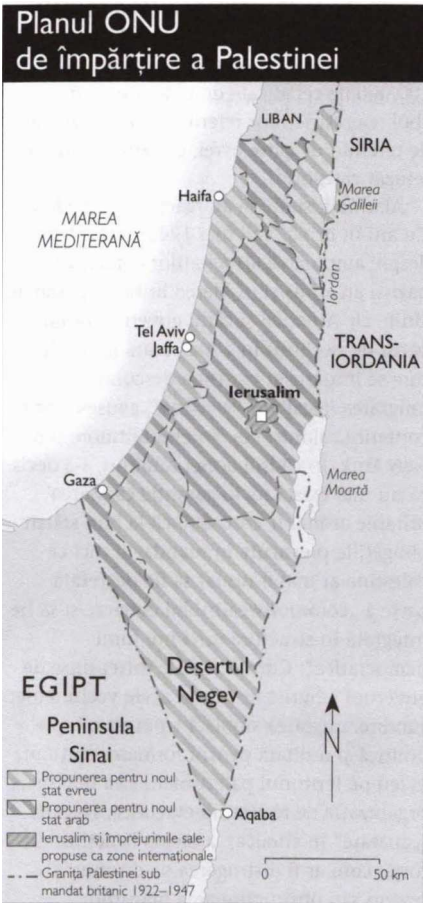

evreii au fost sfătuiţi de ministrul de externe Ernest Bevin „să nu mai îngroaşe rândurile imigranţilor”. Zeci de mii de supravieţuitori ai Holocaustului care au ales să ignore avertismentele şi să încerce să treacă de barierele impuse de British Navy (marina britanică) au fost încarceraţi ani întregi în Cipru. În august 1945, când preşedintele Statelor Unite ale Americii Harry Truman a susţinut solicitarea sioniştilor de a permite intrarea pe teritoriul palestinian a unui număr de 150.000 de refugiaţi evrei, Bevin a încercat să înăbuşe în faşă acea tentativă

sugerând Comisiei de anchetă anglo-americane „să analizeze măsurile care se impuneau pentru o reglementare neîntârziată a poziţiei evreilor în Europa”. Mai mult decât atât, în anul următor, când membrii comisiei au fost unanim de acord cu emiterea a 100.000 de certificate de imigrare şi cu abolirea restricţiilor referitoare la cumpărarea de terenuri de către evrei, guvernul britanic a refuzat categoric.

Alarmaţi, sioniştii au reacţionat imediat. Cu ani în urmă, la 6 mai 1942, când ştirile despre amploarea atrocităţilor comise de nazişti au ajuns şi în Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii şi când guvernul britanic părea de neclintit în a lua „toate măsurile care se impuneau pentru a descuraja imigrarea ilegală în Palestina”, avusese loc o conferinţă sionistă la Hotelul Biltmore din New York. În cadrul acelei întâlniri, s-a decis că nu mai exista nicio garanţie că Marea Britanie ar mai fi vrut să ducă la bun sfârşit obligaţiile prevăzute în mandat şi nici că Palestina ar mai fi urmat să fie decretată parte a „commonwealthului evreiesc şi să fie integrată în structura unei noi lumi democratice”. Cum acţiunile întreprinse de guvernul laburist justificau acele vechi temeri sumbre, mişcarea sionistă a pornit o luptă politică şi militară pentru formarea statului evreu pe teritoriul palestinian. Cea mai mare organizaţie de rezistenţă evreiască, Hagana („apărare” în ebraică), a recurs la acţiuni în forţă, cum ar fi distrugerea de drumuri şi poduri sau obstrucţionarea măsurilor antiimigrare impuse de englezi. În acelaşi timp, două grupări disidente – Irgun Zvai Leumi (Organizaţia Militară Naţională) şi Lehi (Luptătorii pentru Independenţa Israelului, mai cunoscuţi sub denumirea de „banda lui Stern” după comandantul Avraham Stern) – au luat cu asalt instituţiile militare şi administrative britanice. La nivel politic, sioniştii au organizat o campanie

internaţională politică şi diplomatică pentru împărţirea Palestinei în două state distincte, unul arab, celălalt evreu.

Propunerea era însă inacceptabilă pentru arabi. În mai 1946, în cadrul unui summit panarab organizat în Cairo s-au făcut promisiuni ferme de păstrare a Palestinei ca parte integrantă a lumii arabe. Cât despre sionişti, aceştia au fost catalogaţi „un pericol nu numai pentru Palestina ci pentru toate popoarele arabe şi musulmane". O lună mai târziu, a fost organizat un alt summit arab în oraşul sirian Blutan, în cadrul căruia au fost adoptate o serie de măsuri pentru a împiedica formarea unui stat evreu, dar şi câteva sancţiuni împotriva Marii Britanii şi a Statelor Unite ale Americii în cazul în care aceste două puteri ar fi implementat recomandările comisiei anglo-americane şi ar fi permis intrarea în Palestina a 100.000 de refugiaţi evrei. Hadj Amin al-Husseini, care a preluat conducerea Palestinei după ce îşi petrecuse cea mai mare parte din război în Germania nazistă, unde colaborase cu Hitler, a jurat de la sediul său din Cairo că „mai bine murim decât să fim o minoritate" într-un potenţial stat evreu. Într-un mesaj adresat preşedintelui Truman, regele Ibn Saud a ameninţat că „arabii sunt hotărâţi să lupte în război cu aceeaşi determinare şi forţă cu care au făcut-o şi în timpul cruciadelor". În acelaşi timp, secretarul general al Ligii Arabe, Abd al-Rahman Azzam, a promis să „apere Palestina, indiferent de cât de puternică va fi opoziţia şi indiferent de metodele folosite de susţinătorii împărţirii". „În final, tot noi vom ieşi învingători", a spus acesta, cu încredere. „Nu veţi obţine nimic doar pe baza unor discuţii despre compromis şi pace", a declarat el în septembrie 1947 unei delegaţii secrete sioniste care milita pentru pace:

Pentru noi nu există niciun alt test în afară de cel al puterii… Vom încerca să vă izgonim.

Nu sunt sigur cd vom reuşi, dar vom încerca. Pe cruciaţi am reuşit să-*i gonim cu preţul pierderii Spaniei şi a Persiei. Poate cd vom pierde şi Palestina, dar este prea târziu pentru o soluţie paşnică.*

Azzam se înşela însă. Discuţiile despre compromis şi pace ale sioniştilor începuseră să se facă auzite la nivel internaţional. Pe 15 mai 1947, la două luni după ce guvernul britanic a prezentat la ONU problema Palestinei, a fost numit Comitetul Special al ONU pentru Palestina (UNSCOP) a cărui misiune era să analizeze chestiunea în cauză

şi să sugereze posibile rezolvări. În recomandările publicate la sfârşitul lunii august, comitetul a propus încheierea neîntârziată a mandatului britanic. În plus, într-

un raport susţinut de majoritatea membrilor comitetului, s-a propus împărţirea Palestinei într-un stat evreu şi unul arab, cu oraşul Ierusalim cu statut internaţional, toate cele trei urmând să fie conectate prin aceeaşi unitate economică, într-un raport minoritar, s-a recomandat unirea statelor arab şi evreu într-un stat federal independent, cu capitala la Ierusalim, acest stat urmând a fi fondat în urma unei perioade de tranziţie de cel mult trei ani. Evreii au susţinut din toată inima recomandările majorităţii membrilor

După cel de-al Doilea Război Mondial, Marea Britanie a impus o barieră maritimă considerabilă pentru a împiedica imigrarea evreilor de aceea, Hagana a încercat să introducă ilegal în ţară mulţi supravieţuitori ai Holocaustului. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

consiliului, însă statele arabe şi înaltul Comitet Arab, devenit, în 1946, sub conducerea lui Hadj Amin-al Husseini, guvernul în exerciţiu al arabilor palestinieni, au respins ambele propuneri şi au intrat în defensivă. Pe 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a ONU a adoptat, cu două treimi din voturi, recomandările majorităţii membrilor UNSCOP referitoare la împărţirea Palestinei.

Forţele beligerante

Punctele forte şi punctele slabe ale arabilor şi evreilor în 1948, în Palestina nu se mai putea vorbi de o confruntare „obişnuită" între doi combatanţi, ci de un adevărat război; un conflict multilateral complex în care comunitatea evreiască din Palestina sub mandat britanic (sau Yishuv), ulterior Statul Israel, lupta împotriva a trei forţe inamice distincte: arabii din Palestina, o armată panarabă de voluntari şi armate din şase state arabe – Egipt, Transiordania, Irak.

Siria, Liban şi Arabia Saudită.

Ca şi când lucrurile nu erau destul de complicate, prin autoritatea conferită de statutul de putere dominatoare în Palestina până la încheierea mandatului, lucru care urma să se întâmple la mijlocul lunii mai 1948, Marea Britanie avea în teritoriu forţe militare considerabile şi era încă pe deplin responsabilă cu asigurarea securităţii interne şi externe a ţării. Deşi aceste forţe nu jucau un rol activ în confruntările militare dintre

arabi şi evrei şi nici nu făceau eforturi pentru a aplica legea şi ordinea, prezenţa acestora în Palestina a avut un impact major asupra desfăşurării conflictului. În primul rând, trupele militare britanice au împiedicat statele arabe vecine să-şi trimită trupele în Palestina înainte de încheierea mandatului britanic. În al doilea rând, felul şi ritmul în care s-au retras englezii au influenţat rezultatul unor confruntări militare decisive, în special lupta pentru cucerirea oraşului Haifa. Nu în ultimul rând, bariera maritimă formată de englezi în jurul Palestinei a descurajat pregătirile de război ale comunităţii evreieşti (Yishuv) prin prevenirea afluxului de refugiaţi şi arme pe teritoriul ţării.

În încercarea de a forma din diversele sale unităţi de rezistenţă o armată unitară, guvernul israelian a ordonat la 28 mai formarea unei armate naţionale – Armata de Apărare a Israelului (AAI). (Topham Picturepoint)

Poziţia evreilor

Pe măsură ce se pregătea pentru anunţata reacţie violentă a arabilor faţă de Rezoluţia de împărţire a Palestinei, Yishuv devenea conştientă de poziţia sa net inferioară în lumea arabă judecând după orice standard cantitativ, respectiv demografic, teritorial, geostrategic sau

al resurselor materiale. Populaţia sa în putere însuma 650.000 de suflete, dar reprezenta aproape jumătate din cea a comunităţii arabe din Palestina şi mai puţin de 3% din populaţia statelor arabe care juraseră să oprească formarea statului evreu. Dispunerea sa geografică deficitară, cu multe sate dispersate în zone locuite cu preponderenţă de arabi, şi faptul că arabii controlau majoritatea regiunilor depresionare şi a drumurilor din Palestina o făceau vulnerabilă atât la atacurile asupra comunităţilor izolate, cât şi la întreruperea mijloacelor de comunicare cu diversele zone ale ţării. Mai mult, faptul că Palestina era înconjurată de patru state arabe – Liban şi Siria la nord, Transiordania la est şi Egipt la sud-vest – ţinea practic captivă comunitatea evreiască şi o făcea dependentă de transportul naval şi aerian. La momentul respectiv, Haifa, principalul port al Palestinei, era controlat de englezi până la încheierea mandatului acestora, iar singurul aeroport civil al ţării era apropiat de oraşul arab Lydda.

Toate acestea creau o asimetrie între Yishuv şi adversarii săi arabi. În timp ce evreii nu-şi puteau permite nici măcar o singură înfrângere strategică, deoarece ar fi dus negreşit la o dispariţie a comunităţii lor, arabii puteau întâmpina nenumărate obstacole şi tot ar fi rămas, cum spunea Abd al-Rahman, „pe deplin încrezători în succesul lor, chiar dacă va dura câţiva ani. Ar fi un război de uzură, deoarece resursele militare umane pe care se bazează partea arabă sunt inepuizabile”. Această previziune era împărtăşită şi de agenţiile de informaţii britanice. „Iniţial, armata evreiască va avea un avantaj numeric”, se spunea într-un raport emis cu o zi înainte de votarea Rezoluţiei de împărţire a Palestinei. „Cu toate acestea, pe măsură ce arabii îşi vor coordona eforturile de război, evreii vor fi nevoiţi să se retragă din zonele izolate şi, pe măsură ce vor

fi atraşi într-un război de uzură, vor fi înfrânţi puţin câte puţin. Dacă nu vor obţine un ajutor considerabil din partea altor ţări, respectiv soldaţi şi arme, evreii nu vor fi în stare să reziste mai mult de doi ani".

Un aspect despre care nu s-a vorbit deloc în niciuna dintre aceste previziuni a fost

Creată la începutul anilor 1920, Hagana, organizaţia paramilitară de rezistenţă a comunităţii evreieşti din Palestina, s-a transformat de-a lungul anilor într-o mişcare bine organizată şi motivată. În fotografie: luptătorii Hagana se antrenează la Tel Aviv. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

rezistenţa reprezentanţilor Yishuv. O comunitate naţională cu un extraordinar simţ al răspunderii, aceasta se baza pe o reţea locală extinsă de instituţii sociale, economice, financiare, culturale şi militare care formau un stat în aşteptare. Acestea erau Agenţia Evreiască, creată în condiţiile impuse de Mandatul pentru Palestina al Ligii

Naţiunilor şi care, cu timpul, a devenit guvernul de facto al Yishuv şi al mişcării sioniste din toată lumea; Va ad Leumi (sau Consiliul Reprezentativ ales) al populaţiei evreieşti din Palestina; organizaţia muncitorilor Histadrut şi Hagana, organizaţia militară semiclandestină a Yishuv.

Fondată la începutul anilor 1920 ca reacţie la valurile de violenţă din ce în ce mai dese provocate de arabi, Hagana s-a transformat într-o mişcare de rezistenţă bine organizată şi motivată, subordonată conducerii civile a Yishuv. În preajma izbucnirii războiului din 1948, era controlată politic de David Ben Gurion, preşedintele Agenţiei Evreieşti care urma să devină întâiul prim-ministru al Statului Israel. Cât despre controlul militar, acesta se afla în sarcina unui grup de rezistenţă format din 400 de activişti dedicaţi care reuşeau frecvent să scape de ochii vigilenţi ai englezilor.

Cea mai importantă unitate militară a Hagana era Palmah (*Plugot Mahatz* sau „unitatea de şoc”), o armată de elită fondată în 1941, când invazia germană în Palestina devenise iminentă. La sfârşitul anului 1947, Palmah însuma 2 100 de membri activi, bărbaţi şi femei, şi 1.000 de militari în rezervă care se întorseseră la viaţa civilă, dar care puteau fi rechemaţi în serviciu la nevoie. Palmah era susţinută şi de o infanterie puternică, numită Hish (*Heil Sadeh* sau „unităţile din teren”), formată din 12.000 de militari (2000 activi şi 10.000 în rezervă). Cea mai mare unitate tactică a Hish era compania, iar unitatea însărcinată cu antrenamentul şi intervenţia militarilor era plutonul.

În plus faţă de unităţile din teren, din Hagana făcea parte şi aşa-numita Hirn (*Heil Mishmar* sau „unitatea de pază”), formată din 20.000 de militari bărbaţi şi femei de peste 25 de ani. Aceştia nu aveau pregătirea necesară pentru a activa în unităţile militare de luptă, dar erau

însărcinaţi cu misiunile de apărare statice şi trimişi mai ales în satele de pe tot cuprinsul ţării.

În privinţa arsenalului militar, Hagana avea în ascunzătorile sale (conform Mandatului pentru Palestina, posesia de arme era o infracţiune care se pedepsea cu moartea) în jur de 10.000 de puşti şi 1 900 de pistoale-mitralieră, ceea ce însemna o armă la trei luptători (nici măcar Palmah nu putea să asigure mai mult de două arme la trei dintre membrii săi activi), 186 de mitraliere medii, 444 de mitraliere uşoare şi în jur de 750 de mortiere. Nu aveau însă mitraliere grele, arme de artilerie, vehicule blindate sau arme antitanc ori antiaeriene. Flota aeriană a Hagana avea 11 avioane civile uşoare cu un singur motor, iar plutonul marin era format din 350 de marinari care acţionau cu ajutorul câtorva bărci cu motor.

Celelalte două mişcări de rezistenţă evreieşti din Palestina erau inferioare atât ca număr de membri, cât şi de armament. Irgun, de exemplu, însuma între 2000 şi 4.000 de membri, iar arsenalul său de luptă conţinea 200 de puşti, 500 de pistoale-mitralieră şi 160 de mitraliere. Cât despre Lehi, mai mică chiar şi decât Irgun, aceasta avea între 500 şi 800 de membri înarmaţi cu doar 130 de pistoale-mitralieră şi 120 de revolvere. Nu avea însă nici măcar o singură puşcă.

În fine, existau şi câteva mii de bărbaţi şi femei care fuseseră înrolaţi în armata britanică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Ei nu făceau parte din nicio grupare de rezistenţă evreiască, dar experienţa lor militară putea fi de mare ajutor în timpul războiului.

Arabii din Palestina

Judecând după organizarea şi coeziunea socială, comunitatea arabilor palestinieni era net inferioară celei evreieşti. Spre deosebire de Yishuv, comunitatea arabilor din Palestina eşuase cu brio în a-şi forma o identitate

naţională, rămânând doar la stadiul de amalgam de animozităţi şi schisme interne; pendula între locuitorii de la oraş şi cei de la sat, musulmani şi creştini, familii rivale, clanuri, triburi etc. Mai mult decât atât, măsurile represive de după revolta din 1936 – 1939 au destabilizat societatea palestiniană din punct de vedere economic şi politic; cele mai importante instituţii ale sale s-au prăbuşit, iar liderii săi au plecat în statele arabe vecine. Cu toate că înaltul Comitet Arab a revenit la conducerea comunităţii arabilor din Palestina, loialitatea arătată naziştilor în timpul războiului îl discreditase pe muftiul Hadj Amin în faţa marilor puteri.

La fel de important, în ciuda retoricii înflăcărate a regimurilor arabe, acestea nu păreau să fie foarte interesate de apărarea drepturilor arabilor palestinieni, ci mai degrabă de promovarea propriilor interese. Asta în condiţiile în care regele Addallah al Transiordaniei căuta cu orice preţ să anexeze întreg teritoriu palestinian la marele imperiu sirian pe care trudise din greu să-l fondeze de-a lungul multor ani. În acelaşi timp, Egiptul făcea tot ce-i stătea în putinţă să preîntâmpine o asemenea situaţie şi lupta pentru orice parte din sudul Palestinei ar fi putut obţine. Siria şi Libanul râvneau anumite zone din nordul Palestinei, iar Irakul îşi canaliza energia pentru unificarea cu „semiluna fertilă”.

Statele arabe nu erau dispuse, aşadar, să-i permită muftiului să conducă lupta pentru cucerirea Palestinei. În consecinţă, acesta a fost exclus din echipa Ligii Arabe care a deliberat înainte de votul ONU pentru împărţire şi ulterior, după aprobarea acesteia, nu i s-a aprobat funcţia de conducător al campaniei militare palestiniene, aceasta fiindu-i atribuită generalului irakian Ismail Safwat, sub supravegherea nou-înfiinţatului comitet militar al Ligii Arabe. Cu toate acestea, un alt general irakian, Taha al-

Hashemi, fostul şef de stat-major al armatei irakiene, a fost numit comandant al Armatei Arabe de Eliberare (AAE), o armată de voluntari panarabă creată de Liga Arabă la începutul anului 1948. Adjunctul său şi cel care avea să conducă în luptă această formaţiune militară era sirianul Fawzi al-Qawuqji, un veteran al revoltei din anii 1936 – 1939. Pentru muftiu, acestea au fost două lovituri însemnate. Nu numai că în fruntea unei forţe destul de puternice şi bine înarmate fusese numit unul dintre mai vechii săi rivali (al-Qawuqji), dar fondarea armatei în sine îi privase pe palestinieni de armele şi finanţele de care aveau atât de mare nevoie şi care, în alte împrejurări, ar fi ajuns direct la ei. Singurul lucru pe care muftiul, cu mare dificultate, a reuşit să-l obţină a fost numirea a doi dintre cei mai importanţi protejaţi ai săi în funcţii militare strategice: nepotul său, Abd al-Qader al-Husseini, desemnat comandant al frontului din Ierusalim, şi Hasan Salame, veteran al revoltei din 1936 – 1939, care petrecuse cea mai mare parte din război în slujba naziştilor, numit comandant al zonei Lydda-Ramla.

Un alt eşec al muftiului a fost integrarea societăţii palestiniene într-o maşină de luptă completă. În timp ce în majoritatea oraşelor şi satelor au fost organizate comitete naţionale care să controleze operaţiile militare din respectivele zone, din cauza fragmentării politice şi sociale a societăţii palestiniene, bandele locale s-au transformat în adevărate formaţiuni de luptă. Cu toate acestea, potenţialul militar al palestinienilor nu a scăzut, ci, dimpotrivă, nenumăraţi săteni arabi umblau înarmaţi şi puteau fi chemaţi să ia parte la acţiunile militare de şeicul local sau altă persoană de rang înalt în caz că situaţia ar fi cerut-o. Mulţi dintre aceştia căpătaseră o experienţă considerabilă în timpul luptelor de gherilă din timpul revoltei din 1936 – 1939. Acestora li se mai adăugau încă

7.500 de palestinieni care fuseseră antrenaţi pentru luptă de englezi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi 10.500 de arabi care lucraseră în poliţia britanică fie ca angajaţi cu normă întreagă, fie în calitate de colaboratori. Pe măsură ce situaţia s-a înrăutăţit, mulţi dintre aceştia şi-au părăsit unităţile cu tot cu armele pe care le aveau şi s-au alăturat nenumăratelor bande armate care acţionau în Palestina.

Oficial, palestinienii aveau două grupări paramilitare, Futuwa, finanţată de Husseini, şi Najada, fondată de oponenţii lui Husseini şi care, în final, a fuzionat cu Futuwa. Ambele grupări fuseseră antrenate pentru a face faţă luptelor de gherilă urbane şi, în ajunul fuziunii, însumau în jur de 11.000 – 12.000 de membri, dintre care aproximativ 10% erau foşti soldaţi.

Pe măsură ce ostilităţile se înteţeau, la sfârşitul anului 1947, au început să apară precum ciupercile după ploaie în oraşele şi satele palestiniene noi miliţii locale (Garda Naţională). Formate din veterani de război şi membri ai organizaţiilor deja existente, acestea aveau misiunea de a apăra zonele învecinate şi percepeau taxe de la populaţie pentru întreţinere şi arme. O altă miliţie, numită al-Jihad al-Muqadas („războiul sfânt”), a evoluat rapid de la un grup modest de câteva sute de veterani de război palestinieni şi voluntari arabi, fondat la începutul anului 1948 de Abd al-Qader al-Husseini, la o forţă militară de câteva mii de tineri, susţinuţi de gruparea lui Hasan Salame care opera pe frontul central.

Din cauza lipsei de organizare a palestinienilor, este greu de evaluat efectivul de arme al acestora. Asemenea Yishuv, nici ei nu aveau un arsenal greu, cum ar fi avioane de luptă, tancuri sau artilerie grea, ci doar cantităţi considerabile de arme de mici dimensiuni. La începutul lui 1942, serviciul secret al Hagana a evaluat numărul

armelor de foc aflate în posesia palestinienilor la 50.000. Chiar dacă cifra a fost supraestimată, ea reflectă incidenţa armelor particulare în societatea palestiniană. La începutul celui de-al Doilea Război Mondial şi pe măsură ce ideea împărţirii Palestinei prindea contur, palestinienii au început să facă eforturi susţinute pentru a-şi mări arsenalul militar. Majoritatea armelor au fost introduse în ţară ilegal şi au fost obţinute de la statele arabe vecine sau furate de la bazele militare şi poliţieneşti britanice.

Statele arabe

Deşi palestinienii erau deficitari atât material, cât şi organizatoric, punctele lor slabe au fost mai mult decât compensate de susţinerea lumii arabe. Spre deosebire de comunităţile de evrei şi arabi din Palestina, care, în timpul dominaţiei imperiale, nu-şi puteau crea armate regulate şi nu puteau obţine armament, statele arabe aveau această posibilitate şi chiar au făcut uz de acest avantaj. Ca urmare, în momentul izbucnirii războiului din 1948, erau pregătite să deplaseze în teritoriu forţe bine organizate şi echipate, înarmate cu tancuri, artilerie grea şi avioane de luptă.

Fiind cea mai mare şi mai populată dintre ţările arabe, Egiptul avea şi cea mai mare bază militară. Aprovizionată şi antrenată de Marea Britanie, armata egipteană şi-a triplat dispozitivul de luptă la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, ajungând la 35.000 – 45.000 de soldaţi. Trupele terestre erau formate din trei brigăzi de infanterie, o brigadă de aproximativ 50 de tancuri şi trei batalioane de artilerie înarmate cu 65 de puşti Howitzer, iar aviaţia cuprindea cinci escadroane a câte 18 avioane de luptă fiecare şi un escadron de transport.

Datorită aspiraţiilor hegemonice ale conducătorilor săi, Irakul, dintre toate ţările arabe, a făcut cel mai mare

efort pentru a-şi dezvolta potenţialul militar. În 1948, armata sa aproape ajunsese la dimensiunile celei din Egipt, o ţară cu mult mai mare decât Irak, dar era mult mai bine echipată, organizată şi antrenată. Principala unitate a forţelor sale terestre era structurată în trei formaţiuni divizionare – două de infanterie şi una de „antrenament" –, secondate de un batalion blindat de 15 – 20 de tancuri, în jur de 200 de vehicule blindate şi 70 – 80 de piese de artilerie. Aviaţia irakiană deţinea 80 de avioane, din care aproape jumătate erau operaţionale.

Eficientă era, desigur, Legiunea arabă din Transiordania. Înarmată, antrenată şi condusă de ofiţeri britanici, această armată de 10.000 de militari era organizată în patru regimente de infanterie mecanizate, deservite de aproximativ 40 de arme de artilerie şi 75 de maşini blindate. Legiunea arabă din Transiordania a avut şi sprijinul Armatei de frontieră din Transiordania, formată din 3.000 de militari, dar după ianuarie 1948 aceasta a fost dizolvată, iar membrii săi s-au înrolat în Legiunea arabă sau în alte unităţi militare, mulţi luând cu ei armele din dotare.

Armatele siriene şi libaneze, create de francezi, erau aparent cele mai slabe dintre trupele de intervenţie arabe. Totalizând doar 3.500 de soldaţi, armata libaneză era formată din patru brigăzi de infanterie, un regiment mecanizat, câteva unităţi de cavalerie şi câteva

arme de artilerie. Deşi era de trei ori mai mare, armata siriană se afla, în primăvara anului 1948, într-o perioadă de tranziţie. În consecinţă, doar două dintre cele trei brigăzi ale acesteia erau pregătite să facă faţă unui război, alături de un batalion mecanizat de tancuri franţuzeşti şi 20 de avioane de şcoală transformate în bombardiere şi avioane de luptă.

În orice caz, contribuţia Siriei la efortul general de război a însemnat mult mai mult decât implicarea ei directă, aceasta jucând un rol-cheie în crearea Armatei Arabe de Eliberare (AAE). Deşi o armată panarabă a fost cea care şi-a propus să ajute Palestina în luptă până când reuşeau statele arabe să-şi trimită armatele în teritoriu, Siria a fost, de fapt, cea care a furnizat AAE majoritatea ofiţerilor, recruţilor, armelor şi tehnicilor de antrenament. Considerată o forţă divizionară, AAE era formată din 8.000 de luptători, organizaţi în 6 batalioane şi înarmaţi cu arme uşoare, obuziere şi puşti.

Armata britanică în momentul votului ONU pentru împărţire, în Palestina fuseseră deplasaţi în jur de înarmată, antrenată şi comandată de ofiţerii britanici. Legiunea arabă din Transiordania, în care erau înrolaţi 10.000 de soldaţi, era de departe cea mai pregătită armată să participe la Războiul din Palestina. În fotografie: regele Abdallah inspectează un regiment de gardă format din soldaţi ai Legiunii arabe. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

100.000 de soldaţi britanici, organizaţi în două divizii de forţe terestre, două brigăzi de infanterie independente, două regimente mecanizate, câteva unităţi de artilerie şi escadroane ale RAF (Royal Air Force – forţele aeriene britanice).

Divizia 6 aeropurtată, considerată o unitate de elită, a fost desfăşurată în nordul Palestinei, Divizia 1 infanterie apăra zonele din centru şi din sud, inclusiv Tel Aviv, Samaria, zona de coastă şi Deşertul Negev (alături de Brigada 61 infanterie), în timp ce zonele învecinate Ierusalimului cădeau în sarcina Brigăzii 8 infanterie. În plus, autorităţile din Palestina aveau la dispoziţie Legiunea arabă, armata de frontieră din Transiordania, unităţile navale ale flotei mediteraneene şi peste 4.000 de englezi din poliţia palestiniană.

Începutul războiului

„Arabii din Palestina nu vor fi niciodată de acord cu o separare”.

Violenţele au izbucnit în Palestina la câteva ore după votul Naţiunilor Unite în privinţa împărţirii. În primele ore ale zilei de 30 noiembrie 1947, în timp ce mai mulţi evrei se întorceau acasă de la o petrecere, s-a tras asupra unei ambulanţe care se îndrepta către Spitalul Hadassah de pe Muntele Scopus.

Câteva ore mai târziu, un grup de arabi a atacat un autobuz cu evrei care se deplasa din Netanya către Ierusalim, ucigând cinci dintre aceştia şi rănind alţi câţiva. Ulterior, acelaşi grup a atacat un alt autobuz care mergea de la Hadera la Ierusalim; au fost ucişi doi pasageri.

Între timp, în Piaţa Carmel din Tel Aviv, pe linia de demarcaţie dintre oraşul evreiesc şi ceea ce fusese altă dată oraşul arab Jaffa, a fost ucis un evreu. În cea mai mare închisoare din ţară, aflată în oraşul Acra, prizonierii arabi i-au atacat pe cei evrei, aceştia din urmă baricadându-se în celulele lor până când autorităţile britanice au reuşit să restabilească ordinea. În Haifa, s-au tras focuri de armă asupra unor evrei care treceau printr-un cartier arab, în timp ce maşinile evreilor au fost atacate cu pietre pe tot teritoriul ţării.

A doua zi, violenţele nu păreau să se fi domolit. Atacurile cu focuri de armă şi pietre şi revoltele au continuat. Consulatele Poloniei şi cel al Suediei, două dintre ţările

Deşi în cea mai mare parte a celui de-al Doilea Război Mondial s-a aflat în slujba Germaniei naziste, fostul muftiu al Ierusalimului, Hadj Amin al-Husseini (al doilea din stânga), a ajuns la Cairo în 1945 pentru a conduce campania arabilor palestinieni împotriva împărţirii Palestinei. (Topham Picturepoint)

care votaseră în favoarea împărţirii, au fost atacate. De asemenea, au fost bombardate cafenele şi mutilaţi oameni, au fost aruncate cocteiluri Molotov în magazine, iar o sinagogă a fost incendiată. Zeci de tineri arabi au luat cu asalt birourile comitetelor naţionale locale şi au cerut arme. Ca să alimenteze conflictul încă şi mai mult, înaltul Comitet Arab a declarat o grevă generală naţională de trei zile începând din ziua următoare. Astfel a asigurat închiderea tuturor magazinelor, şcolilor şi instituţiilor şi a organizat mase mari de arabi pe care i-a incitat, ulterior, să atace ţintele evreieşti.

Un prim atac a avut loc marţi, 2 decembrie, când câteva sute de arabi au jefuit noul centru comercial evreiesc construit dincolo de zidurile Oraşului Vechi, au prădat şi incendiat magazine şi au înjunghiat şi lovit cu pietre tot ce le ieşea în cale. Un pluton al mişcării Hagana,

deplasat de urgenţă în zonă ca să îi apere pe civili, a fost oprit şi dezarmat fără drept de apel de poliţia britanică, iar 16 militari au fost arestaţi pentru posesie ilegală de arme. Unele dintre armele confiscate au fost găsite ulterior asupra manifestanţilor arabi capturaţi şi ucişi.

De la centrul comercial, mulţimea a plecat spre primărie, unde a încercat să linşeze câţiva funcţionari evrei şi să jefuiască magazinele din apropiere. „Multă vreme, poliţia nu a intervenit", povestea primarul britanic al oraşului, Richard Graves. „A fost cumplit să vezi cum li se dă mână liberă unor huligani tineri să distrugă munca oamenilor. Am protestat, dar poliţia mi-a explicat că avea ordine să nu intervină până nu primea întăriri".

Pe 4 decembrie, un grup format din 120 – 150 de arabi înarmaţi a atacat kibbutzul Efran de la marginea Tel Avivului, aceasta fiind prima tentativă majoră de atac asupra unei colonii evreieşti. Patru zile mai târziu, a avut loc un asalt încă şi mai violent: câteva sute de arabi înarmaţi au atacat cartierul Hatikva din sudul Tel Avivului. Acestora li s-au alăturat zeci de femei care au ajuns la faţa locului cu pungi şi saci asupra lor pentru a încărca prada obţinută în urma atacurilor. „Scena a fost înfiorătoare", a povestit unul dintre apărătorii evrei. „Cartierul era împânzit de arabi care alergau de colo-colo. Unii aveau torţe în mâini, alţii trăgeau la întâmplare. În spatele lor se puteau vedea luminile focurilor de mitralieră care îi acopereau în timp ce alergau fără o ţintă precisă". Când trupele britanice au ajuns la faţa locului, arabii fuseseră deja forţaţi să se retragă, lăsând în urma lor 70 de morţi.

În ciuda acestui eşec, atacul asupra cartierului Hatikva a constituit un punct de cotitură care a făcut ca o revoltă să se transforme într-un război. Această operaţie gândită tactic şi condusă de Hasan Salame, comandantul frontului din Lydda, numit de muftiu, la care au participat

un număr nespecificat de luptători veniţi din Nablus, a dat naştere unui conflict care avea să ia amploare în săptămânile ce au urmat, degenerând de la o revoltă şi câteva conflicte locale la o campanie de gherilă organizată, cu obiective foarte clar definite. Într-adevăr, la două zile de la atacul eşuat de la Hatikva, un alt atac al arabilor, de această dată asupra cartierului evreiesc din Oraşul Vechi (Ierusalim) a fost combătut.

Statele arabe

Nu numai în Palestina au avut loc acte de violenţă, ci în întreaga lume arabă acolo unde existau comunităţile de evrei direct vizate de manifestanţi. În Aden (oraş din Yemen), de exemplu, aflat sub administraţie britanică, 82 de evrei au fost măcelăriţi de mulţimea de manifestanţi violenţi, în timp ce în Tripolitania (regiune istorică şi fostă provincie a Libiei) au fost masacraţi alţi 130. În Beirut, Cairo, Alexandria şi Alep, casele şi magazinele evreilor au fost jefuite, iar sinagogile profanate.

Între 8 şi 17 decembrie, a fost organizat la Cairo, sub auspiciile Ligii Arabe, un summit al conducătorilor statelor arabe, pentru o serie de discuţii despre situaţia Palestinei. În cadrul acelei adunări, au fost enunţate unanim obiectivele arabe: „obstrucţionarea planului de împărţire, împiedicarea formării unui stat evreu şi păstrarea Palestinei ca un stat arab unit independent”. Pentru înfăptuirea tuturor acelor obiective, statele arabe aveau să contribuie la efortul de război al Palestinei cu un milion de lire egiptene (peste aceeaşi sumă promisă cu trei luni înainte în cadrul unui alt summit organizat de Liga Arabă în oraşul libanez Sofar), aveau să pună la dispoziţia comitetului militar al Ligii 10.000 de puşti şi să facă toate aranjamentele necesare pentru recrutarea a 3.000 de voluntari pentru AAE care tocmai se forma în Siria. De asemenea, au reconfirmat decizia luată la summitul din

oraşul libanez Alei din octombrie 1947 de a-şi desfăşura forţele de-a lungul graniţelor Palestinei atât timp cât ar mai fi rămas în ţară trupele britanice, pentru o şi mai mare susţinere a operaţiilor AAE pe teritoriul palestinian.

Reacţia evreilor

Valul de violenţe provocate de arabi nu a luat Yishuv prin surprindere. Încă de la preluarea portofoliului de apărare în decembrie 1946 (pe lângă mandatul de preşedinte al Agenţiei Evreieşti pe care deja îl exercita), David Ben Gurion a luat în calcul posibilitatea ca, după încetarea mandatului britanic pentru Palestina, Yishuv să fie nevoită să lupte împotriva întregii lumi arabe şi nu doar a comunităţii arabe din Palestina, în consecinţă, la sfârşitul lui 1947 şi începutul lui 1948, Hagana a fost supusă unei schimbări structurale majore pentru a-şi transforma unităţile de intervenţie într-o armată naţională, bazată pe un sistem de recrutare obligatorie, capabilă să reziste forţelor armate arabe regulate. Una dintre cele mai importante schimbări în acest sens a fost restructurarea infanteriei Hish în cinci brigăzi de intervenţie: Levanoni în partea de nord a ţării (ulterior, aceasta a fost împărţită, la rândul ei, în alte două brigăzi separate – Carmeli şi Galani), Alexandroni în partea de centru, Givati în sudul Palestinei şi Etzioni în zona Ierusalimului.

Nici măcar felul în care au decurs ostilităţile nu a luat pe nimeni prin surprindere. La o lună de la aprobarea rezoluţiei ONU, Israel Galili a declarat:

Din câte ştim, muftiul este convins cd cea mai bună metodă „de declanşare a unui conflict" este prin exercitarea terorii, respectiv prin atacurile cu bombă asupra oamenilor care ies de la teatru într-*o duminică seara. O astfel de abordare este cea care va pune lucrurile în mişcare. Evreii vor reacţiona cu siguranţă – nu există niciun dubiu în acest sens. Şi, ca reacţie la reacţia lor, va*

izbucni un alt conflict în altă parte… până ce întreaga ţară va lua foc, vor fi incitări la violenţă, iar ţările arabe vecine vor fi constrânse să înceapă „un război sfânt" pentru a-i ajuta pe arabii palestinieni.

Pentru a împiedica această profeţie să se îndeplinească, reacţia iniţială a Hagana faţă de valul de violenţe provocate de arabi a fost una de defensivă. În acelaşi timp, s-a încercat să se creeze un echilibru între nevoia de intimidare a adversarilor într-un mod cât mai credibil şi dorinţa de a împiedica violenţele să atingă un prag de necontrolat. Abia la 9 decembrie, pe măsură ce atacurile arabilor asupra mijloacelor de transport ale evreilor au început să-şi facă simţite efectele, şeful de operaţii al Hagana, Yigael Yadin, le-a ordonat comandanţilor săi să răspundă cu aceeaşi monedă pentru a opri atacurile arabilor asupra evreilor.

În plus, Hagana a început o serie de represalii împotriva unor ţinte fixe, cum ar fi sediile instigatorilor la violenţă, bazele bandelor înarmate şi satele sau localităţile de unde erau lansate atacurile împotriva evreilor. O astfel de acţiune militară a avut loc la Ramla pe 11 decembrie, când un comando al Palmah a reuşit să intre în oraş şi să incendieze 15 vehicule arabe dintr-o parcare. Altă dată, un pluton de infanterie a ajuns în satul Karatiya din sudul ţării, folosit ca bază de atac asupra maşinilor evreieşti şi, după ce a evacuat locatarii, a aruncat în aer o clădire. O altă operaţie similară, soldată însă cu victime, a avut loc în satul Khasas din Galileea, unde geniştii au calculat greşit cantitatea de explozibil necesară aruncării în aer a unei clădiri şi au provocat şi prăbuşirea unei clădiri vecine, accident soldat cu moartea a opt persoane.

În timp ce Hagana îşi lua toate măsurile de precauţie pentru a evita victimele în rândul civililor, organizaţiile paramilitare evreieşti mai mici nu aveau asemenea

scrupule: dacă evreii aveau să fie atacaţi fără drept de apel pe tot cuprinsul ţării, la fel trebuia să se întâmple şi cu arabii. Astfel, la câteva ore de la atacul arabilor asupra centrului comercial din Ierusalim din 2 decembrie, organizaţia Irgun a incendiat un cinematograf frecventat de arabi. Zece zile mai târziu, pe 12 decembrie, au detonat o maşină capcană în faţa Porţii Damascului din Oraşul Vechi, omorând 20 de oameni şi rănind alţi cinci. Aceeaşi metodă a fost folosită şi de gruparea militară Lehi, care a

aruncat în aer sediul Comitetului Naţional Arab din Jaffa pe 5 ianuarie 1948.

Pe 30 decembrie, un grup de membri ai Irgun au

detonat o bombă în mijlocul unui grup de muncitori arabi care aşteptau în faţa rafinăriei din Haifa, ucigând şase dintre aceştia şi rănind alţi câţiva. Câteva ore mai târziu, muncitorii arabi s-au răzbunat pe colegii lor evrei măcelărind 39 de persoane şi rănind multe altele. În replică, Hagana a făcut o razie în Balad al-Sheikh, satul din care proveneau mulţi manifestanţi, omorând şi rănind în jur de 60 de oameni.

La sfârşitul anului 1947, aşadar, Palestina era deja scena unui conflict între arabi şi evrei care se luptau în oraşe, în sate şi pe drumuri. După socoteala englezilor, de la adoptarea Rezoluţiei de împărţire din 29 noiembrie 1947 până la începutul anului următor, fuseseră deja ucişi 207 evrei şi 220 de arabi şi alte câteva sute fuseseră răniţi.

Violenţele au început în Palestina pe 30 noiembrie 1947, la o zi după de Organizaţia Naţiunilor Unite a adoptat Rezoluţia de împărţire. În fotografie: locuitorii din

Tel Aviv caută să se adăpostească de focurile lunetiştilor arabi. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

Luptele

De la neînţelegeri interne la un război interstatal

La mijlocul lunii decembrie 1947, la două săptămâni de la izbucnirea violenţelor pe plan local, într-un raport al Serviciilor Secrete Britanice se spunea că „arabii fac viaţa evreilor din ce în ce mai dificilă. De la începutul lunii, s-au înregistrat multe cazuri de sabotare a căilor de comunicaţii lucru care a provocat neplăceri comunităţii şi, în anumite cazuri, a afectat serios economia. Există suspiciuni că aceste acte fac parte din strategia de luptă a înaltului Comitet Arab şi a muftiului. Cu alte cuvinte, aceştia nu şi-au propus o «baie de sânge» în urma căreia arabii să sufere din cauza inferiorităţii lor în dotarea cu arme de război, ci să saboteze viaţa economică a evreilor şi astfel să le distrugă afacerile şi să-i alunge din Palestina”.

Această teorie era susţinută şi de strategii militari evrei. Din punctul acestora de vedere, strategia palestiniană fusese gândită să destabilizeze unitatea Yishuv prin întreruperea comunicaţiilor terestre, restrângerea acesteia la câteva „pungi” izolate şi subminarea abilităţii sale de a rezista iminentei invazii arabe după retragerea trupelor Marii Britanii din Palestina.

Pentru ca asta să nu se întâmple, Yishuv avea două opţiuni: fie să ocupe poziţiile arabilor, punând stăpânire pe principalele drumuri de acces, fie să evacueze coloniile evreieşti de la periferie. Prima variantă era greu de pus în practică din cauza numărului insuficient de arme şi a temerii faţă de o posibilă intervenţie militară britanică, iar cea de-a doua a fost exclusă din start din motive politice, în special din pricina convingerii lui Ben Gurion că orice zonă lăsată pradă arabilor ar fi fost exclusă din teritoriul

viitorului stat evreu la negocierile postbelice, indiferent de prevederile Rezoluţiei de împărţire cu privire la aceste teritorii.

Constrângerile pe care Yishuv a fost nevoită să le accepte au avut implicaţii majore de natură operaţională. Adoptarea unei strategii de apărare ce viza securizarea liniilor de comunicare şi protejarea aşezărilor izolate a dat practic mână liberă arabilor care puteau hotărî unde şi când aveau să-şi lanseze atacurile. Decizia de a ţine cu dinţii de orice colonie evreiască a mărit semnificativ numărul liniilor de apărare ale Yishuv şi a fost nevoie de o dispersare a trupelor militare pe întreg teritoriul ţării în detrimentul unei concentrări a acestora în formaţiuni mult mai mari şi mai eficiente.

Vulnerabilităţile israelienilor

Dintre toate zonele care aparţineau evreilor, trei erau în special vulnerabile la atacurile arabilor. În primul rând, existau 33 de colonii evreieşti care aveau să fie excluse din teritoriul viitorului stat israelian, situate mult în interiorul teritoriului arab. Apoi, mai exista şi Deşertul Negev, o zonă vastă şi nepopulată aflată la sud de linia de demarcaţie Gaza-Beersheba, care ocupa 80% din teritoriul alocat statului evreu prin Rezoluţia de împărţire. Cele 27 de sate evreieşti situate în această zonă şi locuite de câteva sute de oameni reprezentau o problemă din punct de vedere operaţional, care trebuia rezolvată cu prima ocazie. Însă când consilierii militari i-au expus situaţia lui Ben Gurion, acesta le-a cerut să consolideze securitatea în zonă cu militari şi echipamente de luptă. „Dacă nu reuşim să apărăm Negevul, Tel Avivul va fi sortit pieirii”, a argumentat el. „Dacă nu vom fi în Negev, arabii îl vor ocupa şi este o iluzie să ne imaginăm că ni-l vor înapoia ulterior”.

Nu în ultimul rând, exista şi problema Ierusalimului.

Din cauza poziţiei sale geografice, acest oraş era cel mai izolat dintre centrele urbane ale Yishuv. Aflaţi în mijlocul unei zone locuite de arabi, cu numai câteva colonii evreieşti în vecinătate şi o rută de

aprovizionare care trecea prin ostilul teritoriu arab,

evreii din Ierusalim s-ar fi putut transforma într-o pradă foarte uşoară. La toate acestea, se mai adăuga şi gradul foarte ridicat de dificultate pe care îl implica

Situat în mijlocul unei zone locuite de arabi, cu doar câteva colonii evreieşti în vecinătate, Ierusalimul evreiesc a fost supus de arabi unui asediu prelungit care a dus la o criză majoră de alimente şi apă. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

securizarea şoselei lungi de 60 km dintre Tel Aviv şi Ierusalim. Aproximativ jumătate din această rută şerpuia într-o zonă deluroasă, accidentată, aflată la altitudinea de 900 m şi brăzdată de povârnişuri abrupte şi defileuri înguste şi întortocheate. Arabii n-ar fi trebuit decât să blocheze bucata de drum care trecea prin satul lor şi să aştepte, pregătiţi să deschidă focul asupra convoaielor evreieşti.

Ca şi când problema apărării nu ar fi fost îndeajuns de complicată, populaţia evreiască din Ierusalim era dispersată în suburbii îndepărtate, înconjurate de cartiere de arabi. Din acest punct de vedere, cartierul evreiesc din Oraşul Vechi, cu 2.500 de evrei şi 22.000 de arabi, era în situaţia cea mai disperată. Precare chiar şi vremurile bune, comunicaţiile dintre această zonă şi restul cartierelor evreieşti din Ierusalim erau deseori întrerupte de arabi, mai ales în timpul sărbătorilor musulmane. După ce au început ostilităţile, cartierul a fost asediat imediat.

Trebuie amintit că, aşa cum prevedea Rezoluţia de împărţire, Ierusalimul avea să dobândească regim internaţional, iar locuitorii săi dreptul de a cere cetăţenie fie de la statul evreu, fie de la cel arab. Deşi a acceptat decizia fără tragere de inimă, conducerea sionistă nu se îndoia că Ierusalimul va continua să joace un rol decisiv în viaţa şi dezvoltarea viitorului stat evreu, în ciuda

excluderii sale din teritoriul acestuia. Nu numai că era căminul sfânt ai în luptele dintre arabi şi evrei, atacurile cu bombă erau des folosite de ambele părţi. În fotografie: strada Ben-Yehuda din Ierusalim după un atac cu maşină-capcană din februarie 1948 care s-a soldat cu 50 de morţi şi câteva sute de răniţi. (Topham Picturepoint)

Iudaismului şi al evreilor şi chintesenţa dorinţei nestăvilite a sioniştilor de a renaşte ca naţiune, dar avea şi o comunitate de 100.000 de oameni, reprezentând o şesime din populaţia totală a comunităţii evreieşti. Aşadar, spre deosebire de Deşertul Negev şi alte colonii izolate, acesta trebuia apărat cu orice preţ. Avea să fie însă unul

exorbitant, dat fiind că Ierusalimul evreiesc era direct dependent de proviziile externe pentru a supravieţui, din cauza faptului că nu avea o infrastructură industrială reală şi producea numai o parte infimă din alimentele şi restul produselor de care avea nevoie în viaţa de zi cu zi. În orice caz, în luptele pentru cucerirea drumului către Ierusalim aveau să fie omorâţi mai mulţi evrei decât în orice altă campanie a războiului din 1948.

Ofensiva arabă

Arabii au profitat rapid de avantajul lor. Încă din prima zi de luptă, 30 noiembrie 1947, şapte oameni au murit în urma atacului a două autobuze care se îndreptau spre Ierusalim. Pe 7 decembrie, însuşi Ben Gurion a nimerit într-o ambuscadă în timp ce se îndrepta spre Ierusalim pentru o întâlnire cu înaltul comisar britanic. „Radiatoarele maşinilor s-au supraîncălzit şi s-a spart un cauciuc", a povestit şeful echipei de securitate a lui Ben Gurion. „Atunci am văzut mişcare pe unul dintre dealurile din preajma noastră şi am trimis doi luptători să verifice.

Alţi trei au rămas cu mine ca să-i putem proteja pe Ben Gurion şi [Moshe] Sneh (un remarcabil lider sionist). În timp ce schimbam cauciucul, Ben Gurion a cerut să coboare din maşină, dar eu i-am spus: «Scuzaţi-mă, domnule, dar sunt responsabil de siguranţa dumneavoastră. Vă rog să rămâneţi ghemuit pe banchetă»". Cauciucul a fost schimbat. Luptătorii trimişi pe dealuri i-au îndepărtat pe arabi.

În aceeaşi zi, ceva mai târziu şi aproximativ în acelaşi loc, un experimentat comandant al Hagana a fost ucis în timp ce încerca să ajungă de la Ierusalim la Tel Aviv. Pe 11 decembrie, 10 luptători evrei au fost omorâţi când un convoi care se deplasa către Gush Etzion, un grup de patru colonii situate la nord de Hebron, a fost prins într-o ambuscadă. Trei zile mai târziu, încă un convoi de ajutoare

care trebuia să ajungă la moshavul Ben Shemen de lângă Lydda, aflat sub asediul arabilor, a fost atacat de Legiunea arabă. Treisprezece luptători au fost uciși și nouă răniți grav. Alți doi șoferi evrei au fost omorâți în timp ce un convoi a fost oprit patru ore în satul arab Tazur din sudul orașului Jaffa.

Pe lângă atacurile asupra mijloacelor de transport evreiești, arabii au încercat să ocupe și câteva colonii periferice, pe tot cuprinsul țării. Pe 10 ianuarie 1948, în jur de 900 de militari ai nou-înființatei Armate Arabe de Eliberare (AAE) au trecut granița siriană și au atacat kibbutzul Kfar Szold. În ciuda inferiorității lor numerice și numărului mic de arme din dotare, evreii au reușit să le țină piept arabilor și au fost salvați, în final, de o unitate blindată britanică, trimisă în ajutor.

Un atac chiar mai violent a avut loc pe 14 ianuarie asupra Blocului Etzion. Pentru cea mai mare ofensivă a lor de până atunci, arabii au format o armată de 1.000 de militari conduși de însuși Abd al-Qader al-Husseini. Principalul asalt, la care a participat un batalion de 400 de militari, a fost organizat împotriva celei mai mari colonii, Kfar Etzion, în timp ce alte două atacuri cu rol de diversiune au fost organizare împotriva kibbutzurilor Masuot-Yitzhak și Ein-Zurim. Arabii erau așa de siguri pe victoria lor că, pe lângă militari, au adus și câteva sute de necombatanți, bărbați, femei și copii, care aveau asupra lor saci goi în care ar fi trebuit să încarce prada. Aveau să se confrunte însă cu o mare dezamăgire. Anticipând forța cu care urmau să atace arabii, evreii s-au camuflat de-a lungul principalului drum de acces, luându-și atacatorii prin surprindere. La apusul soarelui, arabii se retrăgeau, lăsând în urma lor 200 de morți și tot atâția răniți, victime ale unui grup de 30 de apărători. Poliția și armata britanică aflate în împrejurimi nu au făcut nici cel mai mic

efort pentru a opri confruntarea.

Curând, arabii aveau să se răzbune. Dat fiind că rezervele de arme şi muniţie din Kfar Etzion se epuizaseră în prima luptă, a doua zi a fost trimis un pluton de 35 de soldaţi conduşi de Danny Mass, care fusese până de curând comandantul Blocului Etzion, să apere kibbutzul aflat sub asalt. Plutonul a plecat din Ierusalim în seara zilei de 15 ianuarie, dar nu a mai ajuns la destinaţie, fiind oprit înainte de ivirea zorilor de mulţimea de arabi care împânziseră zona venind din satele lor. Plutonul de evrei s-a poziţionat la intrarea într-o peşteră de pe drumul principal şi a luptat până la ultima suflare. Un ofiţer de poliţie englez avea să povestească mai târziu că a găsit trupul neînsufleţit al unui luptător evreu ţinând în mână o piatră, probabil ultima sa armă de apărare. Indiferent dacă ofiţerul a spus sau nu adevărul, moartea celor 35 de evrei a

Capitularea satului Kastel, considerat un punct strategic, în faţa luptătorilor Hagana, la 10 aprilie 1948, după o săptămână de lupte intense, a reprezentat un progres remarcabil în efortul evreilor de a pune capăt asediului arabilor din jurul Ierusalimului. (Hulton Getty)

dobândit un loc aparte în memoria colectivă a evreilor, ca o chintesenţă a eroismului, iar în poveştile arabilor ca un succes militar de răsunet. Într-o asemenea măsură încât, când armata israeliană a ocupat zona respectivă în Războiul de Şase Zile din 1976, mulţi arabi

din satele care luaseră parte la lupta din 1948 şi-au părăsit casele de teama răzbunării.

La cinci zile după lupta de la Gush Etzion, pe 20 ianuarie, kibbutzul Vechiam, situat într-o zonă izolată din vestul Galileei, a fost atacat de un grup de aproximativ 400 de luptători arabi înarmaţi cu mortiere, mitraliere uşoare şi medii şi puşti. Kibbutzul a fost înconjurat şi atacul a pornit din toate părţile simultan. Toate căile de acces către drumul principal au fost blocate şi toate podurile şi apeductele au fost închise, fapt care arăta determinarea atacatorilor de a ocupa colonia cu orice preţ.

Cum nu exista niciun alt mijloc de comunicare, kibbutzul a contactat oraşul Nahariya prin heliograf şi astfel au fost trimise din Acra câteva maşini blindate şi un pluton de soldaţi pentru a ajuta kibbutzul să pareze atacul. A doua zi, arabii au reluat atacul cu mortiere şi mitraliere, dar au fost din nou combătuţi de evrei, care primiseră peste noapte 60 de luptători Hagana.

Atacul a fost executat de Regimentul 2 Yarmuk al AAE, care, la începutul anului 1948, pătrunsese în forţă în Palestina. Conduşi de Adib al-Shishakly, unul dintre viitorii lideri ai Siriei, militarii au ajuns în ţară prin Liban în noaptea de 10 spre 11 ianuarie şi şi-au stabilit cartierul general în localitatea Sasa din Galileea. Zece zile mai târziu, li s-a alăturat şi Regimentul 1 Yarmuk, condus de Muhammad Tzafa, care a ajuns în Palestina prin Transiordania. După ce şi-a stabilit cartierul general în oraşul Tubas din Samaria, Tzafa şi-a deplasat trupele în satele locale şi oraşele vecine Nablus şi Tulkarem.

Un alt contingent de dimensiuni considerabile al AAE a plecat spre Palestina prin Transiordania în noaptea de 28 ianuarie.

Conform cifrelor oficiale britanice, la sfârşitul lunii ianuarie, în Palestina se infiltraseră în jur de 3.000 de

soldaţi ai AAE, concentraţi, în majoritate, în regiunea Samaria, unde mergeau în recunoaştere, strângeau informaţii şi încercau să preia controlul militar asupra populaţiei. O lună mai târziu, numărul acestora ajunsese la 6.000 – 7.000 şi, până la mijlocul lui aprilie, la 7.000 – 8.000. Dintre aceştia, 3.000 – 4.000 erau desfăşuraţi în Samaria, în timp ce alţi 1.000 îşi stabiliseră tabăra în Galileea, unde fuseseră organizaţi în grupuri de 50 – 100 de militari sub o comandă centrală. Alte câteva sute de luptători fuseseră detaşaţi în principalele oraşe din Palestina – Jaffa, Haifa şi Ierusalim –, 500 în districtul Ierusalim şi 100 în districtul Gaza.

Creşterea forţei militare a AAE a însemnat şi o creştere semnificativă a încrederii acesteia în puterile sale, aşa încât, nu peste mult timp, a lansat şi primul atac de proporţii asupra unei colonii evreieşti. La 16 februarie, la ora 03: 45 dimineaţa, un potop de proiectile de mortiere şi mitraliere s-a năpustit asupra kibbutzului Tirat-Zvi din valea Beisan din estul Galileei. Două ore mai târziu, o unitate de 300 – 500 de militari a intrat în kibbutz, cu intenţia de a-l ocupa şi de a-i ucide pe locuitori. Arabii au reuşit să taie gardul de protecţie, dar nu au putut trece de măsurile de apărare din interior, unde îi aştepta o surpriză neplăcută. Luptătorii evrei s-au abţinut să tragă în arabi până când aceştia nu au ajuns în bătaia puştilor, luându-i total pe nepregătite şi forţându-i să se retragă imediat, în altercaţie au murit 60 de arabi şi în jur de 100 au fost răniţi, comparativ cu o singură victimă înregistrată în rândul evreilor.

Pe punctul de a fi înfrânţi într-un raport despre situaţia Palestinei scris pe 23 martie 1948, generalul Ismail Safwat, comandantul campaniei din Palestina numit de Liga Arabă, s-a arătat contrariat de faptul că evreii nu se folosiseră de superioritatea lor numerică pentru a le

aplica arabilor din Palestina lovitura mortală. În opinia acestuia, o posibilă explicaţie ar fi fost convingerea evreilor că autocontrolul dovedit de ei avea să favorizeze consimţământul arabilor cu privire la un stat evreu conform prevederilor

Rezoluţiei de împărţire. Iată şi o declaraţie care vine să susţină părerea generalului Safwat: „Evreii nu au atacat până acum niciun sat de arabi fără să fie provocaţi”. O altă posibilă explicaţie a autocontrolului evreilor ar fi fost teama acestora de o posibilă intervenţie britanică şi dorinţa de a-şi păstra energia pentru turul de forţă care ar fi urmat după retragerea englezilor.

Chiar şi aşa, la momentul redactării raportului, presupusul curaj a evreilor se cam lăsa aşteptat. În ciuda câtorva victorii ale evreilor, dintre care merită menţionată distrugerea unui convoi care transporta arme din Liban către Haifa, intensificarea atacurilor arabilor asupra evreilor care se îndreptau către Ierusalim şi Deşertul Negev în luna martie a dus practic la izolarea acestor zone. La 24 martie, de exemplu, un important convoi evreiesc care se deplasa către Ierusalim a fost silit să se întoarcă în defileul de la Bab al-Wad („Poarta Văii”), acolo unde drumul către Ierusalim urcă brusc, lăsând în urmă 14 maşini blindate artizanale incendiate. Două zile mai târziu, Hagana a fost forţată să renunţe la drumul de coastă din sud care trecea prin zone intens populate de arabi, lăsând astfel Deşertul Negev total izolat de restul Yishuv. Ceva mai la nord, un convoi lung care se deplasa de la Haifa către colonia Vechiam aflată sub asediu a fost atacat lângă satul arab Kabri. Primele vehicule au reuşit să scape, dar restul au fost prinse în capcană şi toţi cei 42 de oameni au fost omorâţi după o luptă de zece ore.

Un alt atac violent a avut loc pe 27 martie, când un convoi lung cu provizii care se întorcea din Gush Etzion cu

direcţia Ierusalim a ajuns la un blocaj rutier din sudul oraşului, unde a fost atacat. După ce şi-au părăsit vehiculele, oamenii s-au adăpostit într-o clădire abandonată, numită după profetul Daniel („Nabi Daniel”), de unde au făcut faţă unui număr mare de asalturi armate ale arabilor. Bătălia a durat aproape o zi întreagă şi, spre final, evreii rămăseseră fără muniţie şi fără speranţa de a mai primi întăriri. Astfel, au consimţit să fie evacuaţi de armata britanică şi conduşi la

Ierusalim împreună cu maşinile şi echipamentul pe care îl aveau în dotare.

Britanicii au salvat oamenii, dar maşinile şi armamentul acestora au rămas pradă arabilor. Dat fiind că din convoi făceau parte cele mai multe maşini blindate artizanale ale Yishuv, care înlesneau comunicarea dintre Tel Aviv şi Ierusalim, pierderea acestora a însemnat o separare brutală a Ierusalimului de câmpia litorală. Ca şi când acea realitate amară nu ar fi fost de ajuns, un alt convoi care a încercat să ajungă din colonia Hulda la Ierusalim a fost atras într-o ambuscadă şi obligat să se întoarcă, cu preţul unui număr însemnat de victime. „Intensificarea atacurilor asupra mijloacelor de comunicaţie şi, în special, eşecul convoiului Kfar Etzion, probabil cea mai puternică unitate blindată de transport a Yishuv, de a trece de blocajele arabilor a destabilizat comunităţile evreieşti, dependente acum de liniile de aprovizionare care trec prin zone controlate de arabi”, se arăta într-un raport britanic. „Devine din ce în ce mai clar că Ierusalimul evreiesc, aflat deja în criză de alimente, va fi într-o situaţie disperată începând cu 16 mai”.

Momentul de cotitură – aprilie 1948

În ciuda numeroaselor atacuri, arabii nu au reuşit să ocupe nici măcar un singur cartier sau colonie evreiască sau să preia controlul în luptele nesfârşite din principalele

centre urbane din Palestina – Jaffa, Haifa şi Ierusalim. Însă poziţia evreilor devenise deja precară în aprilie 1948, iar Yishuv începuse să resimtă efectele pierderilor materiale şi de vieţi omeneşti provocate de război. Conform datelor oficiale furnizate de englezi, la începutul lui aprilie 1948, numărul victimelor în rândul evreilor se ridica la 875 de morţi şi 1 858 de răniţi, comparativ cu 967 de morţi şi 1 911 răniţi înregistraţi în rândul arabilor. Având însă în vedere că populaţia evreiască era la jumătate din populaţia arabă, pierderile evreilor erau de două ori mai mari decât cele suferite de arabi.

Impactul pierderii atâtor vieţi omeneşti a fost exacerbat de evenimentele de la sfârşitul lunii martie, când au început să apară semne clare că moralul evreilor, destul de dezorientaţi, atinsese un prag critic. În plus, aşa cum susţineau unele voci, n-ar mai fi fost în stare să iasă cu bine din acea situaţie. Un semn încă şi mai alarmant era posibilitatea ca Ierusalimul evreiesc, aflat într-o permanentă stare de asediu şi într-o mare criză de alimente de bază, să cadă în mâinile arabilor dacă nu se luau măsuri radicale imediate. „Devine din ce în ce mai

clar că Yishuv şi liderii săi sunt foarte îngrijoraţi în privinţa viitorului", se spunea într-un raport al britanicilor. „Cei 100.000 de evrei din Ierusalim sunt ţinuţi ostatici pentru răscumpărare şi nu se ştie sigur în ce măsură

General-maiorul Hugh Stockwell, comandantul forţelor britanice din nordul Palestinei, a încercat să medieze un armistiţiu între comunităţile de arabi şi de evrei din Haifa. Arabii au refuzat să semneze înţelegerea şi au evacuat locuitorii care mai rămăseseră în oraş. (Topham Picturepoint)

criza economică provocată de arabi va putea fi depăşită numai cu ajutorul forţelor militare evreieşti. Dacă liderii evrei nu sunt pregătiţi să sacrifice 100.000 de oameni, atunci trebuie să recunoască, oricât de greu le vine, faptul că arabii au câştigat cea de-a doua rundă a unei bătălii începute pe 29 noiembrie şi câştigate, în prima rundă, de evrei".

Ca şi când lucrurile nu erau îndeajuns de complicate, administraţia SUA părea să se fi răzgândit cu privire la susţinerea împărţirii. Crearea unui stat evreu fusese dintotdeauna o problemă spinoasă pentru politica externă a SUA şi funcţionarii Departamentului apărării. Americanii nu doreau să supere statele arabe, care aveau resurse considerabile de petrol şi o poziţie geografică strategică, şi se temeau de posibilitatea de a trimite trupe americane care să salveze statul evreu în formare în cazul în care ar fi fost atacat de vecinii săi arabi. Din aceste motive, americanii au încercat să anuleze Planul de împărţire a Palestinei, dar preşedintele Harry Truman s-a opus. Dat fiind că arabii din Palestina păreau să câştige teren în faţa evreilor chiar şi fără ajutor din partea statelor arabe vecine, birocraţii au făcut ce au vrut. La 19 martie 1948, Warren Austin, reprezentantul Statelor Unite ale Americii la ONU, a anunţat că, de vreme ce conflictul din Palestina

demonstrase că împărţirea nu mai era posibilă, ţara trebuia plasată sub tutela ONU.

În aceste condiţii, pentru Yishuv devenise vitală gândirea unei strategii operaţionale imediate. Era deja mijlocul lunii martie când Hagana a adoptat un nou plan strategic, cu numele de cod „Planul D”. Spre deosebire de celelalte trei planuri de apărare, A, B şi C, Planul D prevedea preluarea iniţiativei de atac. Luând foarte în serios o posibilă invazie a tuturor statelor arabe care aveau să atace şi să ocupe zone întinse din Palestina, dar şi necesitatea permanentă de a asigura continuitate teritorială în zonele administrate de evrei, planul prevedea „preluarea controlului teritoriilor încredinţate statului evreu şi apărarea graniţelor acestuia, dar şi a blocurilor de colonii împotriva forţelor armate regulate sau de gherilă care operau în baze situate atât în interiorul, cât şi în exteriorul statului evreu în formare”. Pentru a atinge aceste obiective, în Planul D au fost enunţate şi o serie de măsuri operaţionale statice, dar şi mobile, precum contraatacarea bazelor inamice şi a liniilor de comunicaţie atât din interiorul Palestinei, cât şi din statele arabe vecine; monopolizarea principalelor căi de acces pentru a asigura libertatea de mişcare în scopuri militare şi economice; ocuparea bazelor militare de avangardă de pe teritoriul inamic pentru a nu mai putea fi folosite ca rampe de lansare pentru atacurile împotriva evreilor; exercitarea unei presiuni economice asupra arabilor din Palestina pentru a-i obliga să înceteze ostilităţile; cucerirea unor oraşe şi sate palestiniene pentru a le submina campania de gherilă şi acapararea unor instituţii guvernamentale şi confiscarea bunurilor acestora după retragerea britanică pentru a asigura funcţionarea corectă a serviciilor publice cheie. Într-un mesaj destinat comandanţilor săi, şeful statului-major al Hagana, Israel Galili, a făcut mari eforturi

pentru a clarifica faptul că „purtarea Hagana faţă de arabii de pe teritoriul statului evreu sau din zonele populate în majoritate de evrei, dar care conţin şi enclave arabe, este dată de preceptele mişcării sioniste referitoare la arabi, şi anume recunoaşterea tuturor drepturilor, nevoilor şi libertăţilor arabilor din statul israelian fără discriminare şi dorinţa de a coexista în baza unor libertăţi şi demnităţi reciproc recunoscute”.

În aceeaşi notă, pe 1 aprilie, s-a decis intervenţia în asediul Ierusalimului de către arabi prin securizarea unui coridor de acces pe ambele părţi ale drumului ce făcea legătura între Tel Aviv şi Ierusalim şi a cărui lăţime varia de la aproape 10 km, în câmpia litorală, la aproximativ 3, 5 km, în zona montană. Operaţia Nachshon, cum a fost denumită, avea să reprezinte debutul Hagana ca armată convenţională în condiţiile în care, până la momentul respectiv, aceasta nu se ridicase mai sus de nivelul unui regiment. Acum însă, la insistenţele lui Ben Gurion, avea să fie organizată o ofensivă condusă de o brigadă formată din 1.500 de luptători, împărţiri în trei batalioane. Pentru acest lucru însă, era nevoie de dizolvarea unităţilor militare de pe tot cuprinsul ţării, dar Ben Gurion nu vedea altă soluţie. „Dacă Israelul capitulează, întreaga ţară ar putea avea aceeaşi soartă”, i-a avertizat el pe comandanţii săi. „Este un risc care merită asumat. Este pivotul pe care se sprijină totul”.

Lansată pe 6 aprilie, Operaţia Nachshon a fost precedată de două acţiuni locale auxiliare. Prima dintre ele a presupus cucerirea, în noaptea de 2 spre 3 aprilie, a

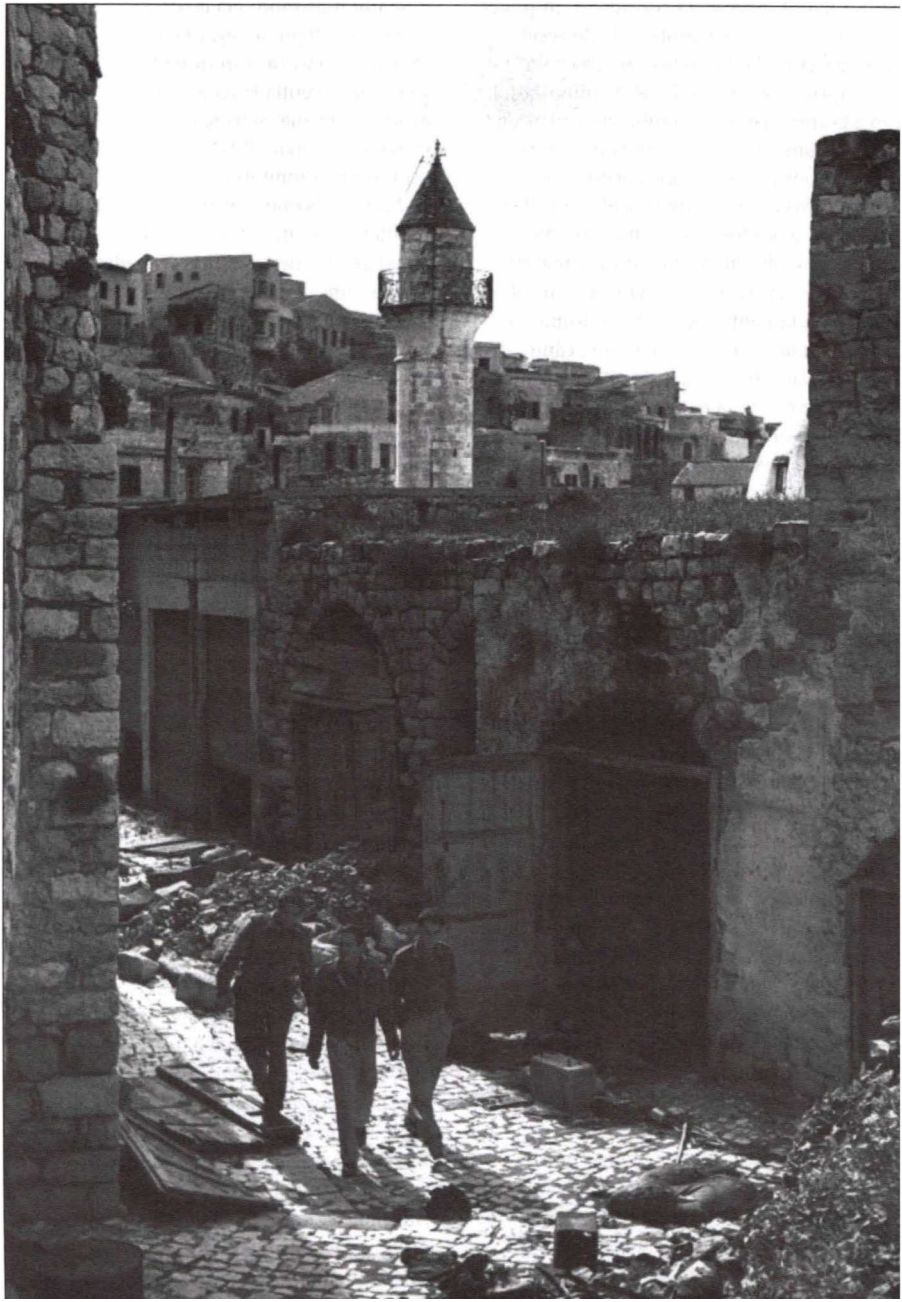

Capitularea oraşului Haifa pe 21 – 22 aprilie 1948 a provocat nesiguranţă în rândul arabilor din Palestina şi a dus la capitularea unora dintre cele mă, mari oraşe arabe. Pe 11 mai. oraşul Safed a fost cucerrt de Hagana şi. câteva zile mai târziu. Jaffa a avut aceeaşi soartă. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografi,)

satului Kastel. Acesta era considerat un punct strategic, deoarece controla căile de acces către Ierusalim la 8 km de oraş. Cea de-a doua operaţie auxiliară, la fel de importantă, a fost bombardarea cartierului general al lui Hasan Salame din oraşul Ramla în dimineaţa zilei de 5 aprilie. Distrugerea acestei baze intens fortificate şi păzite şi uciderea a 30 de luptători arabi a fost o lovitură extremă pentru prestigiul lui Salame şi nu a mai dat posibilitatea armatelor sale să joace un rol activ în lupta pentru supremaţia drumului către Ierusalim. Până pe 15 aprilie, când Operaţia Nachshon a luat sfârşit, armatele evreieşti reuşiseră să ocupe câteva sate situate de-a lungul drumului dintre Tel Aviv şi Ierusalim şi să ajute trei convoaie mari cu arme şi alimente să ajungă la Ierusalim.

Luptele cele mai intense s-au dus pentru cucerirea satului Kastel şi, în timpul ostilităţilor, controlul a fost preluat alternativ de ambele tabere. Într-un final însă, pe 10 aprilie după uciderea comandantului lor, Abd al-Qader al-Husseini, trupele arabe s-au retras. Efectele morţii comandantului arab asupra luptei naţionale palestiniene au însemnat însă mai mult decât capitularea unui punct strategic de luptă, respectiv a satului Kastel. Funeraliile, la care au participat mii de arabi îndoliaţi, au generat un val de descurajare şi de lipsă de motivaţie. Ca o ironie a istoriei, întocmai persoana care dăduse naştere celor mai mari controverse în cursul vieţii sale, al cărui istoric militar nu fusese încununat de succes şi ale cărui eforturi de a recruta personal miliar fuseseră ignorate în

nenumărate sate şi oraşe (cu două luni înainte de moartea acestuia, de exemplu, Abd al-Qader a fost ironizat într-o cafenea locală, fiind numit „Caporalul Qader”), era transformată într-un erou naţional prin prisma morţii sale.

O altă lovitură cu efecte directe asupra moralului arabilor a fost dată pe 9 aprilie când, la o zi după moartea lui Abd al-Qader, o armată de luptători Lehi şi Irgun a ocupat satul Deir Yasin de la periferia Ierusalimului, în timpul ofensivei, au fost omorâţi peste 100 de oameni, inclusiv un număr mare de femei şi copii (la momentul respectiv, estimarea numărului de morţi era de două ori mai mare). Deşi Irgun a negat masacrul, susţinând că oamenii muriseră în timpul luptelor de stradă, iar Agenţia Evreiască şi Hagana şi-au exprimat imediat sincerele regrete, arabii s-au răzbunat omorând 80 de asistente medicale şi doctori pe drumul spre Spitalul Haddash de pe Muntele Scopus, iar propaganda arabă a profitat de pe urma tragediei în încercarea de a câştiga încredere politică. Într-adevăr, pe termen lung, Deir Yasin avea să devină cea mai eficientă armă de propagandă a arabilor împotriva Israelului. La momentul respectiv, modul mult prea exagerat în care erau descrise atrocităţile comise de evrei, în special aşa-zisele violări ale femeilor arabe, care, de fapt, nu avuseseră niciodată loc, au provocat panică în rândul comunităţii palestiniene şi au intensificat luptele de stradă.

Tot în detrimentul eforturilor de război a fost şi tentativa eşuată a AAE de a ocupa colonia Mishmar-Haemek din vestul Galileei. Profund afectat de înfrângerea umilitoare de la Tirat-Zvi, al-Qawuqji privea implicarea Hagana în Operaţia Nachshon ca o ocazie pentru arabi de a demonstra curajul AAE, iar atacul kibbutzului Mishmar-Haemek era o alegere bună din punct de vedere militar. Situat la poalele Muntelui Efraim, în partea opusă văii

Jazreel, acesta era dominat de câteva sate arabe şi era flancat de alte câteva. Ocuparea acestui loc le-ar fi permis arabilor să izoleze oraşul strategic Haifa prin blocarea văii Wadi Milleh, singura cale de acces pentru traficul evreiesc între Tel Aviv şi Haifa după închiderea principalei artere sud-nord a ţării, care se întindea de-a lungul Mediteranei.

În primele ore ale zilei de 4 aprilie, AAE a atacat kibbutzul cu artileria grea, respectiv şapte tunuri primite din Siria. Acest asalt a fost urmat de ofensiva a 1.000 de soldaţi arabi, care nu au reuşit să treacă de apărătorii israelieni. A doua zi, a avut loc un alt atac, oprit, de această dată, de trupele britanice, care au mediat o încetare a ostilităţilor de 24 de ore pentru evacuarea femeilor, copiilor şi răniţilor. După ce au fost reluate luptele, controlul a fost preluat de evrei. Un batalion de infanterie condus de părintele fondator al Palmah, Yitzhak Sadeh, a contraatacat şi au cucerit câteva sate şi forturi ale arabilor situate în munţii din jurul kibbutzului. În următoarele cinci zile, cele două tabere s-au luptat neîncetat pentru supremaţie. Evreii atacau noaptea, iar arabii se foloseau de avantajul lor numeric şi material pentru a-şi lua revanşa a doua zi; unul din forturi a fost atacat de nu mai puţin de 11 ori.

Cuprins de deznădejde, al-Qawuqji a organizat un alt atac asupra Mishmar-Haemek, dar soldaţii săi au pierdut repede controlul. Dându-şi seama că era o cauză pierdută, comandantul a ordonat retragerea în oraşul Jenin din zona Samaria. Între timp, Hagana a reuşit să ţină piept unui batalion de druizi care au atacat kibbutzul Ramat Yohanan de la nord de Mishmar-Haemek, cu intenţia de a mai detensiona presiunea exercitată asupra AAE. Poziţia evreilor în Galileea fusese securizată.

Capitularea oraşelor arabe încurajată de recentele sale victorii militare, Hagana a mers mai departe cu

implementarea Planului D, respectiv cu preluarea controlului în oraşele şi satele mixte din statul evreu în formare. Astfel, pe 18 aprilie, armata israeliană a cucerit oraşul Tiberias de pe ţărmul Mării Galileei, în care trăiau 6.500 de evrei şi 2000 de arabi. Ignorând sfaturile liderilor locali evrei, arabii au ales să părăsească în masă oraşul şi au fost evacuaţi de armata britanică. Chiar dacă la o scară mult mai largă, acelaşi scenariu s-a repetat câteva zile mai târziu la Haifa, unde locuiau 75.000 de evrei şi 62.500 de arabi.

De la izbucnirea ostilităţilor dintre arabi şi evrei, Haifa devenise victima actelor de violenţă ale luptătorilor arabi recrutaţi atât de pe plan local, cât şi din ţările arabe vecine, atacuri îndreptate asupra detaşamentelor Hagana. Ostilităţile aveau să atingă punctul maxim între 21 şi 22 aprilie, când armata britanică a decis brusc să evacueze majoritatea locuitorilor. Ambele tabere au năvălit în oraş cu intenţia de a prelua controlul. La momentul respectiv, în oraş mai rămăsese doar jumătate din comunitatea arabă.

Pe 11 mai 1948, Golda Mein aflată în fruntea Departamentului politic al Agenţiei Evreieşti, a avut o întâlnire secretă cu regele Abdallah al Transiordaniei. Încercând să împiedice iminenta invazie arabă. (Topham Picturepoint)

Însă nici cei rămaşi nu aveau să mai zăbovească mult. Descurajaţi de faptul că fuseseră abandonaţi de conducătorii lor militari şi speriaţi de poveştile exagerate despre tragedia de la Deir Yasin, arabii care mai rămăseseră în Haifa au decis că era timpul să plece. În dimineaţa zilei de 22 aprilie, în timp ce luptătorii Hagana îşi croiau drum către piaţa locală, mii de arabi s-au îndreptat spre port, însoţiţi de armata britanică. Câteva ore mai târziu, mulţi dintre aceştia urcaseră deja în trenuri sau autobuze, în timp ce restul aşteptau să fie evacuaţi pe mare.

Cei câţiva lideri arabi care mai rămăseseră în oraş au cerut armatei britanice să oprească lupta. Cum tentativa a

eşuat, o delegaţie a solicitat o întrevedere comandantului britanic, general-maiorul Hugh Stockwell, „în vederea obţinerii unui armistiţiu cu evreii”. După ce Stockwell le-a transmis condiţiile impuse de Hagana pentru semnarea unui

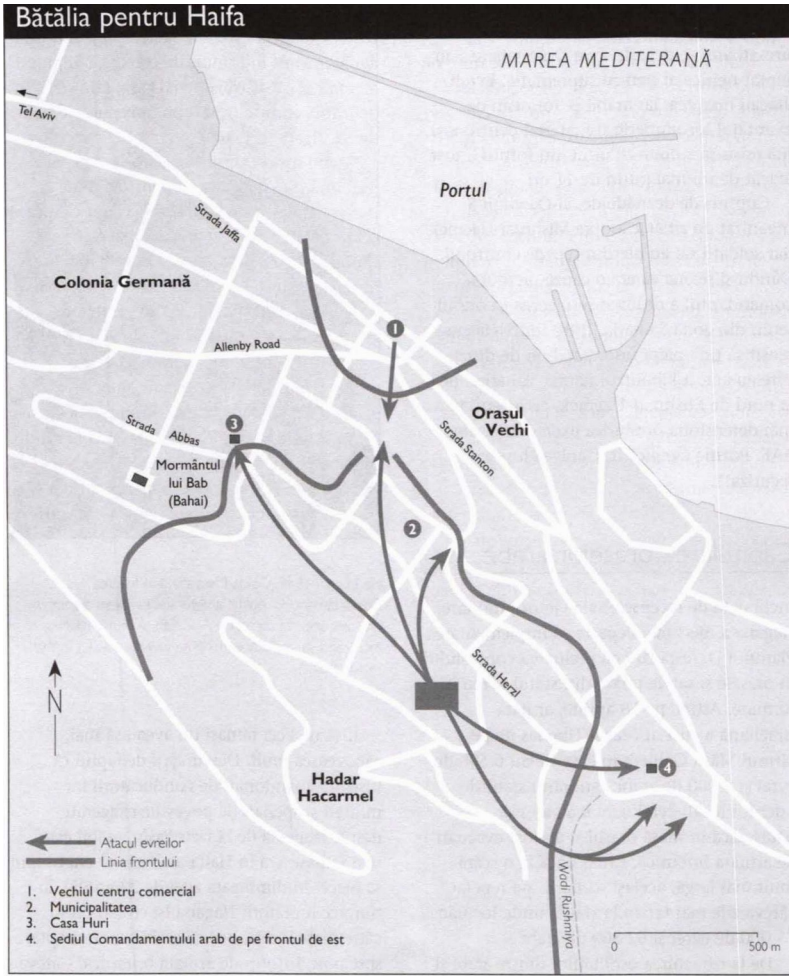

armistiţiu, membrii delegaţiei au plecat să se consulte cu colegii lor înainte de discuţiile cu omologii lor evrei, întâlnire ce urma să aibă loc la ora 16: 00 în incinta

primăriei.

Acolo, după o pledoarie înflăcărată pentru pace şi reconciliere, susţinută de primarul evreu Shabtai Levy, membrii celor două delegaţii prezenţi la întâlnire au analizat punct cu punct clauzele armistiţiului, modificând unele dintre acestea conform obiecţiilor emise de arabi. Ulterior, arabii au cerut o pauză de 24 de ore „pentru a lua legătura cu fraţii lor arabi din statele vecine”. Cererea arabilor a fost considerată inacceptabilă, dar acestora li s-a oferit totuşi o scurtă pauză, urmând ca discuţiile să se reia la 17: 20. Cu cinci minute înainte de ora stabilită, arabii s-au întors cu o mare surpriză.

Stockwell avea să scrie mai târziu într-un raport: arabii au declarat că „ei nu aveau autoritatea de a semna armistiţiul deoarece nu aveau niciun control asupra dispozitivelor armatei arabe din oraş şi că, sincer, nu aveau cum să respecte termenii armistiţiului chiar dacă ar fi semnat”. Ca alternativă, au menţionat că „populaţia arabă era dispusă să evacueze oraşul şi că ar fi fost recunoscători dacă li s-ar fi oferit asistenţă militară”. Aceste declaraţii au căzut ca un trăsnet. Cu lacrimi în ochi, Levy a stăruit pe lângă arabii care, în majoritate, îi erau rude, încercând să-i convingă să se mai gândească şi explicându-le că erau pe punctul de a comite „o crimă oribilă împotriva propriului popor”. Yaakov Salomon, remarcabil avocat şi ofiţer de legătură al Hagana, l-a susţinut pe Levy, asigurându-i pe delegaţii arabi că, „aşa cum îi fusese comunicat de comandantul zonei, dacă ar fi rămas, arabii s-ar fi putut bucura de pace şi egalitate şi că ei, evreii, erau interesaţi să menţină relaţii armonioase”. Până şi Stockwell era siderat. „Aţi luat o decizie aberantă”, le-a strigat el arabilor. „Mai gândiţi-vă, altfel veţi regreta amarnic. Trebuie să acceptaţi condiţiile evreilor. Sunt îndeajuns de corecte. Nu puteţi accepta să vă distrugeţi

viaţa aşa, fără sens. În definitiv, vorbim de o luptă începută de voi, dar câştigată de evrei”.

Arabii însă au fost de neclintit. A doua zi, s-au întâlnit cu Stockwell pentru a pune la punct detaliile evacuării. Au declarat că dintre cei peste 30.000 de arabi care mai erau în Haifa, numai câţiva doreau să rămână. I-au întrebat pe britanici dacă n-ar fi putut să le pună zilnic la dispoziţie 80 de camioane care să asigure necesarul de alimente atât pentru oraş, cât şi pentru împrejurimi. „Dacă aţi semna armistiţiul, aţi scăpa automat de toate grijile legate de procurarea de alimente. Vă înfometaţi poporul, asta faceţi”, a izbucnit un ofiţer superior britanic. „Nu vom semna nimic”, au replicat arabii. „Oricum totul este pierdut şi nu mai contează dacă vom muri cu

Bătălia pentru Palestina Militarii israelieni cuceresc Beersheba, 2 noiembrie 1948. (Topham Picturepoint)

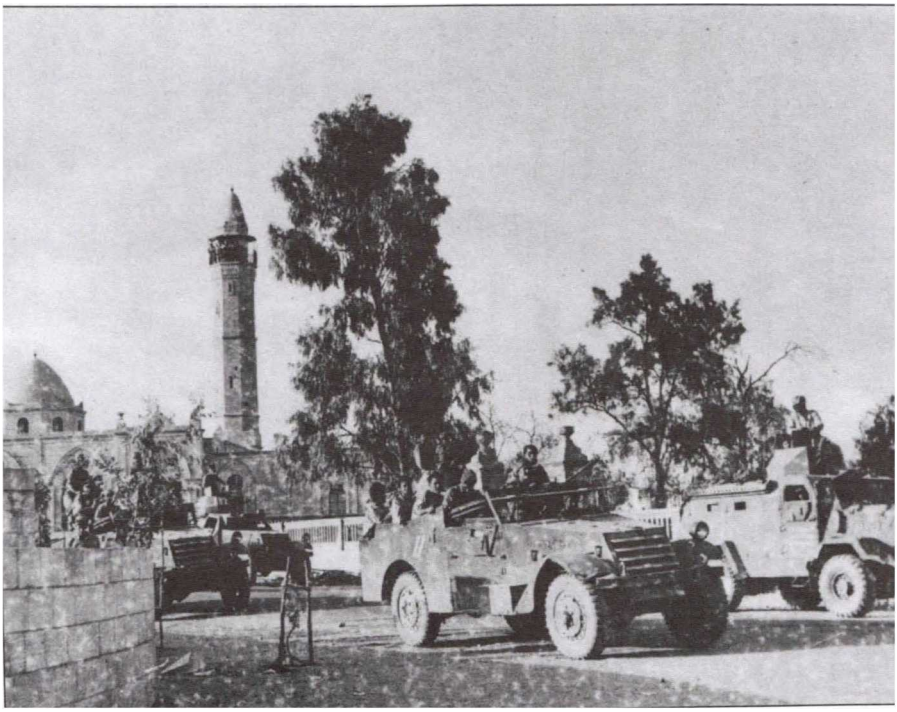

În timp ce Golda Meir se întâlnea cu Abdallah, Legiunea arabă lua cu asalt Gush Etzion, un grup de patru colonii evreiești de la nord de Hebron. (Topham Picturepoint)

toţii prin refuzul de a semna armistiţiul”. După câteva zile, în oraş mai rămăseseră numai 3.000 de locuitori arabi.

Ce anume provocase o schimbare atât de radicală, de

la dorinţa exprimată în mod explicit de a semna armistiţiul la respingerea acestuia doar câteva ore mai târziu? Ulterior s-a aflat că, în scurta pauză din timpul negocierilor, delegaţii arabi au telefonat la biroul înaltului Comitet Arab din Beirut, de unde au primit instrucţiuni clare să nu semneze armistiţiul, ci să evacueze oraşul. Consternaţi, delegaţii din Haifa au încercat să protesteze, dar au primit asigurări că era „numai o chestiune de zile" până la măsurile represive ale arabilor şi.

„Cum se vor înregistra şi nenumărate victime ca urmare a acestor acţiuni… voi [veţi fi] traşi la răspundere pentru victimele din rândul arabilor din oraş". Cum nu doreau să ducă pe umeri o asemenea povară, membrii delegaţiei arabe s-au întors la primărie, unde şi-au exprimat decizia de a evacua populaţia arabă.

Implicaţiile acestei schimbări neaşteptate nu pot fi trecute cu vederea. Haifa nu era doar un simplu oraş; era cel mai important centru social, politic şi administrativ atât al arabilor, cât şi al evreilor. Era, de asemenea, unul dintre principalele porturi din estul Mării Mediterane, centrul sistemului de transport feroviar al Palestinei, locul în care se afla rafinăria de petrol a ţării şi un mare centru industrial. Populaţia arabă din Haifa era a doua ca mărime după cea din Jaffa şi reprezenta 10% din totalul arabilor din Palestina. Aşadar, nu este de mirare că moralul palestinienilor a fost afectat de capitularea Haifei, aceasta accelerându-le prăbuşirea şi determinându-le plecarea în alte locuri de pe tot cuprinsul ţării. Pe 11 mai, Safed a fost ocupat de evrei. O zi mai târziu, Beisan a avut aceeaşi soartă. Pe 13 mai, Jaffa, oraş alocat statului arab conform Rezoluţiei de împărţire, s-a predat Hagana. Ca urmare, s-a înregistrat un exod al populaţiei care mai rămăsese în oraş.

Mai trebuie menţionat şi faptul că prin capitularea

Haifa statele arabe au primit acel ultim imbold de care aveau nevoie pentru a invada Palestina. Abd al-Rahman Azzam, secretarul general al Ligii Arabe, avea să declare: „Sioniştii aşteaptă ocazia de a fonda un stat sionist împotriva dorinţei arabilor. Popoarele arabe au acceptat provocarea şi în curând îşi vor încheia socotelile cu aceştia”.

Preziua invaziei

La mijlocul lunii mai, arabii din Palestina erau în impas. Comandaţii militari de seamă fie fuseseră ucişi (de exemplu, Abd al-Qader al-Husseini), fie discreditaţi (Hasan Salame), iar armatele căzuseră pradă dezordinii. AAE îşi revenea după înfrângerea suferită la Mishmar-Haemek. Patru dintre oraşele mixte – Haifa, Jaffa, Safed şi Tiberias – erau în mâinile israelienilor, iar Acra era izolat. Numai în Ierusalim arabii se menţineau pe poziţie, dar şi aici, în unele cartiere, avusese loc un exod. În jur de 100 de sate de arabi de pe tot cuprinsul ţării fie fuseseră părăsite de locuitorii lor, fie ocupate de Hagana, care reuşise să redeschidă pentru evrei principalele artere din nordul şi sudul ţării. În jur de 200.000 de palestinieni se refugiaseră în statele arabe vecine.

Yishuv a fost mereu conştientă de pericolele care o pândeau. „Mai avem încă mult până vom atinge necesarul de forţe armate de care va fi nevoie de 15 mai”, a declarat Ben Gurion în cadrul unei întâlniri la nivel înalt desfăşurate pe 16 aprilie 1948. „Ne lipsesc jumătate din unităţile militare de care avem nevoie, 80% din necesarul de vehicule şi am pierdut mult echipament militar adiţional”.

La 7 mai, cu o săptămână înainte de încheierea Mandatului britanic pentru Palestina, Ben Gurion era îngrijorat. După o mobilizare susţinută, începută după votarea la ONU a împărţirii, Hagana avea în jur de 29 900

de membri: 16 400 de luptători tereştri, organizaţi în nouă brigăzi, şi 13.500 de colonişti, care îşi apărau satele şi oraşele. Numai 60% dintre aceştia deţineau însă arme (de exemplu, doar 1 200 din cei 2 200 de luptători ai Brigăzii Alexandroni şi numai 1 200 din cei 2000 din Brigada Givati), iar resursele de explozibil, muniţie şi vehicule se împuţinau vizibil.

Într-un ultim efort de a împiedica invazia arabă, Ben Gurion a trimis-o pe Golda Meir, şefa Departamentului politic al Agenţiei Evreieşti, într-o misiune secretă la regele Abdallah al Transiordaniei care, la începutul lunii mai, fusese numit comandant suprem al iminentei campanii panarabe. Cei doi se mai întâlniseră o dată în secret la 17 noiembrie 1947, dar nu reuşiseră să ajungă la o înţelegere din cauza dorinţei lui Abdallah de a anexa regatului său întregul teritoriu palestinian sau măcar zonele locuite de arabi şi a insistenţelor lui Meir de a avea două state independente în acord cu recomandările UNSCOP. în cadrul celei de-a doua întâlniri, pe 11 mai 1948, regele a fost la fel de reticent în privinţa formării unui stat evreu. „De ce vă grăbiţi aşa de tare să proclamaţi acest stat?”, a întrebat acesta. „De ce nu mai aşteptaţi câţiva ani? Eu voi lua în stăpânire toată ţara şi voi veţi fi reprezentaţi în parlamentul pe care îl voi forma. Vă voi trata cu respect şi nu va fi război”. Refuzul categoric al lui Meir nu a reuşit să-l impresioneze pe rege. În timp ce aceasta se pregătea să plece, Abdallah a mai rugat-o o dată să analizeze oferta, „şi dacă răspunsul va fi afirmativ, să-l comunice înainte de 15 mai”.

În timpul întâlnirii dintre rege şi doamna Meir, Legiunea arabă ataca Gush Etzion. Ofensiva a avut loc pe 4 mai, când o unitate a legiunii, sprijinită de insurgenţi arabi din satele vecine şi de câteva tancuri britanice, a încercat să pătrundă în mijlocul blocului pentru a-l separa,

ulterior, în două. Au reuşit în mai puţin de o săptămână şi, pe 13 mai, Legiunea arabă a luat cu asalt principalul kibbutz al blocului, Kfar Etzion. Cincisprezece evrei care s-au predat au fost măcelăriţi împreună cu zeci de alţi luptători şi civili, inclusiv o familie de arabi care locuia în kibbutz. Numai trei bărbaţi şi o fată au supravieţuit şi au povestit cele întâmplate. Celelalte trei kibbutzuri ale blocului s-au

La 14 mai 1948, ora 16: 00, preşedintele Agenţiei Evreieşti, David Ben Gurion, a proclamat Statul Israel. Câteva ore mai târziu, acesta a fost atacat de cinci armate arabe. (Statul Israel, Colecţia Naţională de Fotografii)

Armata siriană invadatoare a reuşit să ocupe câteva colonii israeliene, dar a fost înfrântă la Degania, primul kibbutz fondat în Palestina (1909). În fotografie: un tanc avariat, părăsit la ieşirea din kibbutz. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

predat a doua zi, după intervenţia Crucii Roşii Internaţionale, fiind ocupate de legiune.

Capitularea Blocului Etzion şi misiunea eşuată a lui Meir au fost ultimele dovezi, dacă mai era nevoie, ale faptului că invazia arabă era inevitabilă. În după-amiaza zilei de 14 mai 1948, la ora 16: 00, Ben Gurion a proclamat independenţa Statului Israel, devenind astfel întâiul prim-ministru şi ministru al apărării, în acea seară, armatele din cinci state arabe au atacat nou-înfiinţatul stat.

De la invazie la armistiţiu

Potrivit planului de invazie stabilit de liderii arabi la finalul lunii aprilie, armatele siriană, libaneză, irakiană şi

transiordaniană aveau să invadeze statul israelian din toate direcţiile printr-o acţiune de învăluire. Scopul era ocuparea Galileei şi a estului văii Jezreel şi, ulterior, cucerirea principalului obiectiv, oraşul Haifa. Între timp, armata egipteană avea să înainteze către Tel Aviv, ocupând astfel sudul ţării şi distrăgând atenţia armatelor israeliene de la atacul arabilor asupra Haifa.

Deşi planul nu a fost pus în practică pe deplin din cauza suspiciunilor statelor arabe şi a lipsei permanente de cooperare la nivelul operaţional, invadarea Israelului din mai multe puncte simultan a împins la limită vulnerabilităţile geostrategice israeliene care deja fuseseră scoase la iveală în timpul războiului cu palestinienii. Numeroase colonii israeliene din Galileea şi Deşertul Negev au rămas total izolate, fiind nevoite să

DREAPTA SUS: Cucerirea Ierusalimului a fost principalul obiectiv politico-strategic al regelui Abdallah. În fotografie: cartierul evreiesc sub tirul Legiunii arabe. (Topham Picturepoint)

DREAPTA JOS: Înainte de intrarea în vigoare a celui de-al doilea armistiţiu (18 iulie 1948), armata israeliană a cucerit oraşele strategice Lydda şi Ramla. (Topham Picturepoint)

Arabii invadează Israelul, mai 1948
LIBAN
SIRIA
Safed
Haifa
Marea Galileii
Tiberias
Afula
Netanya
Tulkarem
Nablus
MAREA MEDITERANĂ
Ras el-Ein
Tel Aviv
Lydda
Latrun
Ierusalim
Isdud
Majdal
Faluja
Hebron
Gaza
Marea Moartă
TRANSIORDANIA
Beersheba
Auja
Peninsula Sinai
Aqaba
N
Prima etapă, 15–20 mai 1948
A doua etapă, 20 mai–1 iunie 1948
0
50 km

Din primele zile ale războiului, arabii au profitat de faptul că ei controlau principalele şosele din Palestina pentru a ataca mijloacele de transport israeliene. Hagana a încercat să depăşească această situaţie prin mobilizarea unor convoaie către puncte strategice. În fotografie: un convoi de aprovizionare soseşte la Ierusalim. (Topham Picturepoint)

se bazeze exclusiv pe propriile forţe şi pe resursele insuficiente (de exemplu, 22 dintre cele 27 de colonii din Deşertul Negev aveau mai puţin de 22 de militari care să le apere).

În încercarea de a pune bazele unei armate naţionale profesioniste formate din toate organizaţiile sale de rezistenţă, guvernul provizoriu a emis, pe 28 mai, ordinul de fondare a Armatei de Apărare Israeliene (AAI). Statul-major şi comandanţii au continuat să funcţioneze în cadrul nou-înfiinţatei armate, în timp ce Irgun şi Lehi au fost dizolvate, iar membrii lor au fost înrolaţi în AAI (cele două organizaţii au continuat să funcţioneze doar în Ierusalim, care nu fusese inclus încă în noul stat israelian, până în septembrie 1948, când au fost dizolvate).

Trupele egiptene invadatoare aveau 6.000 de soldaţi, organizaţi în două brigăzi de infanterie şi câteva batalioane independente, şi erau secondate de 2000 de egipteni care făceau parte din organizaţia militantă religioasă Fraţii Musulmani ce opera în Palestina de ceva vreme. Contingentul egiptean a pornit din poziţii strategice situate în estul Peninsulei Sinai, cucerită la finalul lunii aprilie, după care a atacat din trei puncte: o formaţiune a avansat de-a lungul liniei de coastă, cea de-a doua a debarcat la Majdal, în nordul Gâzei, iar cea de-a treia s-a deplasat în nord-estul oraşului Beersheba. Câteva unităţi ale acesteia din urmă au acţionat de la periferia Ierusalimului, alături de Legiunea arabă din Transiordania.

Pentru a-şi asigura spatele, egiptenii au încercat să ocupe câteva kibbutzuri din nordul Deşertului Negev. Primul a fost Kfar Darom, un kibbutz religios aflat la 10 km sud de Gaza, care fusese deja atacat de Fraţii Musulmani, dar le ţinuse piept. După un atac al artileriei, de kibbutz s-au apropiat opt tancuri şi o trupă de infanterie care s-au retras însă imediat sub tirul singurei arme antitanc Piat disponibilă în kibbutz. Aceeaşi scenă s-a repetat şi în Nirim, kibbutzul vecin, unde 40 de apărători au reuşit să-i oprească pe egiptenii care i-au atacat susţinuţi de un bombardament aerian.

Singurul kibbutz pe care egiptenii au reuşit să îl ocupe a fost Yad Mordechai, a cărui soartă a fost pecetluită de poziţia sa strategică, anume pe drumul de coastă dintre Gaza şi Tel Aviv. După ce şi-au calculat cu meticulozitate atacul, egiptenii au angajat în luptă o întreagă brigadă formată din două batalioane de infanterie, un batalion de blindate şi un regiment de artilerie. După cinci zile în care cei 100 de apărători au reuşit să le ţină piept atacatorilor, mulţi dintre aceştia au fost răniţi sau chiar ucişi, iar muniţia lor aproape s-a epuizat. Pe 24 mai, ajutaţi de întunericul de afară, evreii care supravieţuiseră atacului au părăsit kibbutzul, furişându-se printre liniile inamice împreună cu răniţii. Cu toate acestea, rezistenţa tenace a kibbutzului a dat AAI răgazul de care avea nevoie pentru a-şi consolida trupele deplasate la sud de Tel Aviv şi de a primi avionul de luptă şi armamentul greu care fuseseră cumpărate înainte de 14 mai, dar care, din cauza blocadei navale impuse de britanici, nu ajunseseră în ţară. Prin urmare, coloana egipteană ce înainta spre Tel Aviv s-a oprit la 30 km de oraş, unde s-a stabilit şi a petrecut câteva săptămâni

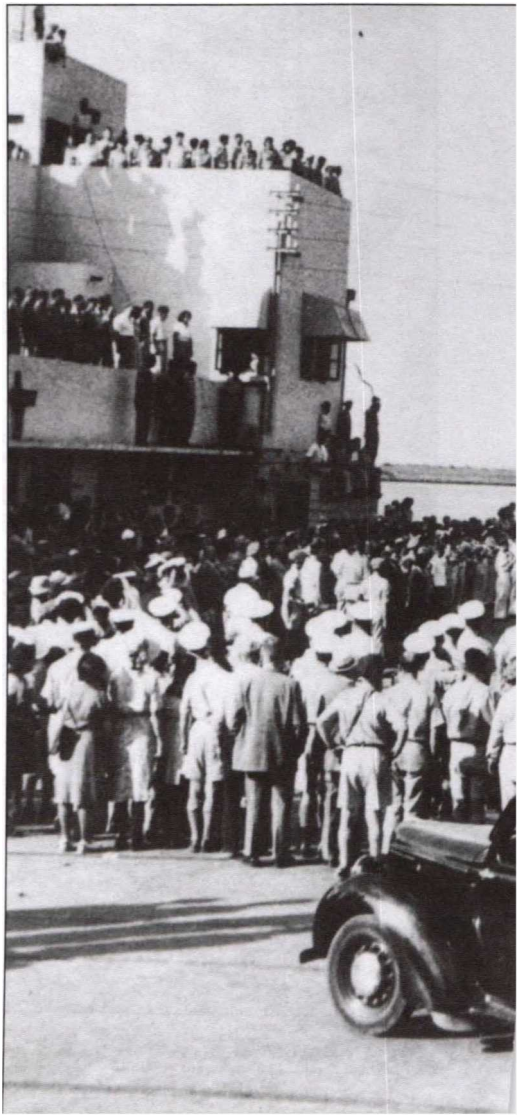

Pe 14 mai 1948, înaltul comisar britanic pentru Palestina, generalul Sir Alan Cunningham, a părăsit ţara încheind astfel 30 de ani de guvernare sub mandat. (Hulton Getty)

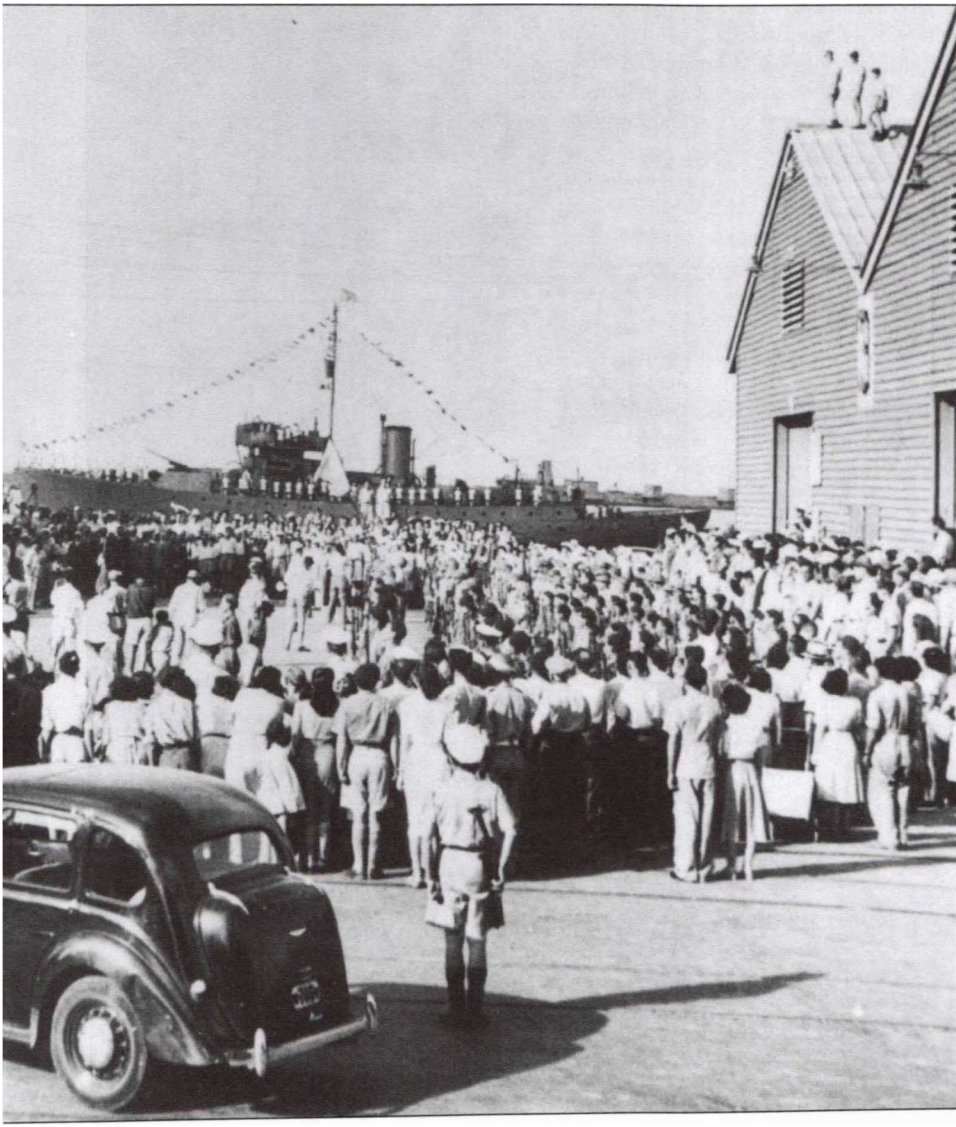

făcând schimburi intermitente de foc şi atacând sporadic kibbutzurile locale. Cât despre AAI, încercarea acesteia de a străpunge asediul egiptenilor asupra Deşertului Negev prin ocuparea fortului poliţiei din satul

Iraq

Pentru a-şi asigura spatele şi flancurile, trupele egiptene invadatoare au încercat să ocupe câteva colonii israeliene din nordul Deşertului Negev. După cinci zile de lupte grele, au reuşit să ocupe kibbutzul Yad Mordechai, considerat un punct strategic datorită poziţiei sale. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

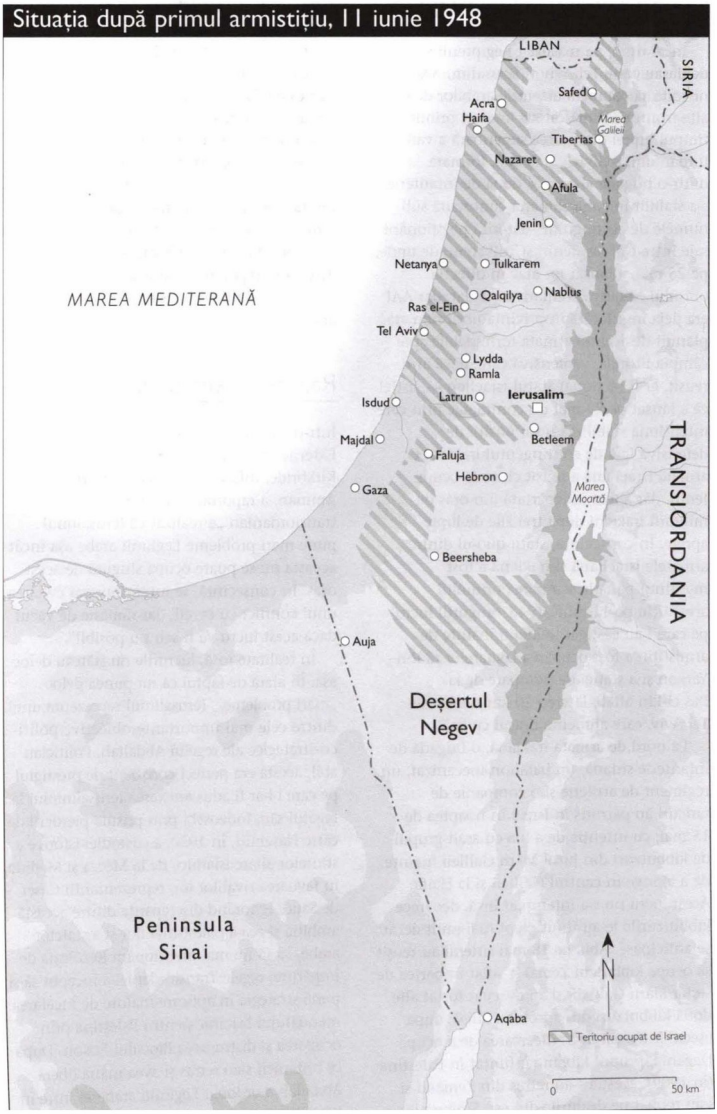

Suwaydan de lângă Majdal s-a soldat cu un eşec.

Între timp, pe măsură ce egiptenii se deplasau către Tel Aviv şi Ierusalim, AAI era nevoită să combată atacurile arabilor de pe alte fronturi. După câteva lovituri primite în

timpul luptei din partea superioară a văii Iordanului, o divizie irakiană, formată dintr-o brigadă armată şi două de infanterie, s-a stabilit în zona Samaria cunoscută sub numele de „triunghiul” datorită poziţionării sale între Nablus, Jenin şi Tulkarem, de unde, pe 25 mai, a lansat un atac în direcţia oraşului Netanya. Tentativa a eşuat, dar AAI era deja îngrijorată în privinţa unui nou atac plănuit de această armată formidabilă spre câmpia litorală – ofensivă care, dacă ar fi reuşit, ar fi secţionat statul israelian –, astfel că a lansat pe 29 mai un contraatac prin care intenţiona stabilirea unor poziţii de defensivă faţă de contingentul irakian. O armată israeliană a reuşit chiar să ocupe Jenin, dar a fost îndepărtată din oraş de militarii irakieni după trei zile de lupte aprige. În consecinţă, statu-quo-ul dintre armatele israeliană şi irakiană a fost menţinut până la semnarea primului armistiţiu pe 11 iunie 1948. Singurul lucru pe care l-au câştigat irakienii înainte de armistiţiu a fost ocuparea izvoarelor râului Yarkon şi a staţiei de pompare de la Ras el-Ein aflată la vreo 20 km sud-est de Tel Aviv, care alimenta oraşul cu apă.

La nord de armata irakiană, o brigadă de infanterie siriană, un batalion mecanizat, un regiment de artilerie şi o companie de tancuri au pătruns în Israel în noaptea de 15 mai, cu intenţia de a lua cu asalt grupul de kibbutzuri din jurul Mării Galileei înainte de a ajunge în centrul Galileei şi la Haifa. Acest lucru nu s-a întâmplat însă, deoarece kibbutzurile le-au ţinut piept mai mult decât se anticipase. Abia pe 18 mai sirienii au reuşit să ocupe kibbutzul Zemakh, aflat în partea de sud a Mării Galileei, şi au evacuat forţat alte două kibbutzuri din apropiere. Însă, după eşecul întâmpinat în încercarea de a ocupa Degania, primul kibbutz înfiinţat în Palestina (în 1909), aceştia s-au retras din Zemakh şi s-au repliat pe dealurile din est. Singura lor realizare de durată a fost ocuparea kibbutzului

Mishmar-Hayarden cu o zi înainte ca armistiţiul să intre în vigoare.

Armata libaneză nu a avut mai mult succes decât cea irakiană. Pe 15 mai, aceasta a reuşit să cucerească satul Malkiya, poarta estică de trecere din Liban în Israel, dar l-a pierdut trei zile mai târziu în urma unui contraatac israelian. Pe 6 iunie, o unitate mixtă, formată din două brigăzi ale armatelor siriene, libaneze şi AAE, a atacat şi a ocupat din nou Malkiya, permiţând astfel AAE să se repoziţioneze şi să se consolideze în centrul Galileei, în zonele locuite de arabi.

Războiul pentru Ierusalim într-o telegramă trimisă către Ministerul de Externe britanic pe 13 aprilie, sir Alec Kirkbride, influentul ambasador britanic la Amman, a raportat că guvernul transiordanian „a realizat că Ierusalimul pune mari probleme Legiunii arabe aşa încât aceasta nu se poate ocupa singură de acest oraş. În consecinţă, se intenţionează evitarea unui conflict cu evreii, dar rămâne de văzut dacă acest lucru va fi sau nu posibil”.

În realitate însă, lucrurile nu stăteau deloc aşa. În afară de faptul că nu punea deloc „mari probleme”, Ierusalimul reprezenta unul dintre cele mai importante obiective politico-strategice ale regelui Abdallah. Politician abil, acesta era perfect conştient de prestigiul pe care i l-ar fi adus anexarea Ierusalimului la regatul său, îndeosebi prin prisma pierderii de către Haşemiţi, în 1920, a custodiei istorice a sfintelor altare islamice de la Meca şi Medina, în favoarea rivalilor lor, reprezentanţii Casei de Saud. Ignorând discrepanţa dintre această ambiţie şi cea a palestinienilor şi a statelor arabe, ca să nu mai menţionăm Rezoluţia de împărţire, regele Transiordaniei a început să-şi pună strategia în aplicare înainte de încetarea mandatului britanic pentru Palestina prin ocuparea şi

distrugerea Blocului Etzion. După ce britanicii s-au retras şi avea mână liberă, Abdallah a ordonat Legiunii arabe să intre în Ierusalim.

Această derulare a evenimentelor nici că putea fi mai nefastă pentru israelieni. Pe 20 aprilie, nou-înfiinţatei Brigăzi Harel, care, sub comanda lui Yitzhak Rabin, securizase coridorul către Ierusalim deschis în timpul Operaţiei Nachshon, i s-a ordonat să se deplaseze către oraş. În acest timp, AAE a ocupat terenul aflat la altitudine prin care trecea drumul către oraş. Identificând greşeala făcută, Hagana a pornit, pe 8 mai, o nouă ofensivă, cu numele de cod Operaţia Maccabee, în încercarea de a ocupa aceste amplasamente. În următoarele zece zile, o armată formată din militari ai brigăzilor Harel şi Givati aveau să fie prinşi în lupta cu AAE în timpul căreia poziţiile de luptă s-au schimbat de câteva ori. Până pe 14 mai.

Givati ocupase câteva forturi strategice, inclusiv străvechea fortăreaţă din Gezer aflată la sud de drumul dintre Tel Aviv şi Ierusalim, dar nu a reuşit să câştige şi victoria pentru că a fost trimisă în sud pentru a ţine piept invaziei egiptene. Din fericire pentru israelieni, din cauza unor neînţelegeri, între AAE şi Legiunea arabă, ultima şi-a părăsit poziţiile de luptă inclusiv fortăreaţa poliţiei din Latrun, acestea fiind ocupate ulterior de armata israeliană. Astfel, pe 16 mai, drumul către Ierusalimul evreiesc era din nou deschis, chiar dacă nu pentru mult timp. Venise însă rândul israelienilor să fie neglijenţi şi să lase fortăreaţa nesupravegheată, aşa încât aceasta a fost ocupată din nou de Legiunea arabă, al cărei comandant britanic, Sir John Bagot Glubb sau „Glubb Pasha”, cum i se spunea, şi-a dat seama imediat de importanţa strategică vitală a Latrunului şi nu a ezitat niciun moment să valorifice oportunitatea care-i ieşise în cale. Ierusalimul evreiesc era din nou sub asediu.

Una dintre marile realizări din cadrul Operaţiei Yoav a fost cucerirea oraşului Beersheba din centrul Deşertului Negev. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

Pe 14 mai, pe măsură ce ultimele armate britanice se retrăgeau din Ierusalim, evreii şi arabii s-au grăbit să le ia locul. La două zile după ce Hagana a preluat controlul total asupra cartierelor evreieşti din vestul Ierusalimului, aceasta a fost nevoită să elibereze cartierele mărginaşe Atarot şi Neve-Yaakov aflate în nordul oraşului. Comunitatea evreiască din Oraşul Vechi încă era asediată, în timp ce kibbutzul Ramat-Rahel din sudul oraşului a suferit pe 21 mai un atac cumplit al unei armate formate atât din militari ai Legiunii arabe, cât şi ai organizaţiei Fraţii Musulmani, în următoarele patru zile, ambele tabere

au preluat pe rând controlul de mai multe ori, dar, în final, israelienii l-au recucerit pe 25 mai, ajutaţi de soldaţii Brigăzii Harel.

Până în acel moment, Legiunea arabă expusese întregul Ierusalim evreiesc la un asalt susţinut, lovind oraşul zi şi noapte cu peste 10.000 de obuze. Rezervele de alimente, apă şi combustibil aproape se epuizaseră şi, de când fuseseră aruncate în aer conductele de apă de pe ţărmul mării, apa fusese raţionalizată, astfel că fiecare familie avea dreptul la doar o singură găleată de apă obţinută din fântâni sau cisterne. Buruienile din grădini şi din spaţiile publice erau adunate şi gătite la foc de lemne din cauza lipsei alimentelor, combustibilului şi electricităţii şi, din pricina luptelor neîncetate, cimitirele erau inaccesibile, iar morţii erau îngropaţi chiar în curţile caselor. Cu toate acestea, Ierusalimul evreiesc rezista, reuşind chiar să împiedice câteva tentative succesive ale Legiunii arabe de a pătrunde în oraş, de multe ori, cu lupte corp la corp. Cartierul evreiesc din Oraşul Vechi a fost singurul care nu a rezistat atacurilor legiunii: pe 28 mai, cu numai 36 din cei 300 de militari capabili de luptă şi cu foarte puţină muniţie rămasă, comandatul local a dat ordinul de capitulare.

În tot acest timp, Hagana a căutat să străpungă asediul Ierusalimului printr-o nouă tentativă de cucerire a fortăreţei Latrun. În acest scop, a fost organizată în grabă o formaţiune specială, Brigada 7, trimisă la luptă la nicio săptămână de la înfiinţare, fără să fie antrenată sau pregătită tactic. Cum

FOTO DREAPTA: Un soldat israelian şi un locuitor arab al Majdalului. după cucerirea oraşului de către AAI. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

era de aşteptat, rezultatele au fost dezastruoase. Nevoită să se confrunte cu una din cele mai bine pregătite

armate arabe, poziţionată în locuri bine fortificate, şi fără să profite de elementul surpriză din cauza unor probleme apărute pe drum, brigada a atacat în zorii zilei de 25 mai, ajutată de unităţi ale Brigăzii Alexandroni, dar total descoperită. Imediat după atac s-a ordonat retragerea, dar israelienii înregistraseră sute de victime.

În ciuda acestei înfrângeri dureroase şi a situaţiei critice din toată ţara, Ben Gurion a rămas de neclintit în hotărârea sa de a elibera imediat Ierusalimul, astfel că a fost lansat, pe 30 mai, un al doilea atac asupra fortăreţei Latrun. De această dată, atacatorii au reuşit să pătrundă în curtea interioară, dar nu au putut să treacă şi de zidurile de apărare, aşa încât au fost forţaţi să se retragă. Cel de-al treilea atac din noaptea de 9 spre 10 iunie a avut aceeaşi finalitate.

Din fericire pentru Israel, s-a găsit o rută alternativă între Ierusalim şi linia de coastă. „Drumul Burma”, cum a fost numit, se întindea pe un teren prăfuit şi accidentat, traversat de o vale aridă (un ued), dar a fost pregătit foarte repede pentru traficul rutier. Astfel, la momentul intrării în vigoare a armistiţiului, pe 11 iunie, Ierusalimul evreiesc putea primi din nou provizii, oricât de puţine, exact când resursele existente erau aproape epuizate.

Din armistiţiu în armistiţiu

Armistiţiul nici că putea să intre în vigoare într-un moment mai potrivit pentru ambele tabere. Dat fiind că resursele umane fuseseră exploatate la maximum, iar arsenalul de luptă era mult inferior celui deţinut de adversari, Israelul chiar avea nevoie de un răgaz pentru a se regrupa, reorganiza şi pentru a intra în posesia armelor expediate din Europa sau SUA. Cât despre arabi, după o lună de lupte neîntrerupte, aceştia încă nu reuşiseră să-şi atingă scopul, acela de a da o lecţie usturătoare

noului stat israelian, fiind nevoiţi să se mulţumească cu doar câteva colonii israeliene cucerite. Majoritatea armatelor arabe aveau nevoie disperată de reorganizare şi reaprovizionare, în special Legiunea arabă, care suferise multe pierderi de oameni şi arme.

Războiul a scos la iveală şi profunzimea animozităţilor dintre statele arabe şi reticenţa acestora de a pune interesul general mai presus de cel personal. Egiptul, de exemplu, a confiscat o încărcătură mare de armament trimisă Legiunii arabe de depozitele de arme britanice din zona Canalului de Suez.

Nu este de mirare, aşadar, că atât arabii, cât şi israelienii s-au folosit de perioada de acalmie pentru a-şi consolida poziţiile, ignorând total condiţiile stipulate în armistiţiu, care prevedeau îngheţarea situaţiei militare la stadiul la care se găsea înainte de intrarea în vigoare a acordului. Pe 11 iunie, în momentul încetării ostilităţilor, în Palestina se aflau 60.000 de combatanţi, israelieni şi arabi; pe 8 iulie, când luptele au fost reluate, efectivele militare ajunseseră la 100.000. Încă şi mai frapantă a fost dotarea armatelor cu muniţie de război.

La momentul intrării în vigoare a armistiţiului,

britanicii considerau că „evreii sunt prea deficitari la capitolul arme pentru a repurta vreo victorie spectaculoasă” deoarece AAI se confrunta cu o criză acută de arme de calibru mic, ca să nu mai vorbim de armele grele, singurele care ar fi putut ţine piept arsenalului nimicitor de aparate de zbor, tancuri, artilerie şi maşini blindate deţinute de arabi. La reluarea ostilităţilor, Israelul avea câteva avioane de luptă, tancuri, artilerie, mortiere şi o cantitate considerabilă de arme de calibru mic, lucru i-a permis să ia atitudine şi să treacă la ofensivă.

La 9 iulie, AAI a atacat posturile siriene de la Mishmar-Hayarden în încercarea de a forţa retragerea armatei siriene dincolo de Iordan. Această tentativă a eşuat, dar, în urma unei alte ofensive, cu numele de cod Operaţia Dekel, s-a reuşit ocuparea câtorva sate şi oraşe (printre care şi Nazaret) şi astfel Galileea inferioară a trecut sub control israelian.

În sud, AAI s-a mişcat repede pentru a-i opri pe egipteni care, în dimineaţa zilei de 8 iulie, au lansat o serie de atacuri în încercarea de a-şi consolida blocada din

Deşertul Negev şi, în următoarele opt zile, au dus lupte aprige. În noaptea de 17 iulie, cu un al doilea armistiţiu care se profila, AAI a reuşit să treacă de frontul egiptean şi să deschidă un coridor îngust spre coloniile izolate din Negev.

Cea mai mare ofensivă a AAI din timpul acestei perioade a fost îndreptată împotriva Legiunii arabe, cu scopul de a ocupa oraşele strategice Ramla şi Lydda atribuite statului arab de Naţiunile Unite, înainte de a ataca Latrun şi Ramallah, pentru a pune capăt asediului Ierusalimului. Ofensiva, cu numele de cod Operaţia Danny, a fost condusă de Yigal Allon, comandantul Palmah. Armata israeliană a atacat printr-o dublă învăluire, venind simultan din nord-vest şi sud-vest. După ce a cucerit

câteva sate din vecinătate, AAI a ocupat pe 11 iulie şi Lydda, iar cei 30.000 de locuitori ai săi, mulţi refugiaţi veniţi din alte părţi ale ţării, fie au fugit, fie au fost conduşi pe drumul spre Ramallah. A doua zi, după o bătălie scurtă, Ramla a capitulat şi, la nord de acest sector, au fost cucerite şi indispensabilele izvoare de la Ras el-Ein, ocupate de irakieni în iunie. Legiunea arabă a rezistat ofensivei israeliene numai la Latrun.

Pe 18 iulie, când a intrat în vigoare şi cel de-al doilea armistiţiu mediat de ONU, Israelul deţinea 1.000 km² de teren în plus faţă de teritoriului ocupat pe 11 iunie. Presiunea arabilor exercitată asupra Ierusalimului scăzuse în intensitate şi, pe 2 august, guvernul israelian a anexat efectiv partea evreiască a oraşului, numind un „guvernator militar”. Deşi nemulţumit de momentul proclamării armistiţiului fiindcă nu şi-a mai putut consolida ultimele obiective cucerite, Ben Gurion a conceput o strategie postrăzboi: „Reducerea presiunii exercitate de cheltuielile militare… Disponibilitatea de a încheia pacea nu doar prin prisma forţelor noastre militare (care, după părerea mea, permit ocuparea întregii Palestine)”.

Spre o decizie militară

Planurile lui Ben Gurion erau premature. Lupta era departe de a se fi încheiat. În Ierusalim, de exemplu, bombardamentele, focurile de armă şi incursiunile în teritoriul inamic erau incidente la ordinea zilei, la fel de normale precum atacurile egiptenilor asupra convoaielor israeliene care se îndreptau către Negev. Pe frontul central, contingentul irakian, care ajunsese acum la 20.000 de militari, continua să ameninţe coloniile israeliene din Sharon şi câmpia litorală, în timp ce AAE hărţuia sătenii israelieni în centrul Galileei.

Tensiunile au atins punctul culminant pe 15 octombrie 1948, când AAI a lansat cea mai puternică

ofensivă de la începutul războiului şi, după 14 zile de lupte crâncene, a restabilit comunicarea cu coloniile din Deşertul Negev. Motivul imediat al ofensivei a fost ultimul atac dintr-o lungă serie al egiptenilor asupra convoaielor israeliene cu provizii şi a reflectat teama din ce în ce mai mare lui Ben Gurion că eşecul Israelului de a-şi impune suveranitatea în zonă, atribuită prin Rezoluţia ONU, urma să aibă ca efect separarea acesteia de statul israelian. Englezii încercau de mult timp să obţină susţinerea internaţională pentru cedarea

Deşertului Negev Transiodaniei şi Egiptului, în contravenţie cu Rezoluţia de împărţire. La sfârşitul lui septembrie, aceste eforturi păreau să fie încununate de succes – în raportul mediatorului ONU în Orientul Mijlociu, contele Folke Bernadotte din Suedia, publicat la scurt timp după asasinarea sa de către extremiştii Lehi, acesta recomanda ca toate graniţele noilor state evreu şi arab să fie modificate în funcţie de situaţia militară din teritoriu. Israelul avea, aşadar, să primească integral Galileea, iar arabii urmau să păstreze mult mai întinsul Deşert Negev.

Acest lucru a fost de neacceptat pentru Ben Gurion, care considera Negevul hinterlandul strategic şi demografic al Israelului, un deşert căruia îi era sortit să înflorească, căminul a

Pe 22 decembrie 1948. AAI a lansat o ofensivă cu numele de cod Operaţia Horev. Într-o săptămână, israelienii au reuşit să alunge armatele egiptene de pe teritoriul israelian şi să treacă în Peninsula Sinai, unde au înaintat până în punctul strategic Abu Ageila. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

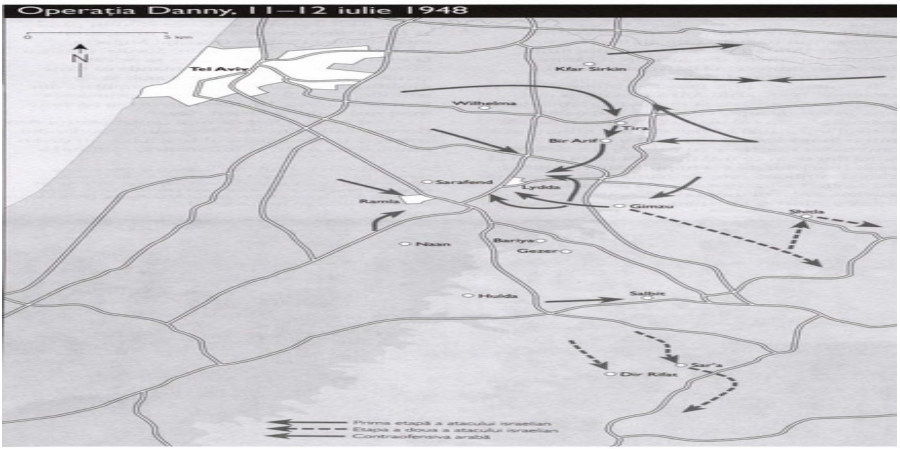
Operația Danny, 11–12 iulie 1948
Tel Aviv
Kfar Sirkin
Wilhelma
Tira
Bir Ard
Sarafand
Lydda
Ramla
Qamau
Beeri
Nitzanim
Burayr
Gezer
Huldā
Sdot
Dir Rāfat
Prima etapă a atacului israelian
Etapa a doua a atacului israelian
Contraofensiva arabă

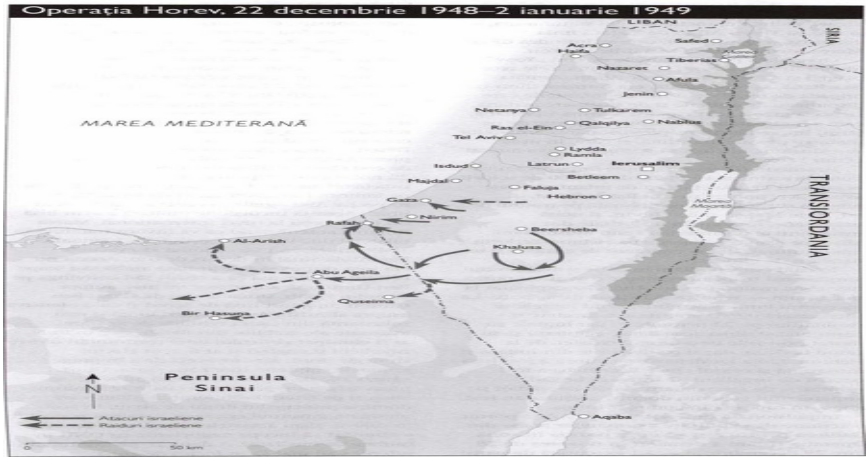

milioane de potenţiali imigranţi evrei. În consecinţă, a aprobat planul întocmit de Yigael Yadin, adjunctul şefului statului-major al AAI, şi Yigael Allon de a ataca linia defensivă a egiptenilor, care se întindea de la Marea Mediterană la Dealurile Hebron.

Operaţia a primit numele de cod „Yoav” (denumită provizoriu şi „Operaţia Cele zece plăgi”) şi a fost condusă de Allon. Armata israeliană, considerabilă, era formată dintr-o brigadă de blindate şi trei de infanterie care dispuneau de artilerie şi de susţinere aeriană. La acest atac a participat şi Marina israeliană, care a bombardat instalaţiile egiptene de pe ţărm, împiedicând reaprovizionarea armatelor inamice pe cale maritimă, şi care, în mod surprinzător, a reuşit să scufunde nava-amiral „Emir Farouk”.

Israelienii trebuiau să lupte împotriva unei puternice armate egiptene de 15.000 de soldaţi, organizaţi în două brigăzi de infanterie, care aveau să acţioneze pe axa Rafah-Isdud, o brigadă consolidată, poziţionată pe frontul de est, între Majdal şi Beit Jibrin, şi nouă batalioane, formate în majoritate din insurgenţi ai organizaţiei Fraţii

Musulmani, aflate pe axa Auja-Beersheba-Hebron-Betleem. Erau susţinuţi de un regiment de artilerie şi un batalion de blindate.

În ciuda superiorităţii în arme şi avanposturi, amplasarea trupelor egiptene a avut un punct nevralgic major, pe care Allon l-a exploatat la maximum – tehnica deficitară de apărare. La începutul lunii noiembrie, când luptele se încheiaseră (ONU anunţase o încetare o ostilităţilor pe 22 octombrie, dar luptele au continuat şi după acea dată), egiptenii şi-au mutat posturile de-a lungul coastei, de la Isdud la Gaza, dar şi pe dealurile din Iudeea şi Hebron. Linia lor defensivă extinsă a fost însă întreruptă şi oraşul-cheie Beersheba a fost ocupat de israelieni. O întreagă brigadă egipteană de aproximativ 4.000 de soldaţi şi armamentul greu din dotarea acestora au fost atrase în capcană în „punga" Faluja.

Impulsionată de acest succes, AAI a pornit o acţiune de expulzare a armatelor arabe din Galileea pentru a-şi securiza poziţia în zonă. Operaţia Hiram a demarat în noaptea de 28 spre 29 decembrie şi a fost executată de patru brigăzi de infanterie conduse de Moshe Carmel, comandantul frontului din nord. După aproape 60 de ore de lupte, în care 400 de arabi au fost omorâţi şi tot atâţia au fost luaţi prizonieri, israelienii au reuşit să alunge AAE şi batalionul sirian din Galileea superioară. Apoi, soldaţii israelieni au pătruns în Liban şi au cucerit câteva sate de la graniţă, ajungând până la râul Litani. Cât despre Deşertul Negev, ONU a decis rapid încetarea ostilităţilor în această zonă.

Pentru israelieni devenea din ce în ce mai evident că era nevoie de încă o acţiune militară de amploare împotriva Egiptului, care refuza să înceapă negocierile de pace şi continua să hărţuiască coloniile israeliene din Deşertul Negev în încercarea de a-şi consolida prezenţa în

zonă. Ofensiva a primit numele de cod Operaţia Horev şi a început pe 22 noiembrie. După numai cinci zile, israelienii au reuşit să-i alunge pe egipteni de pe teritoriul israelian spre Peninsula Sinai, respectiv Abu Ageila în centru şi al-Arish în nord. Această incursiune militară a avut însă un mare ecou la nivel internaţional, Marea Britanie ameninţând că va invoca tratatul său bilateral din 1936 cu Egiptul. La 1 ianuarie 1949, lui Allon i s-a ordonat să evacueze Peninsula Sinai în decurs de o zi. Acesta nu era însă dispus să lase armata arabă să-i scape printre degete, aşa că a reuşit să-l convingă pe Ben Gurion să autorizeze un atac asupra oraşului Rafah, situat la sud de Gaza. Ben Gurion nu a fost însă de acord şi cu o ofensivă asupra al-Arish. Avea să fie o luptă şi mai solicitantă din cauza tehnicii de apărare avansate ale arabilor din Rafah, dar, în final, ar fi eliminat pericolul unei confruntări dintre israelieni şi englezi şi ar fi avut efectul strategic dorit, anume acela de a împinge armatele egiptene spre zona Gaza. După câteva zile de lupte, israelienii au reuşit să pună stăpânire pe calea ferată spre Peninsula Sinai şi pe terenul din jurul oraşului, care domina principalul drum de acces. În acel moment, guvernul egiptean a realizat pericolul în care se aflau armatele sale şi, pe 6 ianuarie, a anunţat că începe negocierile cu ONU în calitate de mediator. A doua zi, pe frontul din sub un s-au mai auzit focuri de armă.

Portretul unui soldat

Prins în capcană pe câmpul de luptă

Cel mai mare eşec cu care s-a confruntat AAI în timpul Războiului din Palestina a fost imposibilitatea de a cuceri postul de poliţie din Latrun, aflat la poalele Dealurilor Iudeii, într-o poziţie strategică, căci domina şoseaua dintre Tel Aviv şi Ierusalim. Soldaţii AAI au atacat în forţă de trei ori acest loc bine fortificat şi apărat, dar au

fost respinşi de Legiunea arabă cu preţul unui număr considerabil de victime.

La primul atac a participat şi un soldat de 20 de ani, Ariel Scheinerman, cunoscut după numele său ebraic: Ariel (sau Arik)

Sharon. Născut în 1928 în Kfar Malal, un moshav situat la 24 km nord-est de Tel Aviv, în câmpia litorală din Sharon, Arik a fost cooptat de Hagana la frageda vârstă de 14 ani. Trei ani mai târziu, în vara lui 1945, tânărul a făcut un curs de tehnici de conducere a unui pluton într-un kibbutz din Negev, apoi s-a înrolat în poliţia colonială evreiască (*Jewish Settlement Police*, creată de britanici după revolta arabă din 1936 – 1939). La sfârşitul anului 1947, când au început ostilităţile, Arik a fost recrutat din nou de Hagana şi a participat la o serie de raiduri împotriva unor ţinte arabe, trecând repede la gradul de comandant de pluton.

În timpul pregătirii ofensivei împotriva Latrunului, un batalion al Brigăzii Alexandroni, de care aparţinea şi plutonul condus de Arik, a fost ataşat Brigăzii 7 care avea să conducă asaltul. În timp ce se deplasau de la baza lor din Netanya către Latrun, soldaţii au privit cu uimire la civilii care continuau să-şi ducă viaţa ca de obicei la Tel Aviv înainte de a ajunge la punctul de concentrare de lângă kibbutzul Hulda.

Soldaţii şi-au petrecut noaptea dormind iepureşte pe marginea drumului, acompaniaţi de zgomotul avioanelor care survolau zona.

A doua zi, s-au odihnit într-o livadă de măslini, de unde au urmărit un grup de refugiaţi evrei care tocmai ajunseseră în ţară din lagărele de detenţie britanice din Cipru şi care participau la un antrenament militar. În timp ce privea scena, Arik se tot întreba câţi dintre acei tineri care supravieţuiseră cu greu Holocaustului nu aveau să se

mai întoarcă de pe front. A doua zi, a sosit şi echipamentul batalionului şi, pe 25 mai, a început asaltul.

Prima sarcină atribuită batalionului Alexandroni a fost îndepărtarea transiordanienilor de pe dealurile din apropierea punctului de luptă şi cucerirea mănăstirii cu o poziţie strategică, a postului de poliţie şi a satului Latrun. Pe măsură ce studia harta, Arik s-a hotărât cum avea să acţioneze. Camuflat în întunericul nopţii, avea să-şi conducă plutonul pe partea de sud a dealului, să înconjoare obiectivul şi mai apoi să atace direct posturile transiordaniene, luând soldaţii arabi prin surprindere. Dacă batalionul ar fi reuşit să pună stăpânire pe culmile dealului, cucerirea mănăstirii aflate mai jos, sub poziţiile cucerite, ar fi fost o sarcină uşoară.

Din păcate însă, în loc să pornească asaltul la miezul nopţii, ca să se poată furişa în întuneric, soldaţii israelieni au atins punctul de atac abia la ora 04: 00 dimineaţa, când începuseră să se ivească zorii. „În timp ce aşteptam, o jumătate de oră exasperantă s-a transformat într-o oră. Apoi, dintr-o oră s-au făcut două”, îşi amintea Arik. „Era puţin înainte de răsăritul soarelui, iar noi stăteam în maşini şi începusem să ne facem griji, gândindu-ne ce s-ar fi putut întâmpla dacă am fi fost surprinşi în faţa dealului exact când se vor ivi brusc zorile, aşa cum se întâmplă în Iudeea”.

Teama soldaţilor israelieni s-a dovedit justificată. În momentul în care au coborât din autobuze şi au început să înainteze, cu

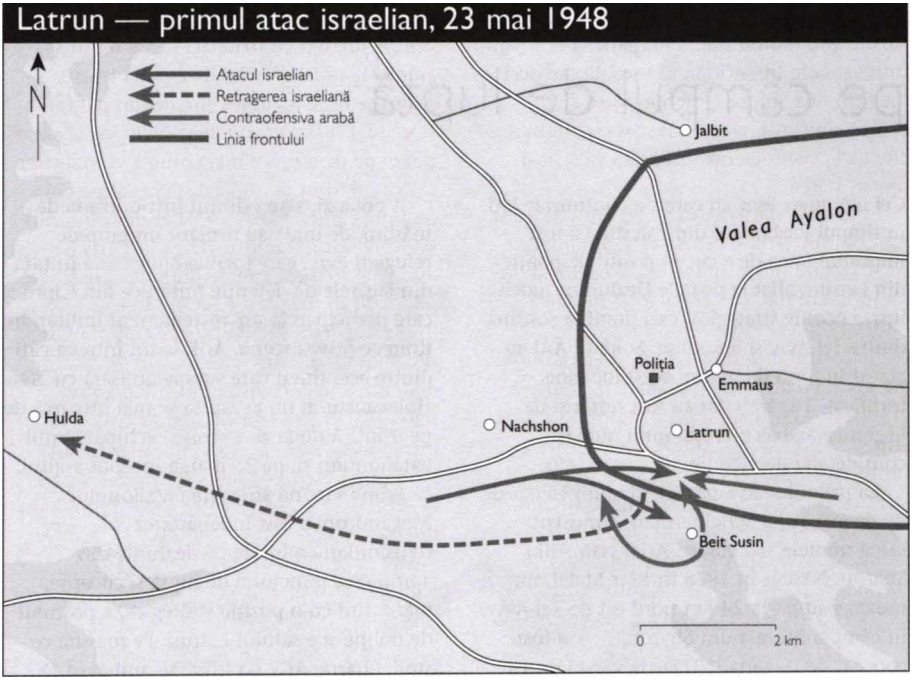

cinci ore întârziere, batalionul a fost supus unui tir de mitraliere, mulţi soldaţi fiind răniţi sau chiar ucişi. După ce s-a ridicat ceaţa dimineţii, plutonul lui Arik s-a trezit, într-o fracţiune de secundă, neajutorat, în câmp deschis, unde nu se putea ascunde de tirul mitralierelor şi puştilor din posturile inamice de pe deal decât într-o singură vale, nu foarte adâncă. Soldaţii nici măcar nu mai puteau comunica prin staţie cu batalionul lor pentru că aceasta fusese avariată de un glonţ inamic şi singurul lucru pe care îl mai puteau face era să reziste, în aşteptarea reluării atacului. Arik le-a comunicat soldaţilor săi că, în cel mai rău caz, ar fi trebuit să aştepte căderea nopţii pentru a se putea salva.

Plutonul era în ravenă de aproape două ore când focul Legiunii arabe a început să se intensifice. Luptătorii au văzut atunci pe dealul din faţa lor soldaţi arabi care trăgeau în timp ce alergau şi dispăreau, mai apoi, într-o

vale din apropiere. Câteva minute mai târziu, din vale şi dintr-o podgorie din apropiere au apărut mai mulţi soldaţi care înaintau târându-se şi trăgând în acelaşi timp. Luptătorii israelieni au aşteptat până când arabii au ajuns la o distanţă de 30 – 35 m, apoi au început şi ei să tragă cu mitralierele, pistoalele-mitralieră şi puştile pe care le aveau asupra lor. O clipă mai târziu, arabii se retrăgeau în vale, ducând cu ei şi răniţii. Târându-se pe burtă, Arik şi soldaţii săi şi-au dus tovarăşii răniţi lângă un pârâu, unde şi-au adunat forţele pentru următorul atac.

În următoarele ore, arabii au atacat iar şi iar, de fiecare dată în acelaşi fel: înaintau, urlau şi trăgeau cu armele. În jurul prânzului, arabii care se aflau pe deal şi-au intensificat tirul, semn că urma un alt asalt. Arik s-a ridicat să vadă ce se întâmpla şi a simţit ceva intrându-i în abdomen şi trântindu-l pe spate. S-a auzit spunând *imah* – „mamă" – şi s-a uitat repede împrejur să vadă dacă fusese auzit de vreunul dintre camarazii săi. În timp ce se uita la sângele care îi şiroia de sub cămaşă şi pantaloni, a văzut o altă rană în coapsă. Arik s-a întins pe jos – era conştient, dar simţea cum îşi pierde puterile.

Cu toate acestea, când doi camarazi mai „în vârstă" din pluton s-au târât până la el şi l-au întrebat cum intenţiona să-i scoată din acel loc, Arik şi-a adunat puterile şi le-a zis:

„După cum ştiţi, v-am mai scos eu din multe alte locuri neprietenoase. Am să vă scot şi din acesta".

În jurul orei 13: 00, focul legiunii părea să se fi potolit. Arik ştia însă că se întâmpla ceva, dar nu putea spune exact ce, când, la un moment dat, l-a străfulgerat ideea că plutonul său rămăsese absolut singur, celelalte unităţi retrăgându-se de pe câmpul de luptă. Pe dealurile din spate începuseră să mişune săteni arabi care îşi fluturau armele şi acela a fost momentul în care a simţit că

nu mai era nimic de făcut pentru a-şi salva plutonul. Aproape jumătate dintre luptătorii săi muriseră, iar ceilalţi erau răniţi, mulţi în stare gravă. Arik a văzut deznădejdea în ochii camarazilor săi în momentul în care a dat ordinul de retragere – înapoi, prin fum, şi dincolo de terase. Cu puţin noroc, puteau să scape de focul legionarilor care se aflau în faţa lor. În caz contrar, urmau să moară până la ultimul înainte de a ajunge la terase.

Apa din pârâul lângă care se odihneau soldaţii israelieni se evaporase de mult sub soarele arzător, iar noroiul care rămăsese pe fund prindea deja o tentă de roşu. Incapabil să-şi controleze setea, Arik s-a târât până la pârâu şi şi-a apropiat buzele de băltoaca sângerie. După aceea, a început să se târască în patru labe pe câmp, nefiind în stare să se ridice. În timp ce-şi croia drum de-a lungul primei terase din spatele ravenei, simţea cum bolovanii peste care se târa îi sfârtecau genunchii, dar cu toate acestea a reuşit să ajungă la peretele celei de-a doua terase. Acum sângele îi curgea şiroaie din pantaloni şi şi-a dat seama că nu avea nicio şansă să se caţere pe perete. S-a mai chinuit să înainteze câţiva metri în patru labe şi era cât pe ce să renunţe când a văzut un băiat din plutonul său care se căţăra prin stânga lui. Arik s-a uitat cu groază la camaradul său, care fusese împuşcat în maxilar şi acum sângera îngrozitor. S-au văzut aproape simultan, dar niciunul nu a scos vreun cuvânt. Băiatul nu mai putea să vorbească, iar Arik era prea slăbit. Băiatul a venit însă lângă Arik şi a început să-l sprijine şi să-l împingă în sus spre terasă. Arik i-a spus să continue singur şi să încerce să se salveze, dar băiatul nu a vrut să-l lase acolo.

Cei doi s-au târât de pe o terasă pe alta, cu mâinile şi genunchii zdreliţi de pământul carbonizat. Ceva mai încolo, au găsit câţiva camarazi. Unul dintre ei, comandantul adjunct al companiei, el însuşi rănit, l-a

sprijinit pe Arik care, cu ajutorul acestuia, a reuşit să înainteze.

Aşa au mers câţiva kilometri prin foc şi fum. Din când în când, din pâclă mai apărea câte o siluetă care mergea în aceeaşi direcţie, spre Hulda. Chiar înainte de a-şi pierde cunoştinţa, Arik a văzut un jeep care cerceta câmpul plin de cenuşă în căutarea supravieţuitorilor. În timp ce se apropia, i-a recunoscut pe fata care conducea şi pe băiatul care stătea în dreapta acesteia – erau din Kfar Malal. O clipă mai târziu, şi-a pierdut cunoştinţa.

Atitudinea statelor lumii faţă de război

Marea miză

„Invadarea Palestinei de către statele arabe este prima agresiune armată la care omenirea a fost martoră de la terminarea [celui de-al Doilea] Război [Mondial]”, nota în memoriile sale Trygve Lie, primul secretar-general al ONU. „Naţiunile Unite nu puteau permite acelei agresiuni să degenereze şi, în acelaşi timp, să rămână în memoria colectivă ca o forţă influentă în vederea stabilirii păcii, securităţii globale şi pentru promulgarea unei legi internaţionale coerente”.

Un lanţ nu poate fi mai rezistent decât cea mai slabă verigă a sa, iar ONU se raportează la cea mai puţin cooperantă mare putere membră a sa. În calitate de membri permanenţi ai Consiliului de Securitate, cele cinci state cu putere de decizie – SUA, Marea Britanie.

Uniunea Sovietică, Franţa şi China – puteau să exercite o influenţă mai mare asupra politicii internaţionale duse de noua organizaţie mondială, lucru pe care l-au şi făcut. Susţinerea ruşilor în privinţa împărţirii a jucat un rol decisiv în întrunirea majorităţii voturilor necesare intrării în vigoare a Rezoluţiei ONU şi acelaşi lucru se poate spune despre sprijinul exprimat de

preşedintele Truman. Cât despre stăruitoarele păreri împotrivă exprimate de ministerele de externe şi de apărare ale Marii Britanii şi Statelor Unite ale Americii, acestea au pus beţe în roate întregului proces.

Pentru jucătorii de pe scena politică din Londra şi Washington, ideea unui stat evreu independent era de neconceput. Dat fiind că arabii ocupau teritorii foarte întinse, cu bogate resurse naturale (în primul rând petrol), şi erau situaţi de o parte şi de alta a unor căi navigabile strategice (de exemplu, Canalul Suez), aceştia prezentau mai mult interes pentru englezi şi americani decât israelienii.

Aspiraţiile naţionale ale celor din urmă erau doar ceva neînsemnat care intervenea în relaţiile acestora cu clienţii lor arabi şi care, în

Ministrul britanic de externe Ernest Bevin s-a opus vehement creării unui stat evreu şi a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a împiedica adoptarea Rezoluţiei ONU de împărţire şi punerea în practică a prevederilor acesteia. (Topham Picturepoint).

consecinţă, trebuiau neutralizate. „Nu este cazul să propunem o soluţionare a problemei Palestinei care ar putea înstrăina statele arabe”, le-a comunicat şeful statului-major britanic membrilor cabinetului.

„Dacă una dintre aceste două comunităţi trebuie să fie antagonizată, este de preferat, din punct de vedere strict militar, ca soluţia găsită să nu implice ostilitatea arabilor; altminteri, dificultăţile de comunicare cu acea parte de lume nu se vor rezuma doar la Palestina, ci la întreg Orientul Mijlociu”.

Sir John Troutbeck, şeful Departamentul pentru relaţii cu Orientul Mijlociu al Marii Britanii de la Cairo, s-a exprimat în termeni şi mai categorici:

Noi [*şi arabii*] *ne-am raliat în respingerea acestei idei. Un stat evreu nu este deloc în interesul nostru, după cum nu este nici în interesul arabilor… Strategia noastră pentru Orientul Mijlociu este consolidarea unei baze în Egipt, dar vom avea un mare handicap dacă nu vom putea accesa această bază decât prin această ţară ostilă.*

La toate acestea, ar mai trebui adăugate şi îngrijorările exprimate în special de James Forrestal, ministrul apărării al SUA, legate de accesul la resursele de petrol din Orientul Mijlociu, şi profunda convingere a acestuia că, odată fondat, un stat israelian avea să devină un avanpost rusesc în Orientul Mijlociu.

Chiar şi preşedintele Truman, care a respins sfatul birocraţilor săi de a susţine fondarea statului israelian şi, ulterior, de a-i conferi o recunoaştere *de facto* imediată, a fost îndeajuns de alarmat de acel argument pentru a deplasa în Palestina un trimis special care avea misiunea de a-l întreba pe Ben Gurion dacă Israelul avea sau nu să devină „un stat roşu”.

Obstrucţionarea Rezoluţiei de împărţire

Deşi diversele temeri s-au dovedit total nefondate,

păreau îndeajuns de reale în ajunul votului Adunării Generale ONU, dar şi în lunile care mai rămăseseră până la încetarea mandatului britanic încât să pună în pericol implementarea Rezoluţiei de împărţire.

Cele mai mari obstacole în adoptarea rezoluţiei au fost ridicate însă de guvernul britanic. Astfel, propunerea neaşteptată a americanilor din martie 1948 de semnare a unui armistiţiu a însemnat o lovitură de imagine atât de mare pentru Naţiunile Unite, încât secretarul general Lie a luat serios în considerare o posibilă demisie a sa. Acest episod păleşte însă în comparaţie cu efortul susţinut al Marii Britanii de a influenţa atitudinea comunităţii internaţionale faţă de rezoluţie. În mod ciudat, după ce a ieşit din cel de-al Doilea Război Mondial epuizată, Marea Britanie, în calitatea sa de putere dominantă în Palestina, a devenit un susţinător fervent al dezvoltării acestei ţări.

Marea Britanie a prezentat problema [*Palestinei*] *în faţa Adunării cu convingerea declarată că un acord între arabi şi evrei este imposibil de realizat*, scria cu o evidentă frustrare Trygve Lie. *Acest lucru nu l-a împiedicat însă pe reprezentantul britanic*, [*secretarul de stat pentru colonii*] *Arthur Creech Jones*, *să informeze Adu*narea *Generală că britanicii nu vor vota decât un plan agreat atât de arabi*, *cât şi de evrei… Abordarea britanică* s-*a dovedit a nu fi în acord nici cu litera*, *nici cu spiritul planului de împărţire*. Lie a adăugat:

Marea Britanie nu putea să cedeze autoritatea Comisiei Palestiniene în mod gradual, aşa cum prevedea rezoluţia Adunării, ci brusc şi total, la 15 mai. Această ţară „nu a privit favorabil propunerea comisiei de a interveni în Palestina mai devreme de două săptămâni înainte de încetarea mandatului”. Londra nu va permite înfiinţarea unor miliţii aşa cum prevede rezoluţia şi nici nu va facilita delimitarea frontierelor. Adunarea a mai recomandat ca

Marea Britanie să încerce să evacueze până pe 1 februarie un port la mare şi hinterlandul din zona Statului Israel pentru a putea oferi facilităţi imigranţilor.

Înaltul comisar pentru Palestina, generalul Sir Alan Cunningham, era la fel de exasperat de obstrucţionismul guvernului său. „Mi se pare că politica guvernului Majestăţii Sale este doar să iasă cât mai repede din Palestina fără să analizeze nici măcar o secundă consecinţele faptelor sale”, i-a scris acesta lui Creech Jones.

Nimeni nu a fost dispus să plece urechea la pledoaria lui Cunningham. Confruntat cu eşecul de a împiedica tranziţia lentă a Palestinei către un stat de drept, Ministerul de Externe a catalogat invazia arabă în statul evreu drept cea mai potrivită ocazie de combatere a Rezoluţiei de împărţire adoptată de ONU şi de a readuce Israelul la adevăratul

La sfârşitul lunii mai 1948, mediatorul Naţiunilor Unite, contele Folke Bernadotte (al doilea din stânga), a ajuns în Orientul Mijlociu în încercarea de a pune capăt războiului. Milrtanţii israelieni l-au asasinat pe 17 septembrie. (Topham Picturepoint)

său statut. În februarie 1948, după o întâlnire între ministrul de externe britanic, Ernest Bevin, şi prim-ministrul Transiordaniei, Tawfiq Abu al-Huda, în cadrul

căreia britanicul a consimţit invadarea Palestinei după încetarea mandatului, Bernard Burrows, şeful Departamentului pentru relaţii cu Orientul Mijlociu al Ministerului de Externe, comenta:

Este tentant să te gândeşti că transiordanienii ar putea trece de graniţele statului evreu stabilite de ONU cu scopul de a extinde coridorul deja existent în partea de sud a Deşertului Negev astfel încât să lege teritoriul transiordanian de Marea Mediterană şi Gaza. Acest lucru ne-ar conferi un imens avantaj strategic atât în încercarea de a separa statul evreu şi, implicit, influenţa comunistă, de Marea Roşie, cât şi în extinderea până la Marea Mediterană a ariei în care influenţa noastră politică şi militară este predominantă, fapt care poate fi realizat prin trimiterea echipamentului militar necesar direct în Transiordania, evitând ruta prin Aqaba.

Pe 28 mai, la cinci zile după invazia arabă, însuşi Bevin i-a scris ambasadorului britanic la Washington, lordul Inverchapel:

Nu intenţionez (repet, nu intenţionez) în viitorul apropiat să recunosc statul evreu şi cu atât mai puţin să accept vreo propunere ca acesta să devină membru al Naţiunilor Unite. În acest sens, sper ca americanii, acum că au recunoscut statul evreu de facto, să nu încerce să îi recunoască şi graniţele. Bine ar fi ca părţile să accepte compromisul legat de delimitarea graniţelor impusă de Planul de împărţire al Adunării Generale a ONU.

Faptul că graniţele nu fuseseră delimitate în acord nici cu ceea ce-şi dorea Israelul, nici cu ce visau arabii din Palestina (în iulie 1946, Bevin a sfătuit Cabinetul să „asimileze” majoritatea zonelor arabe din Palestina Transiordaniei şi Libanului) a fost evidenţiat de încercările neobosite ale englezilor de a-l convinge pe mediatorul Naţiunilor Unite, contele Folke Bernadotte, care ajunsese

în Orientul Mijlociu la sfârşitul lunii mai, să dispună o soluţie prin care teritoriul israelian să fie redus la suprafaţa prevăzută în Planul de împărţire Peel din 1937 – adică la aproximativ jumătate din cât îi fusese alocat de Rezoluţia de împărţire a Naţiunilor Unite. Teritoriile alocate de ONU viitorului stat arab aveau să fie încorporate statelor arabe vecine.

Bernadotte a fost convins. De la începutul misiunii sale, a aprobat părerea englezilor, şi anume că Rezoluţia de împărţire era o eroare gravă care trebuia redresată cât mai repede.

La 20 septembrie 1948, la scurt timp după ce a fost asasinat de către militanţii israelieni, planul său a fost făcut public şi s-a dovedit că acesta conţinea exemple concrete ale concepţiei Ministerului de Externe, şi anume că un stat arab independent în Palestina nu ar fi trebuit fondat şi că majoritatea teritoriului său ar fi trebuit anexat Transiordaniei, că teritoriul israelian ar fi trebuit redus semnificativ, că portul Haifa ar fi trebuit să devină o zonă internaţională şi că imigrarea evreilor în Israel ar fi trebuit controlată de ONU. Ultima prevedere semăna izbitor cu evaluările britanicilor care îi fuseseră înaintate lui Bernadotte, şi anume că guvernele arabe nu aveau să consimtă existenţa unui stat evreu fără „un consens internaţional referitor la trimiterea evreilor strămutaţi altundeva decât în Israel şi limitarea numărului imigranţilor către această ţară”.

În ajutorul arabilor

Englezii au mai încercat, de asemenea, să impună ţintele şi ritmul operaţiilor miliare prin controlul dotării cu arme a ambelor tabere şi prin impunerea încetării ostilităţilor în momentele de criză.

În decembrie 1947, administraţia SUA a suspendat toate livrările de arme către Orientul Mijlociu, în

conformitate cu embargoul impus de Naţiunile Unite. Această mişcare a fost salutată de englezi deoarece, prin măsurile impuse, evreii nu-şi mai puteau procura arme. Statele arabe însă, în special Transiordania, Egiptul şi Irakul (ţări antrenate şi aprovizionate cu arme de englezi), nu aveau să resimtă efectele acelei prevederi. La începutul anului 1948 însă, Bevin a devenit din ce în ce mai preocupat ca nu cumva „presiunea evreilor exercitată pentru ridicarea embargoului american referitor la dotarea cu arme a evreilor din Palestina să devină din ce în ce mai mare dacă nu reuşim să găsim o formulă prin care să le transmitem că am decis suspendarea temporară a livrărilor de arme către statele arabe”. Deşi nu se specifica foarte clar, Marea Britanie îşi arăta disponibilitatea de a continua transporturile de arme în statele arabe, dar nu se ştia sigur dacă:

Acest lucru chiar va fi în avantajul arabilor… Avantajul pe care evreii l-ar obţine în favoarea lor din ridicarea embargoului american va fi disproporţionat comparativ cu acela conferit arabilor de exporturile noastre către statele lor. Indiferent dacă guvernul palestinian va putea sau nu să împiedice transportul de arme către evrei înainte de 15 mai, noi nu vom avea dreptul să intervenim după acea dată.

Această teorie s-a adeverit după invazia arabilor în Israel. În faza incipientă a războiului, când arabii începuseră să repurteze victorie după victorie, englezii au colaborat cu ei pentru a preveni o rezoluţie de încetare a focului a Consiliului de Securitate, atât pentru că acesta a invocat ameninţarea cu sancţiuni împotriva atacatorilor arabi conform capitolului 7 (articolul 39) din Carta ONU, dar şi pentru că arabii păreau în postura de a câştiga încă şi mai multe teritorii.

Nu peste mult timp, englezii s-au răzgândit. Statele

arabe reuşiseră să cucerească zone considerabile din Palestina, reducând astfel teritoriul Israelului la o parte infimă din teritoriile care îi fuseseră încredinţate în cadrul Adunării Generale a ONU: Întregul Deşert Negev era în mâna arabilor, armata egipteană era stabilită la 30 km sud de Tel Aviv, în câmpia litorală, şi pătrunsese în Deşertul Iudeii până la periferia Ierusalimului; Legiunea arabă ocupase cea mai mare parte a teritoriului arab din Palestina sub mandat şi punea presiune pe Ierusalimul evreiesc.

Israelul a reuşit numai în Galileea să ocupe câteva teritorii încredinţate arabilor prin Rezoluţia ONU, dar chiar şi aici arabii au menţinut o enclavă de dimensiuni considerabile în centrul Galileei. Dacă s-ar fi întâmplat ca războiul să se termine în acel moment, visul englezilor de a avea un „Israel mai mic" s-ar fi îndeplinit.

Un alt factor care i-a determinat pe englezi să-şi schimbe părerea a fost dezaprobarea opiniei publice din SUA provocată de atitudinea ţării lor faţă de război şi posibilitatea ca embargoul de arme să fie ridicat nu peste mult timp. Pe 20 mai, secretarul de stat american, George Marshall, a declarat, în cadrul unei conferinţe de presă, că „Statele Unite ale Americii analizează problema ridicării embargoului". Patru zile mai târziu, Chaïm Weizmann a avut o întâlnire cu preşedintele Truman, după care spus că „preşedintele american i-a dat motive să spere că Statele Unite ale Americii aveau să ridice embargoul exportului de arme către Orientul Mijlociu destul de curând". Pe 26 mai, congresmanul Jacob Javits a prezentat Camerei Reprezentanţilor o lege sub forma unui amendament la programul de ajutorare greco-turc, pentru a autoriza un împrumut de 100 de milioane de dolari acordat Israelului cu care să-şi poată procura arme şi asistenţă tehnică. Colac peste pupăză.

Comisia de Credite a Senatului a cerut o anchetă oficială pentru a vedea dacă nu cumva fondurile alocate Marii Britanii erau folosite în vederea susţinerii invaziei arabe în Israel. În plus, se dorea să se ştie în ce scopuri era folosit echipamentul împrumutat. Consilierul ministrului de finanţe a spus Cabinetului:

Această anchetă ne-ar putea pune într-*o situaţie complicată deoarece, când am exclus Transiordania şi Palestina din zona lirei sterline, le-am dat arabilor dolari ca să-şi poată efectua tranzacţiile curente. Ni* s-*a părut important să nu lăsăm dificultăţile de această natură să afecteze atitudinea administraţiei SUA faţă de fluxul de provizii către această ţară prin Programul european de redresare economică*.

La momentul respectiv, Ministerul Afacerilor Externe era îndeajuns de alarmat, aşa încât şi-a modificat imediat rezoluţia de

armistiţiu şi a grăbit adoptarea sa de către Consiliul de Securitate. Propunerea oficială în care erau menţionate un armistiţiu de patru săptămâni, urmat de o interdicţie a

dotării cu arme a forţelor beligerante şi deplasarea de militari în zonă, era clar ţintită să afecteze mai degrabă Israelul decât inamicii săi arabi. În primul rând, din cauza embargoului american şi a blocadei navale britanice impuse înaintea atacului arabilor, israelienii erau mult inferiori armatelor arabe invadatoare în ceea ce priveşte echipamentele şi materialele de război; dacă embargoul de arme propus avea să fie aplicat, acest dezechilibru cantitativ ar fi fost prelungit. În al doilea rând, interzicerea deplasării de militari în zonă avea ca unic scop încercarea de a preveni un aflux de imigranţi evrei în Israel – un lucru pe care politica britanică îl urmărea de mult.

Deşi englezii şi-au dat acceptul, într-un final, în privinţa pătrunderii refugiaţilor evrei în Israel, cu condiţia ca aceştia să nu înceapă niciun antrenament de natură militară, tot aveau convingerea că un armistiţiu ar fi fost în interesul arabilor, „chiar şi numai din punct de vedere al influenţei acestuia asupra opiniei americanilor… Am convingerea că o continuare a embargoului ar fi în avantajul arabilor şi că ridicarea acestuia ar constitui un dezastru pentru ei”, a explicat Bevin cu doar câteva zile înainte de expirarea armistiţiului:

Dacă arabii ar fi responsabili sau dacă s-*ar demonstra că sunt responsabili de reînceperea ostilităţilor, probabil că ar fi imposibil pentru guvernul Majestăţii Sale, în calitate de membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite, să le furnizeze muniţie sau să le ofere orice alt fel de asistenţă, în acelaşi timp, evreii ar putea primi sume considerabile de bani din Statele Unite ale Americii pentru a-şi cumpăra armament fie din SUA, fie din alte surse. Pe de altă parte, condiţiile impuse de armistiţiu îi pun pe liderii arabi* într-*o situaţie complicată. Având în vedere că bărbaţii luptau pe front, iar comerţul exterior avea de suferit, situaţia economică a acestora se deteriora.*

Ministerul de Externe britanic nu s-a mulţumit însă nici cu ideea că un armistiţiu ar fi însemnat o armă letală pentru Israel prin aceea că nu ar fi afectat cu absolut nimic teritoriile arabe, dar ar fi determinat un acord politic prin care teritoriul statului evreu ar fi fost mult redus faţă de ceea ce prevedea Rezoluţia de împărţire. Ca urmare, acesta a oferit arabilor sfaturi cu titlu gratuit despre cum să se folosească de acel scurt răgaz pentru a influenţa diminuarea teritoriului Israelului. „Se presupune că pe perioada armistiţiului evreii îşi vor consolida un mod eficient de administrare nu numai în zonele noului lor stat care sunt în spatele fronturilor militare, ci şi în cele arabe ocupate, cum ar fi centrul şi nordul Galileei”, se preciza într-o telegramă a Ministerul de Externe trimisă ambasadorului britanic în Egipt, Sir Ronald Campbell.

Dacă arabii se vor putea baza pe un tratament egal, este esenţial pentru ei să impună o autoritate reală în zonele care se află dincolo de fronturile ocupate de inamici, în special în zona aflată la sud de frontul egiptean. Cea mai mare parte a acestei zone le-a fost încredinţată evreilor în luna noiembrie a anului trecut, iar coloniile de acolo încă rezistă şi se presupune că încă păstrează legătura cu Tel Avivul. Vom întâmpina mari dificultăţi în susţinerea dorinţei arabilor de a păstra această parte din Palestina dacă nu se dovedeşte faptic şi nu doar scriptic că aceasta va fi în administrarea arabilor pe perioada armistiţiului…

În momentul în care arabii au nesocotit acest sfat şi au reluat ostilităţile, britanicii au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a opri luptele. Au mers inclusiv până la a trimite o armată în Aqaba şi la a-şi declara disponibilitatea de a lupta împotriva înaintării Israelului pe teritoriul transiordanian. Când Israelul a invadat Peninsula Sinai, britanicii au ameninţat că aveau să invoce tratatul lor

bilateral din 1936 cu Egiptul dacă trupele israeliene nu se retrăgeau imediat.

Portretul unui civil

Fuga din Ierusalim

Khalil Sakakini era unul dintre intelectualii străluciţi ai comunităţii arabe din Palestina.

Născut în Ierusalim în 1878, lucrase mulţi ani ca înalt funcţionar al Departamentului educaţiei din Palestina, lăsându-şi amprenta asupra sistemului de educaţie arab al ţării. Ca mulţi dintre coreligionarii săi (Sakakini era creştin ortodox) care trăiseră peste o mie de ani ca minoritate distinctă sub o majoritate islamică, în aşteptarea prăbuşirii Imperiului Otoman, Sakakini a devenit adept al „naţionalismului arab", în speţă al ideii că toţi arabii erau membri ai aceleiaşi naţiuni, indiferent de religia pe care o împărtăşeau, ca o metodă de mobilizare socială şi integrare politică. În 1920, şi-a dat demisia din postul din cadrul Departamentului educaţiei pentru că guvernul britanic a numit un evreu, Sir Herbert Samuel, ca prim înalt comisar pentru Palestina. Cincisprezece ani mai târziu, şi-a construit o casă în înstăritul cartier Qatamon din Ierusalim şi a numit fiecare cameră după o capitală arabă: „Aceasta este San a, aceasta – Damasc, aceasta – Córdoba, aceasta –

Bagdad, iar aceasta – Cairo".

Sakakini a introdus în curriculumul arab o serie de subiecte naţionaliste de impact care, de multe ori, frizau fascismul. „Putere!

Putere! Aceasta este noua literă a legii pe care trebuie să o propagăm", scria acesta. „Cel care este mai puternic în trup, minte şi spirit este mai îndreptăţit să trăiască decât cel care este slab". În opinia lui Sakakini, acest principiu condamna îndemnul sionist la unitate:

În cadrul sărbătorilor lor religioase, evreii se

lamentează şi plâng deoarece majoritatea acestora comemorează dezastrele care s-*au abătut asupra lor, în timp ce sărbătorile religioase ale musulmanilor sunt evenimente însufleţitoare. O naţiune ale cărei sărbători nu înseamnă decât lacrimi nu are viitor*.

În momentul în care au izbucnit luptele ca urmare a votului Naţiunilor Unite pentru Rezoluţia de împărţire şi războiul a ajuns şi în pragul casei lui Sakakini, nu mai rămăsese nimic din bravada lui încrezătoare. „Ne-am luat la revedere de la anul care s-a încheiat în sunetul asurzitor al bombardamentelor", nota acesta în jurnalul său pe 1 ianuarie 1948. „Am întâmpinat noul an de parcă am fi pe câmpul de luptă". Două luni mai târziu, Sakakini părea să fi ajuns în pragul disperări: „Pentru numele lui Dumnezeu, nu ştiu cum vom putea rezista atacurilor evreilor", scria în jurnal pe 16 martie. „Sunt antrenaţi, organizaţi, uniţi şi înarmaţi cu armele cele mai moderne, în timp ce noi nu avem nimic din toate acestea. Oare nu a venit vremea să înţelegem că unitatea este mai presus de facţiune, organizarea mai presus de anarhie şi pregătirea mai presus de lipsa acesteia?"

Această previziune sumbră a fost confirmată la jumătatea lunii martie după o întâlnire între o delegaţie din Qatamon şi membrii ICA în urma atacului evreilor asupra acelui cartier:

Am cerut arme, nota Sakakini, şi ni s-*a spus că nu sunt. Am cerut protecţie şi ni* s-*a spus*: *„Nu are cine să ne protejeze". „Şi atunci ce aveam de făcut?", am întrebat noi. „Cumpăraţi-vă arme şi protejaţi-vă singuri", ne-au răspuns. „Noi nu avem arme şi, chiar dacă ne-am cumpăra, nimeni nu ştie să le folosească", am obiectat. După ce au fost bombardate Hotelul Samiramis* [*5 ianuarie 1948*], *Casa Shahin* [*9 martie*] *şi multe alte clădiri, cine ne poate garanta că nu vom fi atacaţi din nou*? *Este obligaţia*

voastră – a înaltului Comitet Arab – să ne furnizaţi arme şi soldaţi. Unde sunt voluntarii antrenaţi [*din statele arabe*]? *Unde sunt banii strânşi de la ţările arabe şi islamice*?

Câteva zile mai târziu, delegaţia din Qatamon a fost vizitată de Abd al-Qader al-Husseini şi câţiva dintre locotenenţii săi, iar Sakakini a profitat de ocazie să le ţină o predică despre legile internaţionale de război care ar fi trebuit respectate: răniţii trebuiau îngrijiţi cu atenţie, militarii trebuiau trataţi cu respect, trupurile celor morţi trebuiau date familiilor. Pe scurt, a adăugat el, „trebuie să ne supunem legilor lui Abu Bakr [primul calif după profetul Mahomed] care a spus când şi-a luat rămas-bun de la armată în drumul acesteia spre Palestina”:

„Nu vei ucide niciun prunc, bătrân sau femeie; *nu vei arde niciun copac şi nu vei distruge nicio casă*; *nu îl vei vâna pe cel care fuge şi nu vei mutila trupuri neînsufleţite*; *nu vei face rău cuiva care se află în timpul unei rugăciuni către Dumnezeu*”.

Cum Husseini n-a fost impresionat de ceea ce, în aparenţă, i s-a părut o formă romanţată de cavalerism, Sakakini a notat, exasperat, în jurnalul său:

Dacă aş fi avut ocazia să-mi spun părerea, le-aş fi zis: *„Băgaţi-vă săbiile înapoi în teci şi nu vă mai duelaţi cu nimeni*; *în lume este îndeajuns de mult loc pentru oricine”*. *Dar cine să asculte aceste cuvinte sau să le dea vreun pic de atenţie*? *Permiteţi-mi aşadar, să amintesc cuvintele lui Iisus: „Împărăţia mea nu este din lumea aceasta”*.

Vizita lui Husseini nu le-a adus prea multă alinare locuitorilor din Qatamon. La scurt timp după plecarea sa, în seara zilei de 20 martie, Sakakini a notat în jurnalul său, din ce în ce mai cuprins de disperare:

Şuieratul gloanţelor şi tunetul bombelor nu încetează, fie noapte sau zi. Nu am mai auzit de aşa ceva în timpul celor două războaie mondiale. De fiecare dată

când intrăm în case, ne aşteptăm să fie bombardate şi să ne cadă în cap; de fiecare dată când mergem pe stradă, stăm foarte aproape de ziduri şi de sacii cu nisip de teama vreunui glonţ rătăcit... în această situaţie, nu este de mirare că locuitorii se gândesc să se mute într-*un alt cartier sau oraş pentru a se elibera de teama şi pericolul permanente pe care le simt... Din acest motiv mulţi vecini* s-*au mutat în Oraşul Vechi, Beit Jalla, Aman, Cairo sau alte locuri. Au mai rămas o mână de oameni mai înstăriţi*: *familia mea, fraţii Saruji, Daoud Talii şi Yusuf Abdu*.

Pe 7 aprilie, după ce a găsit un glonţ pe balcon, Sakakini a încercat să nu dea prea mare importanţă. „Am presupus că eram în siguranţă dat fiind că locuim în centrul cartierului, înconjuraţi de casele vecinilor, care ne apără ca un zid", nota el, „doar pentru a ne trezi în bătaia puştii. De acum înainte vom fi mai precauţi: Cel care crede nu va fi lovit de două ori de aceeaşi piatră".

Din păcate, situaţia nu s-a ameliorat. Pe 9 aprilie, Sakakini scria cu tristeţe despre moartea lui al-Husseini în bătălia de la Kastel:

Astăzi a fost înmormântat Abd al-*Qader, fie ca Domnul să aibă grijă de sufletul lui*.

Palestina nu a mai văzut niciodată o ceremonie funerară de asemenea proporţii. Dacă există vreo persoană care să merite epitaful: „*Ţara întreagă a plecat capul în urma sa*", *acela este Abd* al-*Qader*: *oriunde te-ai fi uitat, nu vedeai nici măcar un singur magazin deschis. Niciodată nu* s-*au închis toate magazinele şi toate pieţele odată, aşa cum* s-*a întâmplat astăzi*.

Pe 13 aprilie, Sakakini a simţit că situaţia era fără speranţă:

Artileria şi mitralierele nu încetează niciun minut, de parcă am fi pe un veşnic câmp de bătălie... Noaptea nu putem pune geană pe geană. Ne spunem mereu că dacă ne

mai este dat să vedem lumina zilei, vom părăsi acest cartier, Qataman, şi ne vom duce în altul. Sau vom părăsi această ţară cu totul.

După două săptămâni, Sakakini a plecat din Ierusalim la Cairo împreună cu cele două fiice ale sale. Aici avea să moară pe 13 august 1953.

Sfârşitul războiului

De la încetarea focului la armistiţiu

Pe 13 ianuarie 1949, la şase zile după ce lupta dintre cele două armate inamice s-a încheiat, reprezentanţii Egiptului şi Israelului au organizat o întâlnire pentru a negocia armistiţiul pe insula Rodos din Marea Mediterană, acolo unde mediatorul desemnat de ONU, contele Folke Bernadotte, îşi stabilise cartierul general cu o vară înainte. Şase săptămâni mai târziu, pe 24 februarie, cele două ţări au semnat un acord prin care încetau oficial ostilităţile şi stabileau o linie de armistiţiu de-a lungul graniţei internaţionale.

Atent redactat de Ralph Bunche, care a preluat funcţia de mediator interimar după asasinarea lui Bernadotte, acordul reprezenta un compromis echilibrat între cele două tabere.

Egiptul a eliberat brigada asediată în Faluja, a preluat controlul a ceea ce era acum cunoscut sub numele de Fâşia Gaza şi a obligat Israelul să accepte o zonă demilitarizată în Au ja, la graniţa internaţională. Cât despre Israel, şi-a consolidat controlul în nordul Deşertului Negev, inclusiv Beersheba, şi a primit mână liberă pentru a-şi exercita suveranitatea asupra întregii zone a deşertului în acord cu Rezoluţia de împărţire adoptată de ONU şi fără să încalce acordul cu Egiptul.

Importanţa acordului dintre cele două ţări nu poate fi ignorată. Cu trei luni înainte, pe 16 noiembrie, Consiliul de Securitate a aprobat o rezoluţie prin care îndemna forţele

beligerante să negocieze termenii armistiţiului fie direct, fie cu ajutorul ONU. Rezoluţia nu şi-a atins însă scopul pentru că Israelul şi Egiptul nu îşi încheiaseră încă socotelile, iar restul statelor arabe nu aveau să facă primul pas. Cea mai mare ţară arabă semnase armistiţiul cu Israelul, iar celelalte state arabe au făcut la fel.

Negocierile dintre Israel şi Liban au început pe 3 martie în pitorescul oraş Rosh Haniqra de la graniţa dintre cele două ţări şi au durat trei săptămâni. Dialogul care, de

data aceasta, a fost lipsit de suspiciunea şi sarcasmul prezente în cea mai mare parte a discuţiilor dintre egipteni şi israelieni, a decurs în termeni foarte neutri. Ambele tabere au fost de acord că linia de armistiţiu ar fi trebuit să se întindă de-a lungul graniţei internaţionale şi că Israelul avea să se retragă din toate teritoriile libaneze ocupate. În

ciuda unanimităţii cu care au fost aprobate toate prevederile, au fost solicitate trei săptămâni pentru finalizarea acordului din cauza insistenţelor Israelului de a-şi coordona retragerea din Liban cu retragerea Siriei din toate teritoriile israeliene ocupate în timpul războiului.

Lucrurile s-au dovedit însă mai uşor de zis decât de făcut. Negocierile dintre Siria şi

Israel au început pe 5 aprilie şi au durat trei luni, dovedindu-se cele mai lungi şi mai complicate discuţii purtate de Israel cu adversarii săi arabi. Situaţia a fost complicată şi mai mult de o lovitură de stat militară care a avut loc în Damasc pe 30 martie, la scurt

Pe 13 ianuarie 1949, reprezentanţii Israelului şi Egiptului s-au întâlnit pentru negocieri pe Insula Rodos din Marea Mediterană. Şase săptămâni mai târziu, cele două ţări au semnat un acord care a pus capăt ostilităţilor şi a stabilit o linie de armistiţiu de-a lungul graniţei. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

timp după ce guvernul şi-a anunţat intenţia de a negocia cu Israelul. Nerăbdător să-şi ia în primire ţara, colonelul Husni Zaim, proaspăt numit în funcţia de conducător al statului, a subordonat negocierile armistiţiului (şi, de altfel, orice aspect legat de politica internă şi externă) propriei supravieţuiri politice. Acest

lucru s-a reflectat, pe de o parte, în respingerea categorică a cererii Israelului de retragere a Siriei la graniţa internaţională şi, pe de altă parte, în aluziile ocazionale la eventualitatea unor discuţii directe pe tema păcii cu prim-ministrul israelian, David Ben Gurion.

Deşi a privit aceste aluzii ca pe nişte tentative de negociere menite să obţină compasiunea internaţională pentru Siria şi să-i consolideze poziţia în negocierile armistiţiului, Ben Gurion a fost suficient de intrigat pentru a le sugera personalităţilor israeliene cu factor de decizie, în special ministrului de externe Moshe Sharett, să se întâlnească cu liderul sirian. În acelaşi timp, a instruit delegaţia israeliană care purta discuţiile despre armistiţiu „să-i informeze pe sirieni cât se poate de clar că, în primul rând, se doreşte un acord de armistiţiu în baza precedentei graniţe internaţionale şi, în al doilea rând, discuţii de pace şi alianţă. Astfel vom fi dispuşi la o cooperare maximă".

Pe măsură ce sirienii au început să dea atenţie poziţiei adoptate de Israel, Ben Gurion a devenit optimist, dar precaut:

Într-*o conversaţie purtată cu un scriitor elveţian*, *Zaim a spus că dorea pacea cu Israelul*, nota acesta în jurnalul său pe 9 iulie*. În opinia mea*, *ar trebui să ne agăţăm de această declaraţie*. *Faptul că Zaim este dispus să încheie un armistiţiu care prevede retragerea totală către graniţa internaţională dovedeşte că*, *pentru un motiv sau altul*, *doreşte să dezvolte relaţii civilizate cu noi*… *Dacă armistiţiul cu Siria va fi semnat săptămâna aceasta*… *este de dorit ca* [*Elias*] *Sasson* [*un negociator de bază cu liderii arabi*] *să meargă la Damasc pentru a tatona terenul*.

Acordul de armistiţiu din 20 iulie 1949 s-a dovedit a fi departe de o reconciliere siriano-israeliană. Trei săptămâni mai târziu, Zaim a fost înlăturat în urma unei alte lovituri militare şi a fost executat, iar iniţiativa sa a pierit odată cu

el. Într-adevăr, înainte de înlăturarea sa, Zaim a început să dea înapoi, cel mai probabil din cauza unei reacţii violente a poporului său. La scurt timp după semnarea armistiţiului, acesta a trimis un mesaj israelienilor prin intermediul unor mediatori ONU, prin care le transmitea că „ar dori ca problema să fie amânată câteva săptămâni, [pentru că] nu voia să destabilizeze unitatea arabă”.

În acest fel, regele Abdallah al Transiordaniei a ajuns să demonstreze cea mai mare deschidere spre ideea unei reconcilieri de lungă durată cu statul israelian. Nu mai târziu de octombrie 1948, regele şi-a arătat disponibilitatea de a încheia o înţelegere cu Israelul, dar a fost împiedicat de englezi, care nu concepeau un acord ce nu implica concesii majore din partea evreilor. „Recunosc dorinţa arzătoare a Transiordaniei de a face pace cu evreii”, a declarat, în decembrie 1948, consulul general britanic în funcţie la Ierusalim, Sir Hugh Dow:

Dacă totuşi mai există dubii în privinţa problemei Negevului, găsesc că nu este de dorit să-i permitem regelui Abdallah să împingă negocierile cu evreii la un nivel decisiv… Negevul nu prezintă valoare pentru arabi, dar pentru noi are o importanţă strategică. Regele Abdallah poate fi foarte uşor de acord ca evreii să preia deşertul încă de când va înţelege că nu mai are nicio şansă în privinţa Gâzei.

Temerile lui Sir Hugh erau însă premature. La momentul respectiv, Israelul nu era încă pregătit să accepte ambiţia arzătoare a lui Abdallah de a anexa orice s-ar fi putut din teritoriile acordate statului arab prin Rezoluţia de împărţire. Această părere i-a fost transmisă regelui de către Golda Meir în cadrul unei întâlniri ce a avut loc în noiembrie 1947 şi a rămas poziţia oficială a Israelului pe toată durata Războiului din Palestina: „Principalul nostru obiectiv este pacea… motiv pentru care

susţin o convorbire cu Abdallah”, le-a spus Ben Gurion adversarilor săi pe 18 decembrie 1948, „dar ar trebui să [-i, explicăm de la început… nu

Comandanții Ierusalimului, locotenent-colonelul Moshe Dayan (Israel) și maiorul Abdallah al-Tel (Transiordania), supraveghează un schimb de prizonieri de război, februarie 1949. (Statul Israel: Colecția Națională de Fotografii)

vom putea fi de acord prea uşor cu anexarea teritoriilor [arabe] ale Palestinei de către Transiordania”.

Deşi israelienii aveau să se mai relaxeze în privinţa ocupării de către Abdallah a teritoriului care urma să fie cunoscut sub numele de Cisiordania (al Regatului Haşemit), acest lucru nu avea să se întâmple înainte de a obţine un avantaj şi în favoarea lor. Printr-o combinaţie fericită de măsuri politice şi militare (inclusiv ameninţarea de a relua ostilităţile), Israelul şi-a extins linia de armistiţiu spre est, către centrul ţării, prin preluarea controlului asupra teritoriului din Sharon deţinut de Irak, a zonei Wadi Ara şi, implicit, a şoselei dintre Afula şi Hadera. De asemenea, şi-a impus suveranitatea în sudul Deşertului Negev după ce a trimis o armată să cucerească Eilat, situat în nordul Golfului Aqaba, şi a reuşit să prindă în linia de armistiţiu şi graniţa internaţională din Aqaba. Singurele zone în care Israelul nu a reuşit să-şi atingă scopul de a îndepărta Legiunea arabă şi a de a obţine acces liber la obiective importante – precum Zidul Plângerii, străvechiul cimitir evreiesc de pe Muntele Măslinilor, ca şi Universitatea Evreiască şi Spitalul Hadassah de pe Muntele Scopus – au fost Latrun şi Ierusalim. Cu toate acestea, nu se poate spune cu precizie cui aparţine victoria Războiului din Palestina. După ce respinseseră virulent Rezoluţia de împărţire din noiembrie 1947, arabii erau acum efectiv obligaţi să accepte realitatea unui stat evreu care cuprindea mai multe teritorii decât cele atribuite de Adunarea Generală a ONU. Zeci de ani la rând aveau să încerce să revină la vechiul statut.

Concluzii şi consecinţe

Perpetuarea conflictului arabo-israelian

„Palestinienii aveau în vecinătate state arabe care şi-au deschis graniţele şi uşile pentru a-i primi pe refugiaţi, în timp ce evreii nu au avut decât două alternative: să câştige victoria sau să-şi dea viaţa”, a spus Muhammad Nimr al-Khatib, un important lider palestinian în timpul războiului din 1948, despre înfrângerea şi separarea naţiunii sale. Scriind din perspectiva israelienilor,

jurnaliştii Jon şi David Kimehe au atribuit sursa victoriei Israelului „dorinţei evreilor din Palestina de a supravieţui şi, poate mai important de atât, voinţei politice şi militare a prim-ministrului Ben Gurion şi a instrumentelor militare ale evreilor din Palestina: Hagana, organizaţia paramilitară clandestină sionistă creată în 1920, şi Palmah, acea extraordinară forţă paramilitară apărută în 1941, care au stat la baza viitoarei Armate de Apărare a Israelului”.

Această viziune este una corectă. La drept vorbind, Războiul din Palestina demonstrează că, într-un conflict armat, lucrurile care contează trec dincolo de sfera mărimii armatelor angajate în luptă sau de natura echipamentului militar. Războiul nu a fost câştigat de tabăra mai bine pregătită din punct de vedere militar: dacă ar fi fost aşa, armatele arabe, mult mai bine dotate şi organizate, ar fi înfrânt armatele israeliene, deficitare la capitolul echipament şi mult dispersate în teritoriu, înainte de a avea ocazia să se reechipeze în timpul primului armistiţiu.

A fost vorba mai degrabă de impactul dintre două voinţe naţionale, din care victorioasă a ieşit naţiunea cea mai rezistentă. În 1948, atât comunitatea arabă, cât şi cea evreiască din Palestina au fost atrase într-un vârtej de vitregii, dislocări şi război total, condiţii cărora nicio societate nu le poate face faţă fără angajamentul absolut al elitelor sale. Aşadar, în timp ce comunitatea palestiniană, în lipsa unei identităţi comune de coeziune, s-a destrămat, comunitatea evreiască a reuşit să înfrunte greutăţile la care a fost supusă prin eforturi extreme: cele 6.000 de pierderi de vieţi omeneşti care reprezintă 1% din populaţia totală a evreilor au fost mult mai mari în termeni relativi (dacă nu absoluţi) decât cele înregistrate de adversarii arabi, inclusiv de palestinieni.

Nici statele arabe nu au intrat în acest război cu

toată puterea şi însufleţirea de care era nevoie. Iată ce scria într-un raport al unui comitet parlamentar de anchetă irakian în septembrie 1949:

O regulă generală prevede că independenţa naţională nu poate fi obţinută prin simplul fapt de a te baza pe mila şi compasiunea unei mari puteri. Compasiunea mondială este determinată exclusiv de criterii ce ţin de putere şi de raportul cost-beneficiu, iar comunitatea internaţională va rezona numai un fapt împlinit. Şapte state arabe – care deţineau controlul unor vaste teritorii strategice, bogate în petrol şi alte resurse naturale şi care se bucurau de susţinerea omnipotentei lumi musulmane – au pierdut Palestina pentru simplul fapt că au crezut în nişte noţiuni romantice, precum justiţia şi legalitatea. Vinovaţi pentru pierderea Palestinei se fac, fără doar şi poate, câţiva lideri arabi care nu au avut nici dorinţa, nici puterea de a se sacrifica pe ei înşişi.

Problema refugiaţilor palestinieni

Chiar înainte de izbucnirea ostilităţilor, mulţi arabi palestinieni îşi părăsiseră deja căminele. Un număr încă şi mai mare au plecat înainte ca războiul să-şi facă simţită prezenţa în pragul caselor lor. Până în aprilie 1948, cu o lună înainte de declaraţia de independenţă a Israelului şi într-un moment în care arabii păreau să câştige războiul, în jur de 100.000 de palestinieni, majoritatea din principalele centre urbane Jaffa, Haifa şi Ierusalim şi din câmpia litorală, au plecat. În decurs de încă o lună, aceste cifre aproape că se dublaseră; în fine, la începutul lunii iunie, conform unui raport internaţional întocmit de Hagana, aproximativ 390.000 de palestinieni părăsiseră ţara. La începutul lui 1949, când luptele încetaseră, numărul refugiaţilor se ridicase la 550.000 – 600.000.

De ce au luat calea pribegiei un număr atât de mare de palestinieni? Motivele evidente ţineau de război: teama,

dezorientarea, lipsurile economice. La toate acestea, ar trebui adăugate şi dezamăgirea resimţită de palestinieni faţă de liderii lor, rolul pe care aceştia l-au jucat în forţarea evacuării populaţiei în masă şi, poate mai presus de orice, lipsa unei coeziuni comune şi a disponibilităţii de a pune mai presus binele comun şi nu interesul personal, sentiment regăsit mai ales la nivel înalt.

În legătură cu acest ultim aspect, câţiva palestinieni s-au exprimat foarte elocvent:

„Eram pe o navă belgiană”, îşi aminteşte Ibrahim Abu Lughod, care a fugit din Jaffa în 1948:

şi un marinar, un băiat tânăr, s-*a uitat la noi – nava era plină de oameni din Jaffa dintre care mulţi erau adulţi tineri – şi ne-a întrebat*: „*De ce nu rămâneţi să luptaţi*?”. *Nu i-am uitat niciodată faţa şi nici nu am reuşit să găsesc vreodată un răspuns la întrebarea lui*.

Un alt fost locuitor din Jaffa era bine cunoscutul intelectual palestinian Hisham Sharabi care, în decembrie 1947, a plecat în Statele Unite ale Americii. Trei decenii mai târziu, îşi punea întrebarea: „Oare cum am putut să ne părăsim ţara când izbucnise

Cea mai mare tragedie a Războiului din Palestina a fost prăbuşirea şi dispersarea societăţii arabilor palestinieni. Mai mult de jumătate dintre membrii acesteia s-au refugiat pe tot cuprinsul Palestinei sau în statele arabe vecine. (Statul Israel: Colecţia Naţională de Fotografii)

războiul, iar evreii se îmbulzeau să devoreze Palestina?”. Iată răspunsul lui:

Erau alţii care aveau să lupte în numele meu; cei care luptaseră în revolta din 1936 şi care ar lupta şi în alte războaie dacă ar mai fi cazul. Erau ţărani… [*al căror*] *loc era aici, pe acest pământ. Cât* despre *noi – cei cu carte – ne aflam pe alt plan. Noi luptam pe frontul intelectual.*

De fapt, ţăranii palestinieni s-au dovedit la fel de ataşaţi de ţara natală ca şi intelectualii, în loc să rămână

pe loc şi să lupte, aceştia au luat-o pe urma fraţilor lor de la oraş încă de la primele semne ale ostilităţilor. Cu toate acestea, o mare parte din vină pentru prăbuşirea şi fragmentarea Palestinei o poartă „cei cu carte”, a căror lipsă de sentiment naţional, atât de categoric exprimată de Sharabi şi Abu Lughod, a pus în mişcare întregul exod din Palestina. În momentul în care liderii de seamă au ales să pună propria siguranţă mai presus decât orice alte considerente, exodul a devenit o soluţie evidentă.

Înaltul comisar britanic pentru Palestina, generalul Sir Alan Cunningham, a explicat pe scurt ce se întâmpla, cu obişnuita reţinere tipic englezească:

Colapsul moral al arabilor din Palestina a fost provocat, într-*o anumită măsură*, *de tendinţa din ce în ce mai mare de a pleca a celor care ar trebui să conducă… în Jaffa*, *de exemplu*, *maiorul a plecat* într-*o permisie de patru zile în urmă cu 12 zile şi nu* s-*a întors nici acum şi la fel* s-*a întâmplat şi cu mai mult de jumătate din Comitetul Naţional*. În *Haifa*, *membrii municipalităţii au plecat deja de câteva zile bune*; *cei doi lideri ai Armatei Arabe de Eliberare au plecat chiar în timpul ultimei lupte*. *Acum a dispărut şi magistratul şef arab. În toate colţurile ţării*, *intelectualii au început să plece deja de o bucată bună de timp şi tempoul este din ce în ce mai alert*.

Hussein Khalidi, secretarul înaltului Comitet Arab, a fost ceva mai sincer. „În 1936, în Palestina erau 60.000 de soldaţi [britanici] şi [arabilor] nu le era teamă”, i s-a plâns acesta muftiului pe 2 ianuarie 1948. „Acum avem de-a face cu 30.000 de evrei şi [arabii] tremură de frică”. Zece zile mai târziu, înaltul funcţionar era şi mai tăios în exprimare: „Au trecut 40 de zile după proclamarea unui jihad şi sunt distrus”, i s-a plâns acesta unui amic palestinian. „Toţi m-au părăsit. Şase [membri ai ICA] sunt la Cairo, doi la Damasc. Nu mai pot rezista prea mult… Toată lumea

pleacă. Toţi cei care au un cec sau nişte bani disponibili pleacă spre Egipt, Liban, Damasc”.

Dezertarea elitelor a avut un efect de domino în rândul clasei de mijloc şi al ţăranilor, însă un număr uriaş de palestinieni au fost goniţi din casele lor de propriii lideri şi/sau de armatele arabe fie din considerente militare, fie, mai degrabă, pentru a-i împiedica să devină cetăţeni ai noului stat israelian. Cel mai mare şi mai cunoscut exod forţat s-a produs când zeci de mii de arabi au primit ordin de la ICA să părăsească fără voia lor Haifa, lucru care s-a şi întâmplat, în ciuda eforturilor susţinute ale evreilor de a-i convinge să rămână. Cu câteva zile înainte, alte câteva mii de arabi din Tiberias fuseseră obligaţi de conducătorii lor să-şi părăsească locuinţele. În Jaffa, cea mai mare comunitate de arabi din Palestina sub mandat, municipalitatea a organizat evacuarea pe cale maritimă sau terestră a mii de locuitori, în timp ce din Beisan, un oraş din valea Iordanului, femeile şi copiii au fost trimişi în alte părţi deoarece arabii erau din ce în ce mai aproape. Acestora li se adaugă alte câteva zeci de mii de săteni care au fost constrânşi să plece de iCA, miliţiile locale sau armatele altor state arabe.

Trebuie menţionat şi faptul că şi trupele israeliene au forţat palestinienii să plece, dar numărul acestora nu reprezintă decât un mic procent din exodul total, care a apărut nu ca urmare a unui plan premeditat, dar ca un efect al războiului şi, în principiu, a fost ordonat ad-hoc, din consideraţii militare. Planul militar al Hagana de respingere a unei invazii arabe (Planul D) prevedea, în instrucţiunile explicite ale lui Israel Galili, şeful statului-major al Hagana: „recunoaşterea tuturor drepturilor, nevoilor şi libertăţilor arabilor din statul israelian fără discriminare şi dorinţa de a coexista în baza unor libertăţi şi demnităţi reciproc recunoscute”. Într-adevăr, chiar şi

cea mai mare dintre evacuările evreilor, în timpul bătăliei pentru Lydda din iulie 1948, a fost provocată de o conjunctură neaşteptată şi nu a fost premeditată în niciun plan militar de cucerire a oraşului, nici măcar în fază iniţială. Numai atunci când trupele de ocupaţie au întâmpinat rezistenţa armatei inamice au decis că era mai bine să „încurajeze" populaţia să plece în ţările arabe, aflate la doar câţiva kilometri depărtare.

Este foarte adevărat că nici ICA, nici statele arabe nu au anticipat un exod al populaţiei palestiniene de asemenea proporţii şi ambele au încercat să intervină după ce fenomenul a început să ia proporţii. Dar este la fel de adevărat că au procedat într-un mod care a condamnat sute de palestinieni la exil. Încă din septembrie 1947, cu mai mult de două luni înainte de aprobarea Rezoluţiei de împărţire adoptată de ONU, în cadrul unui summit al Ligii Arabe organizat în oraşul sirian Sofa, statele arabe au fost îndemnate să-şi „deschidă uşile pentru a-i primi pe copii, femei şi bătrâni şi să lupte pentru ei dacă situaţia din Palestina avea să o ceară".

O lună mai târziu, recomandarea a fost susţinută în cadrul unei întâlniri a liderilor arabi ai Haifei şi reiterată de muftiu în persoană în ianuarie 1948. Cât despre regele Abdallah, acesta a promis în nenumărate rânduri că „dacă vreun arab palestinian va deveni refugiat ca urmare a intenţiilor de separare ale lui Husseini, porţile Transiordaniei vor fi mereu deschise pentru aceştia".

Aparent, logica din spatele acestei politici era că „absenţa femeilor şi a copiilor îi va elibera pe bărbaţi ca să poată lupta", cum declara Abd al-Rahman Azzam, secretarul general al Ligii Arabe, un tip de gândire care s-a dovedit a fi dezastruos de greşită.

Departe de a întări moralul şi de a-i trimite pe bărbaţi în luptă, exodul femeilor şi copiilor a dus la o

depopulare totală a oraşelor şi satelor pentru că bărbaţii au preferat să li se alăture familiilor lor în loc să participe la lupte.

În semn de recunoaştere a greşelii făcute, la începutul lui martie 1948, ICA a emis o circulară în care cataloga fuga din ţară ca o ruşine „atât la adresa jihadului, cât şi a reputaţiei palestinienilor", menţionând că „femeile, copiii şi bătrânii aveau să fie mutaţi din locurile care s-ar fi aflat într-un mare pericol şi duşi în zone mai sigure de pe teritoriul Palestinei". După numai o săptămână însă, ICA autoriza plecarea acestora din Ierusalim spre Liban şi ordona evacuarea femeilor şi a copiilor din Haifa. Până la sfârşitul lui aprilie, ordinele ICA s-au dovedit moarte în faşă deoarece Transiordania şi-a deschis larg porţile pentru femeile şi copiii palestinieni, care au fost însoţiţi până la destinaţie de Legiunea arabă.

Au trădat arabii?

Succesul are mulţi părinţi, în timp ce eşecul este orfan. Magnitudinea înfrângerii suferite de arabi şi plecarea în masă a palestinienilor au generat nenumărate acuze între palestinieni şi presupuşii lor salvatori. Din momentul în care au ajuns în „statele arabe vecine care şi-au deschis graniţele şi uşile" ca să-i primească, tensiunile dintre refugiaţi şi statele-gazdă s-au intensificat. Primii au catalogat statele-gazdă drept neglijente deoarece făcuseră promisiuni îndrăzneţe de a le oferi susţinere militară, pe care nu le-au respectat. Statele-gazdă îi priveau pe palestinieni ca pe o şleahtă de fricoşi care şi-au părăsit ţara în mod ruşinos, aşteptând ca alţii să lupte în locul lor.

Aceste animozităţi reciproce s-au manifestat inclusiv în interiorul Palestinei, unde armata panarabă de voluntari care a ajuns în ţară la începutul anului 1948 s-a văzut în situaţia de a nu se putea înţelege cu membrii comunităţii pe care trebuia să o apere. Denunţurile şi conflictele

violente erau la ordinea zilei, populaţia locală refuza de multe ori să furnizeze AAE cele necesare pentru traiul zilnic şi operaţiile militare, iar soldaţii se purtau urât, dispreţuitor cu gazdele palestiniene. Când un ofiţer irakian a fost rugat să explice de ce refuza să salute populaţia locală, acesta a răspuns tăios că „nimeni nu poate saluta nişte câini şmecheri a căror laşitate provoacă moartea bieţilor irakieni”.

Într-un raport referitor la situaţia Palestinei redactat la sfârşitul lunii martie 1948, Ismail Safwat i-a acuzat pe arabii palestinieni că se cantonează în ciorovăielile interne ca şi când nu ar exista destule ameninţări la adresa identităţii lor comune. Muftiul şi susţinătorii săi locali au fost aspru criticaţi pentru atitudinea lor egocentristă, care, în mare parte, se făcea vinovată de polarizarea şi fragmentarea societăţii palestiniene. „Rapoartele recente arată că palestinienii au început să-şi procure arme nu pentru a lupta împotriva evreilor, ci pentru a-i ţine la distanţă pe adversarii lor arabi sau pentru a se proteja de cei pe care îi consideră adversarii lor arabi”, scria Safwat. „Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a schimba această regretabilă stare de fapt. Situaţia este din ce în ce mai gravă şi persistenţa ei va avea cu siguranţă consecinţe grave”.

Acuzaţii similare aduse palestinienilor s-au auzit în lumea arabă. „Arabii palestinieni au fost cuprinşi de teamă şi acum îşi părăsesc ţara” – aşa suna un comentariu de la Radio Bagdad în ajunul invaziei arabe în Israel. „Acestea sunt cu siguranţă cuvinte grele, dar sunt adevărate”. Nici ministrul libanez de interne, Camille Chamoun, nu a vorbit pe ocolite. „Palestinienii s-au dovedit demni de a fi independenţi prin felul în care le-au rezistat imperialiştilor şi sioniştilor, dar în această etapă a luptelor, şi-au mai pierdut din demnitate; nu sunt organizaţi şi au omis să se

înarmeze aşa cum au făcut inamicii lor. Mulţi nu şi-au ajutat fraţii care s-au grăbit să vină din ţările arabe vecine ca să-i ajute”.

În Siria, Liban şi Transiordania, în timpul războiului, s-au înregistrat nenumărate cereri de chemare a refugiaţilor înapoi în Palestina sau măcar a tinerilor care aveau vârsta pentru serviciul militar şi care veniseră sub pretextul că voiau să se înroleze voluntari în AAE. Când, în urma restricţiilor impuse de Siria şi Liban bărbaţilor arabi din Palestina între 16 şi 50 de ani, mulţi dintre aceştia au plecat spre Egipt, au fost primiţi cu dispreţ. „Noi de ce ar trebui să mergem în Palestina să luptăm în timp ce luptătorii arabi din Palestina dezertează ca să fugă în Egipt?”, a fost reacţia unui localnic din Alexandria la auzul veştii că în ţară, la sfârşitul lunii aprilie 1948, aveau să ajungă câteva vase cu refugiaţi din Haifa.

Palestinienii nu au ratat ocazia de a răspunde. Într-o scrisoare adresată reprezentantului sirian la ONU, Jamal al-Husseini menţiona că „[armatele] arabe regulate nu le-au permis locuitorilor să se apere, ci le-au facilitat fuga din Palestina”. Liderul palestinian Emile Ghoury a fost şi mai tranşant. Într-un interviu acordat ziarului londonez *Telegraph* în august 1948, acesta a învinovăţit statele arabe de crearea unei crize a refugiaţilor şi la fel s-a întâmplat şi în cazul unor demonstraţii de protest care au avut loc în multe oraşe din Cisiordania, organizate cu ocazia primei aniversări a fondării Statului Israel. În timpul unei misiuni de recunoaştere în Gaza, în iunie 1949, Sir John Troutbeck, şef al Departamentului pentru relaţii cu Orientul Mijlociu din Cairo al Marii Britanii şi care nu era un prieten al evreilor şi al Israelului, a fost surprins să descopere că, în timp ce refugiaţii:

nu manifestă nicio adversitate faţă de evrei (sau, prin prisma acestora, împotriva noastră sau a americanilor),

*aceştia vorbesc cu mare amărăciune despre egipteni şi statele arabe. „Noi ştim care ne sunt duşmanii”, aveau ei să spună referi*ndu-*se la fraţii arabi care, aşa cum au declarat, i-au convins fără motiv să-şi părăsească locuinţele… Chiar am auzit spu*nându-*se că mulţi refugiaţi ar saluta apariţia israelienilor dacă aceştia ar veni să preia conducerea.*

Refugiaţii erau convinşi că fuseseră victimele conaţionalilor lor arabi şi nicidecum ale agresiunii israeliene şi această convingerea venea atât din experienţa personală, cât şi din politica dusă de arabi, într-adevăr, dacă statul israelian ar fi pierdut războiul, teritoriul său n-ar fi fost dat palestinienilor, ci ar fi fost împărţit între trupele invadatoare din simplul motiv că nimeni din ţările arabe nu îi privea pe palestinieni ca pe un popor distinct. Vorbind despre părerea arabilor, în cadrul unei comisii de anchetă anglo-americane, academicianul american Philip Hitti spunea: „În istorie nu există nicio ţară care să se numească Palestina. În niciun caz”.

Acest lucru a fost confirmat de autorităţile britanice în momentul plecării din Palestina. La mijlocul lunii decembrie 1947, de exemplu, au apreciat că „aşa cum stau lucrurile în acest moment, nu pare că Palestina va fi independentă, ci mai degrabă că statele arabe vor revendica toate câte o porţiune din această ţară pentru faptul că au ajutat-o în război. Asta doar dacă regele Abdallah nu ia măsuri rapide, de îndată ce englezii se vor retrage”. Înaltul comisar Cunningham l-a informat pe secretarul de stat pentru colonii Creech Jones: „cel mai plauzibil aranjament pare să fie estul Galileei către Siria, Samaria şi Hebron către Abdallah şi sudul către Egipt. Lucrurile ar putea foarte bine să se termine cu aplicarea acestui model, deşi nu sunt sigur în ceea ce priveşte centrul”.

Poate cea mai bună previziune a englezilor faţă de această problemă a fost că nici Egiptul, nici Iordania nu aveau să accepte autodeterminarea palestinienilor în niciunul din teritoriile cucerite de acestea în timpul războiului din 1948, respectiv Gaza şi Cisiordania. Iată ce i-a declarat un reprezentant egiptean la discuţiile despre armistiţiu unui jurnalist englez: „Nu ne pasă dacă vor muri toţi refugiaţii. În lume sunt destui arabi”. La mai mult de jumătate de secol mai târziu, mulţi dintre aceşti refugiaţi încă îşi duc viaţa în tabere mizere şi aşteaptă ca problema lor să fie rezolvată.

Bibliografie

Alămi, Musa, The Lessons of Palestine, *Middle East Journal*, octombrie 1949.

Collins, Larry, Lapierre, Dominique.

O *Jerusalem*, New York, 1972.

Herzog, Chaïm, *The Arab-Israeli Wars*: *War and Peace in the Middle East*, New York, 1982.

Karsh, Efraim, *Fabricating Israeli History*: *The 'New Historians*, Londra, 2000.

Khalaf, Issa, *Politics în Palestine*: *Arab Facţionalism and Social Disintegration 1939 – 1948*, Albany, 1991.

Khalidi, Rashid, *Palestinian Identity*: *The Construction of Modern National Consciousness*, New York, 1997.

Khalidi, Walid, ed., *From Haven to Conquest*, Beirut, 1971.

— *Palestine Reborn*, Londra, 1992.

Kimehe, Jon şi David, *Both Sides of the Hill*: *The Arab) ewish War and the Founding of the State of Israel*, Londra.

1969.

Kurzman, Dan, *Genesis 1948*: *the First Arab-Israeli*

War, New York, 1970.

Laqueur, Walter, *A History of Zionism*, New York, 1972.

Lorch, Netanel, *The edge of the Sword*: *Israel's War of Independence 1947 – 1949*, Ierusalim, 1968.

CORINT
ISTORIE

Războaie care au schimbat lumea

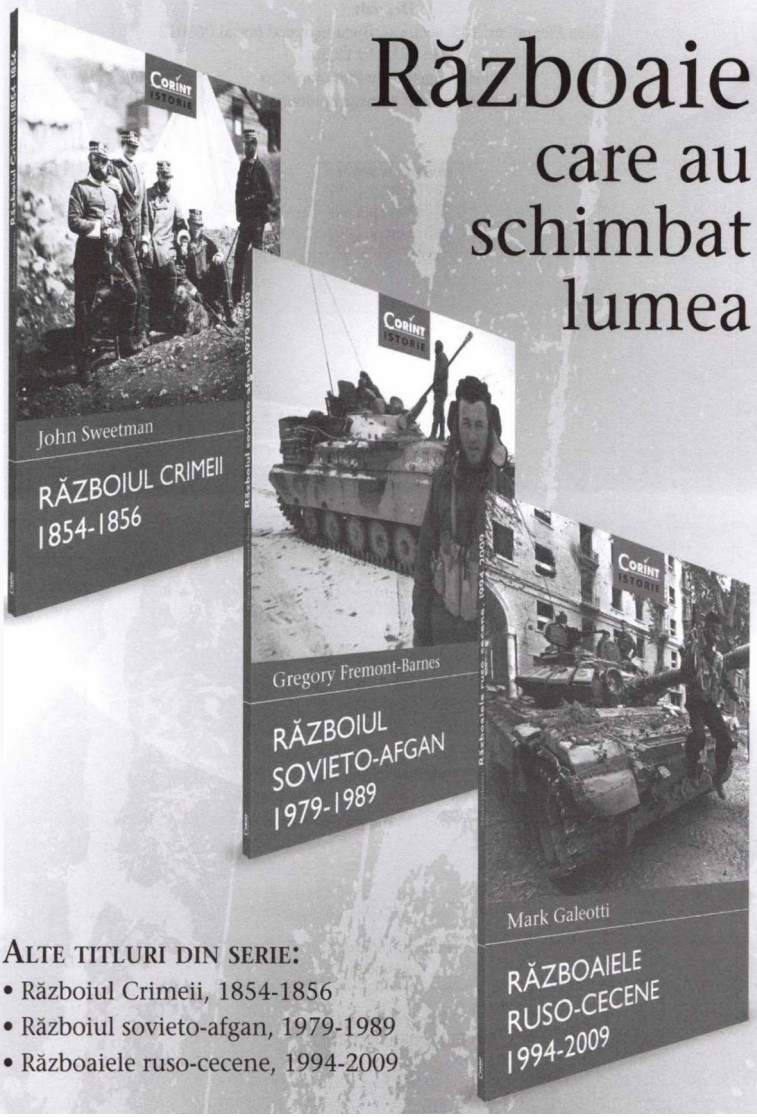

ALTE TITLURI DIN SERIE:

- Războiul Crimeii, 1854-1856
- Războiul sovieto-afgan, 1979-1989
- Războaiele ruso-cecene, 1994-2009

Pentru comenzi şi informaţii, contactaţi:
GRUPUL EDITORIAL CORINT Departamentul de Vânzări
Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, Bucureşti, cod poştal 010517 Tel. /Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20
Depozit
Calea Plevnei nr. 145, sector 6, Bucureşti, cod poştal 060012 Tel.: 021.310.15.30 E-mail: vânzărieditura corint.ro
Magazin virtual: www. grupulcorint.ro
Format: 16/70 x100 Coli tipo: 6
Tiparul executat la: ELIT ADVERTISING

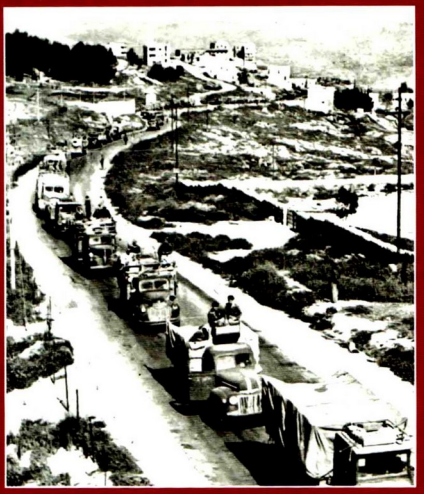

Un convoi de aprovizionare soseste la Ierusalim, aprilie 1948.
(Topham Picturepoint)

Războiul din Palestina (1948) a fost, fără îndoială, cea mai importantă confruntare armată din istoria conflictului arabo-israelian. Cartea de față tratează cauzele războiului și felul în care s-a desfășurat acesta, în două etape distincte: luptele de gherilă dintre comunitățile arabă și evreiască din Palestina aflată sub mandat britanic și războiul convențional dintre Statul Israel și armatele arabe invadatoare. Volumul cuprinde, de asemenea, informații despre combatanții celor două tabere și scopurile lor, strategiile și performanțele militare ale acestora. Nu în ultimul rând, autorul analizează motivele care au dus la succesul Israelului, în ciuda faptului că părea imposibil, și la eșecul țărilor arabe de a-și transforma superioritatea numerică și militară într-o victorie pe câmpul de luptă.

Războaie care au schimbat lumea

O istorie în mai multe volume a războiului privit din diverse perspective: politică, strategică, tactică, culturală și individuală.

„Citiți-le pentru a înțelege mai bine războiul și pentru a putea pleda mai bine pentru pace."
Profesor Robert O'Neill, coordonatorul seriei

ISBN: 978-606-8623-78-8
9 786068 623788
www.grupulcorint.ro